

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské výchovy

VZTAH MATKY A DCERY V PROSTŘEDÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Diplomová práce

Autor: Bc. Anežka Petrová, DiS.
Vedoucí práce: Mgr. Hana Šlechtová, Ph.D.

Olomouc 2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, a že jsem všechny informační zdroje uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci dne 10. dubna 2019

Anežka Petrová

Velmi děkuji vedoucí mé práce Mgr. Haně Šlechtové, Ph.D. za cenné připomínky i praktické rady. Můj velký vděk patří také mé rodině, babičkám za hlídání dcery, manželovi za trpělivost i podporu a zkrátka všem, kteří mě na mé životní cestě drží a pomáhají mi jít za mými sny.

Zároveň děkuji svým respondentkám, za jejich ochotu ke spolupráci, i všem pěstounům, kteří přes všechnu námahu a velké nasazení, se kterým pomáhají svým svěřencům, nezapomínají na potřeby vlastních dětí.

Obsah

Úvod.....	7
1 Mateřství a pěstounství v kontextu rodičovské role a rodiny.....	9
1.1 Rodina.....	9
1.2 Rodičovství.....	10
1.3 Mateřství.....	12
1.4 Specifika vztahu mezi matkou a dcerou.....	13
1.5 Matka – pěstounka a její dcera v kontextu rodinných rolí a vztahů.....	15
2 Vztah mezi matkou a dítětem v kontextu věku dítěte.....	18
2.1 Od porodu do nástupu do školy.....	18
2.2 Školní věk.....	20
2.3 Pubescence.....	21
2.4 Adolescence.....	22
3 Zátěžové situace v rodině.....	23
3.1 Zvládání běžné zátěže.....	24
3.2 Zvládání krizových situací.....	25
4 Metodologie výzkumu a etické souvislosti.....	27
4.1 Cíl výzkumu a formulace výzkumných otázek.....	27
4.2 Metoda získávání kvalitativních dat.....	29
4.3 Popis výzkumného souboru a průběhu získávání dat.....	31
4.4 Fixace a zpracovávání dat.....	35
5 Nejčastější negativní změny ve vztahu dcery a pěstounky.....	37
5.1 Nedostatek matčiny pozornosti a času.....	37
5.2 Pocit odsunutí.....	39
5.3 Ztráta prostoru pro komunikaci.....	40
5.4 Ztráta matky jako důvěrné osoby.....	41
5.5 Ztráta fyzického kontaktu.....	42

5.6 Ztráta vztahu s matkou.....	43
5.7 Nesoustředěnost na vlastní děti.....	44
6 Negativní změny vyskytující se ve vztazích ojedinele.....	46
6.1 Častější konflikty s matkou.....	46
6.2 Závist mezi sourozenci.....	46
6.3 Pocit nedostatečnosti.....	47
6.4 Absence společných zájmů.....	47
7 Další negativní dopady pěstounské péče.....	48
7.1 Srovnávání s pěstounskými dětmi.....	48
7.2 Změna rituálů v rodině.....	48
7.3 Ztráta soukromí.....	49
7.4 Sexuální zneužívání.....	50
7.5 Starost o pěstounské děti.....	51
7.6 Změna rodinné atmosféry.....	52
7.7 Těžký odchod pěstounských dětí.....	53
8 Pozitiva pěstounské péče z pohledů biologických dětí.....	54
9 Ochota respondentek přijat v budoucnu pěstounské děti do jejich vlastních rodin.....	55
10 Co dělat, aby to šlo.....	57
11 Diskuze.....	58
12 Závěr.....	65
Seznam tabulek.....	67
Seznam příloh.....	67
Zdroje.....	68
Přílohy.....	70
Tereza.....	70
Lucie.....	77
Magda.....	89

Anna.....	101
Radka.....	103

Úvod

„Budoucnost národa je v rukou matek.“

Honoré de Balzac

Tématem pěstounské péče se zabývám již řadu let. Měla jsem možnost pracovat pro jednu z doprovázejících organizací pro pěstounské rodiny a i mezi mými přáteli je řada rodin, které se rozhodly přijat nové děti mezi sebe. Málo kdo z nich byl však připraven na změny, které jim pěstounská péče do jejich rodinného systému přinesla. Protože jsem se tomuto tématu věnovala i ve své bakalářské práci, z vlastní zkušenosti vím, že nejvíce postiženy jsou zpravidla biologické děti pěstounů, které neprochází tak detailní přípravou, takže si nedokáží ani představit, jaké změny je čekají a rodiče zase netuší, čím vším si jejich děti procházejí. Některé z těchto dětí ani s pěstounstvím rodičů nesouhlasí, avšak většinou jsou přehlasovány nebo jsou jim předloženy takové argumenty, že nakonec svolí. Ve výsledcích mé bakalářské práce se ukázalo, že velmi citlivý je vztah mezi biologickou matkou a její dcerou. Ten je obecně řazen jako jeden z nejkomplicovanějších. Muže to být vztah plný lásky, jistoty a bezpečí stejně jako věčných problémů, neustálých nedorozumění a neřešených konfliktů. To se děje v běžné rodině, co teprve tam, kde kontakt naruší někdo další, kdo navíc trpí nejrůznějšími poruchami, může být sociálně oslabený, se sníženou inteligencí a jeho minulost by se dala nazvat jedním velkým traumatem, takže potřebuje velkou míru pozornosti, péče a pomoci okolí i odborníků, aby byl schopen se s tím vším vyrovnat a posunout se v životě dál.

Jaký vliv má tedy pěstounská péče na vztah pěstounky a její dcery? Způsobuje přijetí nových dětí do rodiny změny v komunikaci, kontaktu i celkovém nastavení mezi těmito osobami? Mají tyto změny fatální rozměry nebo se snad jedná jen o drobné úpravy a zanedbatelné detaily nutné k opětovné stabilizaci rodinného systému? To všechno jsou počáteční myšlenky, které mne motivovaly k aktivnímu hledání odpovědí. K tomu musím přidat i fakt, že je tato oblast doposud neprozkoumaná nebo jsem alespoň nenalezla žádné zdroje zabývající se právě tímto tématem, takže mám možnost vstupovat do naprosto neprobádaných vod. Cílem mé práce je tedy analyzovat změny ve vztahu mezi pěstounskou a její dcerou po přijetí

nových členů rodiny a to na základě zprostředkování osobní zkušenosti několika těchto dcer.

Má práce je rozdělená do dvou částí a to na konceptuální a empirickou. V prvním celku vymezuji základní pojem rodiny, ze kterého dále vychází rodičovství a mateřství, dále představuji specifika vztahu mezi matkou a dcerou a zamýšlím se nad rolemi pěstounky jakožto náhradní matky a její dcery, která se příchodem pěstounských dětí stává náhradním sourozencem. Další kapitola je věnována vztahu matky a dcery v kontextu věku dítěte a to od porodu až po adolescenci. Následují odstavce nahlízející do zátěžových a krizových situací v rodině a nabízející i strategie pro jejich zvládnutí. Toto téma jsem zde zařadila, protože i pěstounská péče může být pro rodinu zátěží, která v případě neefektivního řešení může vést až ke krizi.

Ve výzkumné části nejdříve představuji cíl práce i konkrétní výzkumné otázky, a v několika odstavcích odkazuji na podobné české i zahraniční výzkumy zabývající se tématem biologických dětí v pěstounské rodině. Následující stránky již patří metodám a průběhu získávání dat, pro které jsem si zvolila kvalitativní zkoumání, které k problematice přistupuje z perspektivy interpretativního fenomenologického nahlížení, takže pro získání informací jsem zvolila narativní rozhovory. Dále představuji výběr výzkumného vzorku i popis mých respondentek, což je 5 slečen starších 15 let, jejichž rodiče se staly pěstouny a to neméně před 5 lety. Kritérium věku jsem si zvolila, abych měla větší jistotu, že informátorky již dokáží popsat to, co se v rodině dělo, srozumitelným způsobem a dobu pěti let jsem vyhodnotila jako minimum, ve kterém je možné dlouhodobé změny pozorovat. Kromě analýzy změn ve vztahu s jejich matkou, se chci zaměřit i na pozitivní dopady pěstounské péče a ochotu respondentek přijat pěstounské děti do jejich vlastních rodin, které jednou založí. Další podkapitoly pak věnuji způsobu uchovávání a následného zpracování získaných dat a tuto empirickou část pak zakončují výsledky mé analýzy.

Výsledky mé práce bych ráda využila k pomoci biologickým dětem v pěstounských rodinách a to formou drobné brožury, kde shrnu informace z mé bakalářské i magisterské práce a vytvořím tak přehled možných negativních dopadů a rizik, které se mohou v pěstounských rodinách objevit a které ohrožují právě biologické děti pěstounů. Tento materiál pak nabídnu doprovázejícím organizacím,

orgánům sociálně-právní ochrany i institucím zajišťující přípravu pěstounů, aby o těchto potenciálních problémech byly nejen budoucí, ale i nynější pěstouni informováni. Ráda bych tak podpořila prevenci těchto, často i zbytečných, komplikací a alespoň malým dílkem tak pomohla pěstounským rodinám v jejich náročném, ale důležitém poslání.

1 Mateřství a pěstounství v kontextu rodičovské role a rodiny

V následující kapitole se věnuji důležitým pojmům, které úzce souvisí s mým výzkumem. Krátce se tedy pozastavím nad tématem rodiny, ze které by, v ideálním případě, mělo vycházet rodičovství i mateřství. V následujících podkapitolách se zamyslím nad specifiky vztahu matky a dcery, nad vykonáváním pěstounské péče ženou, která má již své vlastní děti i nad rolemi, které pěstounská péče do rodiny přináší.

1.1 Rodina

Rodina je důležitá pro každého člověka. Ovlivňuje ho nejen od narození, ale i před ním. Jak píše Smahel (2002, s. 16): „Štěstí příští generace národů bude úměrné hloubce, se kterou bude žena prožívat své mateřství.“, čímž je myšleno zvláště prenatalní období. Společenství rodiny Je důležité také proto, že zde dítě prožívá největší část svého dětství, a tak právě rodina může ovlivnit úspěšnost na jeho budoucí cestě životem. Vytváří jedinečné a nezastupitelné prostředí, kde se může dítě optimálně rozvíjet, zrát a stávat se postupně dospělým.

Instituce rodiny je základní a nejstarší společenskou skupinou a ve svém složení není pouze soukromou jednotkou, ale tvoří i základ celé společnosti, jakožto důležitá součást společenské mikrostruktury, která provází člověka ve všech etapách jeho života. (Švejcar, 2003, s. 22).

Rodina by měla být založena na svazku muže a ženy s cílem vychovat potomky. Důležitým úkolem rodiny je uspokojovat potřeby všech jejích členů. Míra uspokojení může být pak ukazatelem zdravého a pozitivního vývoje rodiny, nebo naopak vývoje vychýleného od optima a normy, protože neplní-li rodina tento úkol, může to pro členy znamenat velké nebezpečí projevující se deviantním či patologickým chováním členů. Jedno z hlavních poslání rodiny je poskytovat každému jedinci ochranu a péči a to zvláště v obdobích, kdy se člen není schopen postarat sám o sebe. Což neznamená jen péče rodičů o své nezletilé děti, ale i péče dětí o své nemohoucí rodiče. (Švejcar, 2003, s. 25)

Vztahy v rodině, by měly být postaveny na vzájemné úctě a respektu. Komunikace mezi členy má být otevřená, kongruentní, přímá a adresná, měla by se vyznačovat aktivitou členů, obsahovat i míru humoru. Mezi členy by měla panovat pozitivní a pokojná atmosféra tak, aby se členové mohli v prostředí rodiny cítit bezpečně. Vztah mezi rodiči a dětmi by měl pramenit ze společného dialogu a důvěry mezi jedinci. Úkoly v rodině by měly být adekvátně rozděleny, aby každý člen, mohl zažít pocit důležitosti a potřebnosti stejně jako odpovědnosti.

1.2 Rodičovství

Pod pojmem rodičovství si každý něco představí. Tento obraz se však může lišit zkušeností, kterou jedinec získal ve své primární rodině. Šulová (1995, s. 120) definuje rodičovství jako *„trvalý vztah mezi dítětem a jeho pečovateli, přičemž lze rozlišit rodičovství biologické a rodičovství psychosociální.“* Biologickým rodičem se stává každý, kdo zplodí a nechá narodit dítě. Tato role takovému jedinci zůstává i v případě, že své dítě ponechá k adopci. Psychosociálními rodiči jsou pak takoví jedinci, kteří dítě přijmou, pečují o něj a uspokojují jeho potřeby. Tyto dvě formy rodičovství se vzájemně nevylučují, takže pokud rodiče zplodí a porodí dítě a pak o něj nadále pečují, naplňují formy obě dvě.

Když se dva partneři dozvědí, že čekají potomka, začne v jejich životech spousta změn. V bytě se provádějí nejrůznější stěhování a úpravy, jezdí se na nákupy po obchodech s dětským zbožím a budoucí rodiče musejí přehodnotit i přeorganizovat své časové i finanční možnosti. To všechno je doprovázeno obavami, zda úkol být dobrými rodiči zvládnou, strachem z možných komplikací i velkým očekáváním. Celý proces příprav je však ovlivněn postojem rodičů k jejich potomku. Pokud se rodiče na dítě těší a přijímají jej s láskou, pak má celá doba příprav snadnější průběh.

Kdybychom pátrali po začátcích, v nichž se vyvíjí rodičovské identity a postoje k dítěti, nejspíše by se nabízela odpověď – v poslední fázi těhotenství, kdy matka své dítě již vnímá, otec může vidět a cítit jeho pohyby a dítě je už v této době něčím konkrétním a hmatatelným. Faktem však je, že tento čas je již jedním z posledních, kdy se postoj rodičů k jejich potomku ještě dotváří. Vytváření rodičovské identity se uskutečňuje již v původní rodině obou budoucích rodičů a v jejich zkušenostech

s vlastním rodiči či jinou pečující osobou. Pokud dítě žije v prostředí, kde okolí rychle reaguje na jeho potřeby, zajišťuje mu pocit bezpečí a jistoty, takže dítě není vystavováno žádnému dlouhodobému stresu nebo nejistotě, je zde velká pravděpodobnost, že právě takto bude pečovat i o své budoucí potomky. Rodičovské postoje a vzorce chování, které se jedinec naučí ve své primární rodině, pak kopíruje při výchově a péči o své vlastní děti. (Matějček, 1986, s. 42 - 43)

V jiné knize (1994, s. 54 - 59) Matějček popisuje krizi této rodičovské identity. Například pokud si jedinec vytvoří svou rodičovskou identitu, avšak z biologického hlediska „selže“, takže dítě mít nemůže - buď pak svou identitu jako rodiče musí přetvořit na rodiče bezdětného, nebo se s takovou možností není schopen smířit a dítě si osvojí. Nebo když dojde k předčasnému otěhotnění, kdy dívka nebo chlapec nemají vytvořenou identitu rodiče, může nabourávat vztah mezi dítětem a rodičem, což zpětně ovlivňuje budoucí vývoj rodičovské identity u malého potomka. Krize přichází i v okamžiku, kdy dochází k tzv. nepochopení dítěti. Jestliže rodič má očekávání, která dítě nemůže splnit – například chce mít z dítěte muzikanta, ale ono nemá hudební sluch. Když se i přesto bude rodič snažit dítě naučit hrát na hudební nástroj, avšak bez výsledků, bude cítit vlastní selhání, nebo bude vinit dítě z nedostatečné snahy. Další příčinou krize rodičovské identity může být zjištění špatného zdravotního stavu dítěte. Například pokud se má narodit dítě s postižením, nebo se stane nějaký vážný úraz s trvalými následky. Rodič očekává, že jeho dítě bude zvládat, každodenní činnosti a žít kvalitní a plnohodnotný život jako zdravý jedinec. Těžko se smíruje se situací a přijímá dítě takové jaké je. Pro dítě ohrožující může být i situace, že rodič si s něčím neví rady, ale bojí se vyhledat odbornou pomoc, takže situaci buď neřeší, nebo nejedná správně.

I přes všechny těžkosti, které mohou s rodičovstvím přijít, bývá nový potomek často vnímán jako něco pozitivního. Důvody, proč se budoucí rodiče rozhodují pro miminko, popisuje Pohlman, který se zabývá psychologií rodičovství a který hledal ve svém výzkumu odpovědi na otázku: Proč rodiče děti chtějí? Jako hlavní důvod uvádí jistý „rodičovský instinkt“, který definuje rodičovství jako něco přirozeného, zatímco nemít děti je nepřirozené. Stejně jako mají v sobě lidé pud pohlavní, tak mají i potřebu rodičovskou, kterou se vědomě nebo nevědomě snaží naplnit a uspokojit. Výsledkem jsou pak samozřejmě děti. Jako druhý důvod uvádí výzkumník psychologickou a společenskou tendenci. Mít děti, vidět důkaz své ploditelské

schopnosti je součástí identity jedince, ale i společenské prestiže. Když se partnerům narodí dítě, vyrovnávají se tak svému okolí, nebo alespoň přinejmenším svým vlastním rodičům. Je to projev zdraví i jakési společenské normy. Dalšími důvody jsou spíše dílčí jako například posílení rodinného pouta, radost, seberealizace. Ten kdo má děti, má někoho, do koho vkládá své naděje, snahy, své myšlení, ale především svou lásku. V neposlední řadě mohou být děti i hospodářským činitelem, jakási jistota pro stáří rodičů, pojistka proti osamělosti. Dítě má hodnotu i samo v sobě, přináší rodičům uspokojení duchovních potřeb, přináší jim stimulaci, nové poznatky a zkušenosti, smysl života, výhled do budoucna. (in Matějček, 1986, s. 29 - 33)

Kromě pozitiv však přichází s dítětem i méně příjemné pocity jako je zklamání, frustrace, beznaděj. Hlavní příčinou toho všeho je rovnost a rovnoprávnost obou partnerů, kteří do té doby mohli bez omezení realizovat své plány a postupnými křůčky se dostávali blíže svým cílům. Nyní se však ocitají v nových rolích, které jim přináší nové povinnosti. Tato změna je většinou výraznější pro ženu, která kvůli potomkovi musí opustit svou práci i kariéru, aby mohla pečovat o dítě, což je těžké zvláště pro ženy, které se chtějí dále profesně zdokonalovat. Muž pak musí zvýšit svou pracovní aktivitu, protože příjem rodiny se snižuje, zatímco výdaje rostou. Celý proces pak vede k tomu, že se oba rodiče cítí vyčerpaní a zklamání. Žena vyčítá muži, že zanechává veškerou péči o dítě a domácnost na jejich bedrech a muž vyčítá ženě, že už se mu tolik nevěnuje, nebo o sebe přestává pečovat. Zatím co si dříve mohli po náročném dni odpočinout, nebo se věnovat svým zájmům a koníčkům, nyní je čeká jen nepořádek, plačící dítě a pochybnost, zda rodičovstvím nepřecenili své možnosti a síly. Jedinou možností, jak se těmto stavům vyvarovat je pohovořit si o životních hodnotách, plánech a cílech ještě před porodem. Vyzbrojení obou partnerů jakousi připraveností k oběti s vědomím starého přísloví – co zaseješ, to sklidiš.

1.3 Mateřství

Mateřství je výsadou pouze ženy a patří k nejdůležitějším složkám ženské identity. Matka může vztah s dítětem ovlivnit již před narozením. Je-li dítě radostně očekáváno, je vysoká pravděpodobnost, že novopečená maminka se bude i po porodu

snažit udělat pro uspokojení svého dítěte maximum a to i tehdy, když těhotenství bylo komplikované a porod velmi náročný. (Matějček, 1986)

Pokud se ženě narodí dítě, změní její dosavadní život a to na všech rovinách, porod je totiž okamžikem pro mobilizaci mateřských schopností. Vztah mezi matkou a dítětem však prochází vývojem, a může trvat až tři měsíce, než si oba na sebe vzájemně zvyknou a jejich životní rytmy se naladí na stejnou vlnu. Hloubku i krásu tohoto vztahu ovlivňuje několik faktorů, mezi které patří například vzájemný fyzický kontakt, schopnost matky dítě uklidnit a utišit, či aktivně reagovat na jeho potřeby. Obecně by se dalo říci, že hlavním úkolem v mateřství je, kromě uspokojení fyziologických potřeb dítěte, zajistit dítěti pocit jistoty, bezpečí a nevystavovat ho stresu, který psychologové nazývají naučenou bezmocností, kterou trpí miminka v případě, že o ně matky nejeví zájem a nereagují na jejich dlouhodobý pláč. Tento typ stresu pak může vést ke spoustě psychologických či psychosomatických potíží. (www.evalabusova.cz)

Výzkumy dále ukázaly, že pokud je matce umožněn potřebný kontakt s dítětem bezprostředně po porodu, sehrává to významnou roli v nastartování mateřského chování, v emocionálních projevech matky jako např. hlazení, líbání, něžné doteky či mluvení na dítě a také v synchronizaci interakce v prvních měsících života. Výzkumně bylo také zjištěno, že matkám, kterým bylo dítě přiloženo na tělo ještě na porodním sále, a měly možnost intimního kontaktu s dítětem i na samostatném pokoji, se k němu chovaly něžněji, vřeleji, mazlivěji, více vyhledávali oční kontakt než matky, které dostaly své dítě až několik hodin po porodu. (Homsí, 2007)

V přístupu k dítěti jednájí některé matky intuitivně, jiné se mateřskému chování musejí učit, v zásadě jde však říci, že klíčová je ochota matky dítě přijmout se všemi jeho potřebami a o dítě pečovat. Dítě pak častokrát dostane naprosté prvenství v matčině hodnotovém žebříčku a celá její pozornost se stočí jedním směrem, což také není ideální.

1.4 Specifika vztahu mezi matkou a dcerou

Vztah matky a dcery považují odborníci za jedno z nejsilnějších pout, které mezi lidmi může vzniknout. Tento vztah může být velmi krásný a blízký, ale i velice

komplikovaný. Je propojen silnou vazbou, avšak protože do jisté míry odráží dcera matčin obraz, může být i silně narušován. Ať už si to uvědomují nebo ne, matky se v dcerách vidí a to v nich vzbuzuje určitá vědomá i podvědomá přání, například, aby měli v životě více příležitostí a možností, než měly ony, aby našly dokonalého muže, lepší než je jejich otec, aby neměly v životě žádné starosti a problémy apod. Jedinou ochranou proti této sebeprojekci je dobrá vnitřní sebereflexe matky. (Biddulph, 1999)

Vztahy mezi matkou a její dcerou se zabývala ve svém výzkumu Makanová, která realizovala rozhovory s mladými ženami a následně jejich matkami. Z rozhovorů vyplynulo, že každý takový mezigenerační vztah, lze přiřadit k jednomu z těchto typů:

a. *Kamarádský vztah* se projevuje vzájemnou otevřeností obou stran, matka i její dcera aktivně vyhledávají chvíle, které mohou trávit společně a obě spojují stejné zájmy a rituály. Komunikace mezi nimi je vstřícná, je možné bezpečně vyjádřit kritiku a problémy jsou řešeny na základě společného dialogu.

b. *Partnerský vztah* je typický velkou mírou svobody. Obě strany mají dostatek osobního prostoru, nikdo nikomu nic nepřikazuje a vzájemně respektují své rozhodnutí, i když rady a názory jsou přijímány, nehrají v konečné volbě klíčovou roli.

c. *Ve vztahu podřízenosti* se stává matka dominantní a autoritativní. Dcera má tendence k vlastnímu podceňování a i svou roli v rodině vnímá jako nedoceněnou. Tento vztah nedoprovází mnoho společně strávených chvil, každá má své zájmy a aktivity, jedna se druhé nesvěřuje a mají mezi sebou přesně dané hranice.

Ve své knize *Growing Up Again* (Znovu vyrůstat) popisuje autorka Jean Illsley Clark 5 způsobů, jak matky reagují na chování svých dcer. Tyto výchovné styly se projevují v běžných každodenních situacích, proto je autorka ukazuje na konkrétní situaci, kdy děvčátko upadne při hře v parku, ošklivě si odře ruku a tak s pláčem běží za matkou.

·Pokud má matka sama dlouhodobě neuspokojené potřeby a její citová nádrž je nenaplněná, začne ve svém dítěti vidět soupeře a na dítě reaguje v tzv. *zraňujícím typu*. Jejích odpovědí na křik dítěte bude věta: Přestaň brečet, nebo ti nasekám.

Popadne děvčátko za ruku a odvede domů. To může být pro dítě buď velmi smutné a zoufalé nebo se může cítit opuštěně, takže buď se uzavře do sebe, nebo pocítí na matku hněv, protože ji matka dala najevo, že ji na ni nezáleží.

- Další špatnou reakcí je *styl kladoucí podmínky*: Přestaň brečet, nebo ti ruku nezalepím. Taková matka komunikuje s dítětem prostřednictvím výhrůžek a podmínek a dítě nemá na výběr, než matce vyhovět, jinak jeho potřeby uspokojeny nebudou. Dítě tak může číst mezi řádky zprávu: Lidé Tě budou mít rádi, jen když si to zasloužíš. Takový postoj má matka vůči dceři, protože tak hodnotí i samu sebe. Dítě se však bude bát, že je neschopné, když nedokáže vyhovět všem požadavkům a v budoucnu bude orientováno pouze na výkon, což může být velmi zatěžující.

- Matka, která běží k plačící dceři ještě dříve, než se postaví zpět na nohy a začne dítě konejšit, představují *styl přehnaně pečující*. Na první pohled se vše zdá jako milé, ale poselství, které se za tím skrývá, říká: Ty jsi chudinka, nic nedokážeš sama, potřebuješ, abych se o tebe starala. Budu se o tebe starat do roztrhání těla, ale ty mi to pak musíš vrátit. Dítě bude sice zprvu spokojené, ale postupně se bude cítit vázané. Přítomnost rodičů ho bude oslabovat, místo aby posilovala.

- Pokud si matka odřeniny nevšímá, nebo možná ani na hřišti není, představuje *styl zanedbávající*, kdy je dítě zcela mimo dohled rodičů, rodiče nedbají na to, aby bylo dítě řádně oblečené, dobře jedlo a dítě tuší, že je ve všem odkázáno jen na vlastní síly a schopnosti. Z takového dítěte však vyrosté jedinec, který si bude žádat přehnanou pozornost a bude pro něj těžké někomu důvěřovat, takže se z něj stane nešťastný samotář.

- Pátý způsob výchovy je *styl asertivně pečující*. Taková matka dítě obejmě, utiší a zeptá se, zda dítě chce, aby ránu vyčistila. Dítě ví, že jeho pocity jsou pro matku důležité a matka je mu nablízku. Pomoc však pouze nabízí, nevnučuje. Dítě se tak učí být soběstačné, ale zároveň cítí jistotu a bezpečí v případě nějakého strachu nebo negativní situace. O tento způsob výchovy by měli matky usilovat.

1.5 Matka – pěstounka a její dcera v kontextu rodinných rolí a vztahů

Pokud se hlouběji zamyslíme nad povoláním pěstounky, nemůžeme si nepovšimnout, že náplň práce i čas vykonávající činnost se zcela liší od jiných zaměstnání. Pěstounská péče je téměř nepřetržitá služba dvacet čtyři hodin denně, sedm dní v týdnu. Pracovní doba tedy není přesně ohraničená a pěstounka si práci „nosí“ domu, takže ji nemůže oddělit od svého osobního života, ani od soukromého žití všech ostatních členů rodiny. I pracovní náplň není úplně tak typická. Kromě fyzického zabezpečení poskytuje pěstounka svěřeným dětem také psychologickou a sociální péči, která se projevuje na emoční i citové rovině. Vztah mezi pěstounkou a svěřenými dětmi je natolik blízký, že většina pěstounských dětí oslovuje své pěstounky „mami“ a to i v případech, kdy se děti stýkají s jejich biologickou matkou. Toto oslovení můžeme tedy chápat jako vyjádření vzájemné vazby mezi nimi. Z čehož vyplývá, že přestože zákon i soud hovoří o pečující ženě jako o pěstounce, ve skutečnosti tato osoba vykonává činnost náhradní matky a to ve všech úrovních potřeb svěřeného dítěte. To, čím se však náhradní matka liší od matky biologické je cíl, se kterým o děti pečuje. Zatímco biologická matka vychovává své děti z důvodu předání a zachování svého genotypu, u náhradní matky je něco takového zcela vyloučeno. Důvodů, proč se ženy chtějí stát pěstounkami může být mnoho. Jeroným Klimeš (2008), uznávaný český psycholog, dlouhodobě se zabývající pěstounskou péčí, pojmenovává hlavní motivaci pěstounů jako touhu po velké rodině, motivace zlepšení ekonomické situace, nebo vyřešení nezaměstnanosti rodiče péčí o více než 2 svěřené děti, jsou pouze okrajovou záležitostí.

Když si tedy představíme situaci, kdy žena přijímá cizí dítě do náhradní rodinné péče, může se nám zdát spíše dojemná než problémová, vždyť osamělé dítě našlo druhou matku, komplikace však přicházejí a to hlavně v případě, že pěstounka současně vychovává i své biologické děti. Fakt, že se stala náhradní matkou pěstounského dítěte staví totiž její vlastní děti do role jeho náhradních sourozenců. Jak moc se tato role projevuje záleží pak na několika faktorech, přičemž těmi hlavními je míra, kterou pěstounka naplňování sourozenecké role vyžaduje a co všechno s sebou role přináší. Ať už jsou biologické děti zapojovány do péče o svěřené dítě každodenně, nebo se pěstounka snaží své děti před starostmi chránit, není možné tuto sourozeneckou roli zcela vymazat. Důležitým ovlivňujícím faktorem

k přijetí role náhradního sourozence je i počet biologických dětí v domácnosti, mezi které se potřebné činnosti rozloží, i možnosti sourozenců mezi sebou starosti sdílet.

V předchozích kapitolách jsme si ujasnili, že vztah mezi matkou a dcerou je výjimečný. Jistá specifika se tak mohou projevat i v očekávání naplňování role náhradního sourozence v případě, že biologickým dítětem je právě dívka. Žena totiž může mít vyšší požadavky na dceru, než na syna, co se týká péče o svěřené dítě, hlídání, či pochopení pro matčinu motivaci přijetí dítěte. Samozřejmě, že v některých rodinách mohou být zapojeni i synové, přesto očekávání matky se k oběma pohlavím liší. Dcery jsou totiž často vnímány jako budoucí pečovatelky, které jednou porodí vlastní děti, takže aktuální podílení se na výchově či starosti o přijaté dítě, je bráno jako žádoucí. Můžeme však říci, že čím více starostí a odpovědnosti za svěřené dítě přenáší pěstounka na své vlastní potomstvo, tím více je ovlivněn vztah mezi nimi. Musím však podotknout, že ne vždy je tento pohyb ve vztazích mezi členy biologické celku negativním směrem. Záleží na výchově, věku a povaze dcer i na jejich mentální úrovni, jak na novou získanou roli budou reagovat.

2 Vztah mezi matkou a dítětem v kontextu věku dítěte

Intimní vztah mezi dítětem a matkou se vytváří již dávno před okamžikem, kdy drobkou, často pomačkané děťátko přichází na svět. Chováním dítěte, ale i jeho reakcemi či duševními pochody v tomto období se zabývá prenatální psychologie, která díky moderním technologiím může plod zkoumat již v děloze a to bez rizika jakéhokoliv jeho poškození. Díky ní se tedy dozvídáme, že dítě je na matku napojeno prostřednictvím neuroendokrinního systému, přes který s matkou komunikuje, dozvídá se o psychickém ladění matky, o jejím stavu i citových hnutích. Na tyto podněty pak reaguje různými projevy, přičemž nejviditelnější jsou pohyby těla (Matějček, 1994, s. 18). Podobně interakci matky a dítěte popisují i vývojoví psychologové Langmeier a Krejčířová (2006): *„Brzy se totiž plod dostává do určitého aktivního kontaktu s matkou. Na jeho spontánní pohyby matka emocionálně reaguje a její emoce opět ovlivňují dítě vytvářením vzorců zvláštních podnětových situací.“*

Dítě je také schopno již v děloze vidět, slyšet, učit se, rozeznávat hlasy známých a neznámých osob, cítí a vnímá dění kolem sebe. Právě toto prožívání formuje jeho postoje či očekávání vůči sobě samému. Pozitivní emoce, radost a nadšení matky tak přispívá k vyrovnanému a zdravému citovému vývoji dítěte, zatímco úzkost, strach, dlouhodobý stres či tíživá nejistota mohou zanechat hluboké jizvy na osobnosti dítěte. Tento fakt uvádí v Informatoriu školy mateřské již J. A. Komenský, který radí budoucím matkám, aby svému děťátku neublížovaly hněvem, přílišným lekáním či vážnými starostmi. (Matějček, 2000, s. 15)

K prohlubování vztahu samozřejmě dochází i po porodu a to až do dospělosti jedince. Aby vzhled do této problematiky byl přehlednější, rozdělila jsem růst dítěte na několik etap.

2.1 Od porodu do nástupu do školy

V průběhu prenatálního vývoje bylo dítě s matkou spojeno v jeden biologický celek. Po narození se sice stává samostatným jedincem, avšak pouto je stále natolik silné, že jej Mahlerová (1975) nazývá symbiózní, kdy dítě matku vnímá jako významnou součást jeho vlastní bytosti. Protože ještě není dítě schopno rozeznat přesné hranice, je pro něj při některých aktivitách, jako je například kojení, tělesná

vazba tak silná, že s matkou splývá. Toto silné pouto pomáhá dítěti v adaptaci na okolní svět a vytváří základ budoucího pocitu jistoty v době osamostatňování. Díky tomuto soužití se matka stává prostředníkem mezi dítětem a okolním světem, takže je podstatné, aby měla dostatek citu a dítěti přibližovala svět jen v takové formě, kterou dítě dokáže vstřebat a nenaruší tak jeho další vývoj. Pro tuto symbiózu je matka nastavená již od porodu a i když ví, že dítě je samostatnou bytostí, stává se jeho důležitou součástí. (Vágnerová, 2000, s. 61)

Vlastní samostatnost si jedinec uvědomuje až mezi 6. a 9. měsícem, kdy začíná diferencovat své vlastní pocity, to, co vychází z jeho těla a co vychází zvenčí. Poznat to může například při odlišných emocích s matkou, různosti chování, nebo manipulací s vlastním tělem a tělem matky. Citové vazby přetrvávají i nadále avšak dítě mění svůj vztah i matce i k sobě samému, dochází tak transformaci vztahu. I když matka stále zůstává hlavním zdrojem uspokojení, začíná si dítě uvědomovat, že o její pozornost je třeba usilovat, vytvářet takové aktivity, které by matku přiměly zůstat na blízku, přičemž důležitým nástrojem se stává řeč. (Vágnerová, 2000, s. 64)

I v batolecím věku hraje matka v životě dítěte stejně důležitou roli. Kromě zprostředkování okolního světa zajišťuje dítěti pocity bezpečí její náruč a jistota, že je v každém nepříjemném okamžiku nablízku. Pocit přijetí je pro dítě také klíčový. Potřebuje cítit láskyplnou péči, takže něžné pohlázení, držení v náruči či jemné polibky dítě mohou přesvědčit o spokojenosti a hrdosti jeho matky. Tyto projevy jsou pak důležité při pozdějším vytváření vztahů dítěte s dalšími lidmi i komunikace s okolním světem, kdy se projeví míra důvěry, ve které dítě vrůstalo i velikost jeho sebevědomí. (Smahel, 1997, s. 20)

V období předškolního věku již začíná dítě přijímat hodnotový systém, učí se normám a pravidlům, které jsou ve společnosti dané. Aby bylo dítě schopné socializaci, je třeba nastavit mu jasné hranice mezi tím, co je žádoucí a co nežádoucí chování. Dítě, které tyto pomocné hranice nemá, nebo je mu často dovoleno je překračovat je pak nejisté a těžce se orientuje a adaptuje na nové prostředí.

Dále dítě rozvíjí své prosociální chování, avšak hlavním z předpokladů tohoto rozvoje je uspokojení potřeby jistoty a bezpečí, které mu převážně zajišťují rodiče. Pokud se dítě necítí v bezpečném prostředí, jen těžko se bude chovat prosociálně vůči druhým. Děti, které získají pocit důvěry v život, věří, že mohou jeho dění

ovlivňovat vlastními silami, protože jejich chování má smysl a mohou se tak podílet na rozvíjení nejrůznějších situací. (Vágnerová, 2000, s. 122)

Za pomoci hry poznává a chápe sociální role, včetně té své. Je schopno se identifikovat i genderově, což pro něho znamená jistá očekávání, které by dítě mělo naplnit. Například pokud se jedná o chlapce, je společností ovlivněnou stereotypy vnímáno jako nevhodné, aby nosil růžové oblečení, zatímco děvčátko by si nemělo hrát s traktory a bagry. (Vágnerová, 2000, s. 117)

Stejně jako dítě potřebuje mateřskou lásku, je pro něj velice důležitá i existence fungujícího otce v rodině. Výzkumy prokázaly, že když si dítě mezi 2. a 3. rokem vytváří vlastní identitu, je pro něj tento proces snazší, pokud žije v trojrozměrném vztahu já – ty – on, protože otec v rodině umožňuje dítěti vytvářet s ním vztah, vztah k matce a zároveň může sledovat i interakci mezi oběma rodiči. Toto vědomí dítěti pomáhá vytvářet vědomí vlastní svébytné osoby. (Matějček, 1994, s. 51)

Rodiče jsou v tomto období nejen velkým a v očích dítěte ideálním vzorem, ale také učitelem a to v každé chvíli, protože předškolní dítě se učí hlavně napodobováním. Je proto schopno zkopírovat jakékoliv jednání a reagování včetně toho negativního, proto si rodiče musejí dát si pozor na to, jak se před dítětem chovají, jak mluví. Od rodičů přejímá hodnoty, postoje, projevy a to zcela nekriticky. Identifikace s danou osobou v dítěti pak zvyšuje sebeúctu a posiluje sebejistotu. Dítě roli rodičů chápe jako něco žádoucího a je přesvědčeno, že tato role potvrzuje perfektní osobní kvality nositele, který je tudíž všemohoucí. (Vágnerová, 2000, s. 125)

2.2 Školní věk

Role matky se po nástupu dítěte do školy nějak nemění. Stále zůstává v jeho těsné blízkosti, a zabezpečuje jeho tělesné i psychické potřeby. Čas, který s dítětem tráví je často zaměřen na přípravu do školy, plnění domácích úkolů či sdílení s dítětem, co se během odloučení událo. Dle přístupu k výsledkům dítěte, může matka buď posílit jeho sebevědomí a snaživost, nebo dítě naprosto demotivovat. Pro holčičky představuje matka také model jejich budoucí role. Díky postupnému vývoji začíná dítě chápat chování svých rodičů, jejich motivaci a postoje. Své chování

dokáže již lépe ovládat a tak se stává pro rodiče lepším partnerem a spolupracovníkem. (Vágnerová, 2000, s. 173)

2.3 Pubescence

Období pubescence podmiňuje zvyšování autonomie dítěte, takže infantilní závislost je nahrazena zralejším a vyrovnanějším citovým vztahem, avšak rodiče již ztrácejí výsadní postavení. Dle Josselsonové má toto období 2 důležité fáze:

1. Fáze diferenciacie

V tomto období si dítě uvědomuje svou psychickou i fyzickou odlišnost od rodičů a klade jí větší důraz než dříve, což vede k postupné deidentifikaci ve vztahu k rodičům. Důsledkem tohoto procesu je zpochybňování rodičovských norem a hodnot a rodiče tak ztrácí na své všemohoucnosti a dokonalosti. Často jsou pubescenci zklamáni tímto zjištěním a musí se s tímto faktem vyrovnávat, protože by si dokonalé rodiče přáli. Pokud je však dítě dostatečně kritické a objektivní, zjistí, že jeho rodiče nejsou horší než jiní dospělí.

2. Fáze experimentace

V této fázi dospívající jedinec začíná usilovat o svou nezávislost vůči rodičům, která je kompenzována fixací a vrstevnické skupiny, které mu zajišťují podporu, kterou měl dříve v rodině. Jistá míra naivity a okouzlení jeho novými kompetencemi jej přivádí k názoru, že ví vše potřebné a orientuje se ve světě natolik, že jej nemůže nic zaskočit či ohrozit, proto odmítá jakékoli rady rodičů či jiných dospělých, které mu připadají hloupé, otravné a zbytečné. (Vágnerová, 2000, s. 238)

V rodině pubescent zastává stále pouze roli dítěte, avšak zatímco míra povinností přibývá vzhledem k jeho rostoucím schopnostem, práva tak rychle nenabývají, protože rodiče očekávají stejnou poslušnost a nemají tendence brát více v úvahu jeho názory či samostatnost, což mladý jedinec vnímá jako nespravedlivé. V tomto období dochází i ke konfliktu zájmů obou skupin, protože zatímco rodiče se snaží udržet citový vztah k jejich dítěti, ono samo se snaží z tohoto vztahu uvolnit.

Vztah s matkou je provázen odmítáním přílišné péče a starostlivostí, ze kterého se dítě snaží vymanit, což matka může chápat jako nevděk a nespravedlnost.

Společná témata matky a dcery jsou mezilidské vtahy a péče o druhé. Pokud má dcera příliš velké tendence ke zdůraznění své ženské přednosti, může docházet k jisté rivalitě s matkou, která má tendence tyto snahy potlačit. Dcery se začínají líčit, oblékat moderněji a snaží se vypadat starší a přitažlivé, k čemuž se matky staví často ambivalentně. Na jedné straně mají radost z dospívající dcery, avšak na straně druhé jim taková dcera bere jistotu jak v mateřské tak ženské rovině. Dcera však potřebuje matčinu podporu, což je nemožné v případě, že matka na svou roli rezignuje, protože nemůže být své dceři dostatečným vzorem. (Vágenrová, 2000, s. 242)

2.4 Adolescence

Pro adolescenta poskytují rodiče jeden z mnoha modelů, jak žít svůj dospělý život. Adolescent kriticky hodnotí a je schopen vidět nedostatky tohoto modelu, což může být impulzem pro změnu vlastního chování, což zabraňuje pouhému kopírování předloženého chování. Tato kritika směřuje jak k hodnotám, postojům a názorům rodičů, tak k jejich celkovému životnímu stylu, který porovnává s ideálem, ke kterému by chtěl ve svém počínání směřovat. Díky úrovni kognitivních procesů je adolescent schopen opět přijímat kritiku od rodičů a bere ji jako podněty pro možnou změnu. Tato kritika mu však musí být předkládána formou diskuzí či polemiky a dospělí musí být schopni své názory aktivně hájit, a logicky oponovat. Mladý člověk potřebuje dospělého, který by jej bral vážně, imponoval mu a představoval by tak pro něj přirozenou autoritu. Servis, který adolescentům poskytují jejich rodiče, berou jako samozřejmost a neuvědomují si kolik energie i financí do svého dítěte rodiče vkládají. Toto chování si rodiče mohou vysvětlovat jako nevděk. Další konflikt může přinášet fakt, že jejich potomstvo v tomto věku dokončuje separaci ze závislosti na rodině, ve které doposud žil, což pro mnohé rodiče může být bolestné. (Vágnerová, 2000, s. 283)

3 Zátěžové situace v rodině

Protože příchod nového člena do rodiny, se může stát pro rodinu zátěžovou situací nebo až krizí zařadila jsem do své práce kapitolu i o tomto tématu. Než se dostaneme ke konkrétním krokům, jak k těmto náročným situacím rodinný systém přistupuje, je třeba vysvětlit rozdíl mezi pojmy krize a zátěž.

V knize Manželství a rodiny (Plaňava, 2000, s. 147) se dočteme, že krize, je náhlá, nezvyklá událost, která může být až dramatická, protože je doprovázena zvýšenou emotivitou, kterou představuje strach, pocit viny, úzkost nebo hněv. Krize je *„afektivně zbarvené a konfliktně vyhocené prožívání a chování v určitých obdobích života.“* Podrobněji se budu věnovat tomuto pojmu v následující kapitole.

Naproti tomu zátěž je vztah mezi jedincem a jeho okolím, které na něj klade požadavky a má vůči jeho chování a jednání určitá očekávání. To, jak jedinec zvládá plnit své sociální úkoly a role je dáno jeho osobními vlastnostmi a predispozicemi a také mírou jeho frustrační tolerance, což je *„schopnost vyrovnávat se s náročnými životními situacemi bez nepřiměřeným malaadaptivních reakcí, schopnost vynakládání úsilí na překonávání potíží, ale zároveň i dostatečná sebedůvěra v tyto schopnosti, v možnosti najít přijatelné řešení“* (Vágnerová, 2004, s 16). Autorka dále představuje základní typy zátěžových situací jako frustrace, deprivace, konflikt, stres, krizi a trauma.

Hartlová a Hartl vysvětlují psychosociální zátěž jako *„zátěž, která plyne ze svízelných sociálních vztahů a situací“* (2000, s. 699). Autoři dále představují možné ukazatele zátěže jako je ztráta pocitu dobrého zdraví, pocit nejistoty, zesilující pocit vnitřního či vnějšího ohrožení, pocit nedostatečnosti v plnění sociálních rolí nebo úkolů s nimi souvisejícími.

Nový (1989, s. 22) rozlišuje zátěžové situace dle intenzity konfliktů a dělí je na problémové, mezní, krizové a havarijní (katastrofické). Pokud je mezní situace vyostřena natolik, že ohrožuje fundamentální strukturu vztahů, pak hovoříme o krizi. Na tu může jedinec reagovat tím, že najde dysfunkční faktory, vyřadí je a tím opět obnoví optimální fungování, nebo řešení nenalezne a dojde k havárii.

Pokud bereme rodinu, jako jednotku ve vývoji, je důležité zdůraznit, že zátěžová situace nastává v případě, že jedinci přestává vyhovovat její struktura,

dosavadní uspořádání, životní hodnotová orientace či celkový životní styl rodiny. To pak znesnadňuje či zabraňuje v plnění základních funkcí jedinci a v důsledku i celému rodinnému celku a omezuje tak plynulý přechod k další vývojové etapě. Toto omezení může mít za následek nespokojenost či strádání, které však každý jedinec vnímá v jiné míře. Samotné narušení systému pak můžeme rozlišovat na parciální a totální. Zatímco parciální dysfunkce brání v naplňování jedné funkce, při totální nefunguje nic, může dojít ke krizi a následně i rodinnému rozvratu. (Plaňava, 2000, s. 149)

3.1 Zvládání běžné zátěže

Jak už jsme si ujasnili dříve, schopnost jedince zvládat zátěž se odvíjí od mnoha faktorů. Stejně je tomu i v případě rodinného celku, který je však závislý na schopnostech a predispozicích všech jedinců, kteří systém tvoří. Terkelsen (1980, s. 36 – 37) přichází s termínem, který se zvládání zátěže rodiny úzce souvisí a to je „životní přechod“, což je událost, která volá po změně. V procesu těchto změn rozlišuje Terkelsen tři fáze:

1. Inzerce – V této fázi se nová potřeba začne odhalovat v signálech v chování členů. Ti ji rozpoznají, zhodnotí a následně aktivují nové vzorce chování tak, aby bylo možné její uspokojení.

2. Destabilizace – Když členové rodinného systému nové vzorce chování využívají, jsou tyto vzorce směřovány s elementy, které byly používány již dříve. Protože však nejsou ve vzájemném souladu, dochází ke konfliktním interakcím v rodině, takže jiné potřeby mohou být opomíjeny, což má za následek nejistotu, úzkost či frustraci.

3. Řešení – V konečné fázi dochází k postupnému přetváření struktury rodiny, takže nové sekvence chování se kompaktně slučují se staršími vzorci a nejistota či úzkost se zmírňují.

Aby rodinný systém mohl i v zátěžových situacích fungovat, je potřeba změny. Takové změny, kdy nastává něco významně jiného, než bylo dříve, nazýváme změnou prvního řádu. Tyto změny slouží k oddělení vývojového cyklu rodiny jako je například, narození či přijetí nového člena rodiny nebo odchod do důchodu. Naproti

tomu změny, které probíhají uvnitř rodiny nebo v interakcích s okolím jsou změnami druhého řádu. Takové změny často předcházejí změnám řádu prvního a musejí nastat, pokud má systém nadále fungovat či vůbec existovat. Jsou to posuny v rolích, volnočasových činnostech, očekáváních a přerozdělování kompetencí jednotlivých členů. (Plaňava, 2000, s. 150)

3.2 Zvládání krizových situací

Krizi vysvětlují různí autoři, různými definicemi. Říčan (1989, s. 46) popisuje krizi jako situaci, kdy se hybné síly vývoje dostanou do rozporu. Znamená to, že člověk nebo určitý systém musí projít změnou, ale cesta k ní je buď nemožná nebo velmi obtížná. Jinými slovy, jedná se o přechod, kdy za sebou zanecháváme něco starého a vrháme se vstříc novým kvalitám. Když se blíží vrchol krize, můžeme pocítovat úzkost, která je signálem ohrožení dosavadní kontinuity vývoje.

Když se rodina dostane do krize a snaží se ji překonat, je třeba, aby nejprve zátěž zvládali jednotliví členové rodinného celku. Strategie zvládání tohoto napětí v rodině je tedy souborem drobných strategií jedinců. Samotný pojem strategie je pak možno vysvětlit jako „*to, co rodina dělá, aby využila zdroje odolnosti rodiny*“ (Sobotková, 2012, s. 78). Výzkumy zatím kategorizovali tyto účinné strategie zvládání zátěže v rodině:

- Strategie zaměřené na snížení nároků v rodině
- Strategie zaměřené na získávání dalších zdrojů
- Strategie zaměřené na průběžné zvládání tenze v rodině
- Strategie zaměřené na hodnocení situace a pochopení jejich významu

Všechny výše uvedené strategie jsou pro zvládání situace důležité, často působí současně a je potřeba, aby byly využívány záměrně.

Pokud je rodina ve fázi, kdy na zátěž reaguje a snaží se ji zvládnout, je nevhodné toto zvládání unáhleně hodnotit. Přijatelnější je zaměřit hodnocení pouze na účinnost konkrétní strategie zvládání. Strategie, která rodině poskytuje navrácení klidu a pohody můžeme označit jako funkční, zatímco tu, jejíž využívání takových výsledků nedosahuje, jako dysfunkční. Je těžké jednotlivé strategie objektivně měřit, protože při měření vycházíme ze subjektivního posouzení konkrétní rodiny.

Zvládání obtížných situací rodiny je v rodinné psychologii nový pojem, který vyžaduje nové zkoumání a bádání. Již dnes však známe faktory, kterými je zvládací styl rodiny ovlivněn (Sobotková, 2012, s. 80):

- Charakteristika události nebo situace
- Vnímané ohrožení rodinných vztahů
- Zdroje, které má rodina k dispozici
- Předchozí zkušenosti s náročnou životní situací

Aby tedy rodina situaci zvládala lépe, je třeba, aby získala takové dovednosti, které by ji zvládání usnadnili. Ty se mohou týkat udržení nově zavedených vzorců fungování nebo rychlého zotavení z krizové události.

4 Metodologie výzkumu a etické souvislosti

V následující kapitole popisuji metodologii svého výzkumu. Detailně představuji cíl svého zkoumání i výzkumné otázky, metody, kterými jsem data získávala a následně zpracovávala, popis výzkumného vzorku i etická pravidla, jako je dodržení anonymity respondentů.

4.1 Cíl výzkumu a formulace výzkumných otázek

Jako cíl svého výzkumu jsem si stanovila nalézt odpovědi na otázky: Jak pěstounská péče v rodině ovlivnila vztah mezi původními členy rodinného systému a to biologickou matkou a dcerou a tuto zkušenost zprostředkovat čtenářům. Mou snahou je zachytit změny v daném vztahu, které nastaly po příchodu nových členů, proto mezi mými respondenty jsou slečny a mladé ženy, v jejichž rodinách probíhá pěstounské péče alespoň po dobu pěti let. Prostřednictvím jejich reflexe chci poukázat na možné negativní dopady, které pěstounské péče původním dětem v rodinách může přinést a které si málokterý rodič vůbec uvědomí, natož aby pracoval na jejich zmírnění.

Mé výzkumné otázky tedy zní: Jaké těžkosti a komplikace přináší pěstounská péče do vztahu mezi biologickou matkou a dcerou? Vidí respondentky nějaká pozitiva, která jim pěstounská péče přinesla? Byly by ochotny, tyto mladé ženy přijat v budoucnu pěstounské děti do svých rodin?

Odpovědi budu hledat prostřednictvím narativního interview s mladými respondentkami a výsledky výzkumu pak mohou posloužit jako informační manuál pro budoucí i nynější pěstounské rodiče, aby si dokázali představit a pochopit, k jakým změnám může dojít ve vztazích s jejich dětmi, po příchodu nových dětí. Protože dokud nebudou informováni o pocitech a prožitcích, které jejich děti mohou zažívat, nebudou jim věnovat dostatečnou pozornost, což pak může vést k prohlubování nejen emoční, ale i fyzické vzdálenosti mezi rodičem a dítětem. Dále mohou výsledky posloužit doprovázejícím organizacím nebo osobám zajišťujícím přípravu pěstounů, aby si lépe představili dopady, které může pěstounská péče do rodin přinášet, o těchto úskalích s budoucími pěstouny i jejich dětmi hovořili a dokázali jim tak lépe pomoci připravit na změny, které je čekají. Výsledky mohou

využít i další odborníci (psychologové, sociální pracovníci, terapeuti, odborní poradci), kteří s pěstounskými rodinami pracují.

Téma vztahů mezi biologickými členy v pěstounské péči není zrovna diskutovaná oblast. Literatura i novodobé výzkumy diskutují převážně problémy pěstounských dětí, případně budoucích či současných pěstounů. Přesto však můžeme narazit na odborníky, zabývající se původními členy pěstounských rodin, jako je například profesorka C. P. Kaplan z Kalifornské Univerzity, která realizovala výzkum mezi biologickými dětmi v pěstounských rodinách. Své informace získala formou polostrukturovaného rozhovoru, techniky arteterapie i prací s příběhem. U malých respondentů ve věku 6 – 12 let se ukázal velký konflikt superega, které na jedné straně pocíťovalo žárlivost na upřednostňované pěstounské dítě a na straně druhé strach z trestu rodičů, pokud by žárlivost projevily.

Výzkum ve Velké Británii vedený Martinem (1993) získával data z řízené skupinové diskuze s dětmi ve věku od 10 – 15 let, jejichž rodiče přijali pěstounské děti do jejich rodin. Cílem bylo analyzovat role, úkoly a hlavní témata, se kterými se děti setkávají a musejí řešit. Velmi zarážející byl například fakt, že rodiče od svých dětí očekávají pochopení, když upřednostňují potřeby pěstounských dětí před jejich. Druhou problémovou oblastí byla traumata pěstounských dětí, které si nesou spoustu těžkých a hlubokých zážitků, se kterými se dětem svěřovali. To, že biologické děti v rodinách nevěděly, jak se v takových situacích chovat, komu to mohou sdělit a tak alespoň částečně předat tíhu, kterou hrozná životní příběhy s sebou nesou, ukazuje na nedostatečnou podporu a pomoc ze strany rodičů i odborníků či strachu dětí o problémech hovořit.

V České republice se tématem vztahů mezi pěstounskými a biologickými dětmi v rodinách věnovala Kratochvílová, ve své bakalářské práci (2007), kdy zkoumala pohledy a postoje zástupců obou skupin. Hlavním cílem bylo však analyzovat, do jaké míry biologické děti pomáhají nově příchozím členům se socializací do rodiny. Podobně se tématu věnuje i Indrová (2003), avšak téma vzájemných vztahů mezi dětmi uchopuje velice široce a snaží se o komplexní zachycení situace v rodině. Dvořáková (2015) se ve své bakalářské práci sice snaží přiblížit, jak přijímají biologické děti pěstounů své sourozence v pěstounské péči i obecně pěstounství svých rodičů, avšak za respondenty si vybírá samotné pěstouny, takže celá práce je

založena na pohledu rodičů, kteří si pouze mohou domýšlet, jak se jejich děti cítí, co doopravdy a jak prožívají.

U nás tedy není téma biologických dětí v pěstounské rodině dostatečně diskutovanou problematikou, a pokud se některý z autorů tématem zabývá, buď jej uchopuje příliš komplexně, nebo se naopak dotýká pouze určitých částí, avšak to, jak pěstounská péče ovlivňuje vztah mezi pěstounkou a její biologickou dcerou, jsem se nedočetla nikde. Tímto malým dílkem svého výzkumu bych chtěla doplnit pomyslný koláč problematiky pěstounské péče o zkušenosti mých respondentek a poukázat tak na možná úskalí a problémy, které sebou může tato forma náhradní rodinné péče přinést. Výzkum je realizován pouze na malém výzkumném vzorku, takže jej nemůžeme považovat za universální a směrodatný, protože je zde spousta faktorů, které výsledky mohly ovlivnit, jako například aktuální prožívání respondentů. Může však posloužit jako vodící sonda do celého tématu prožívání dětí pěstounů, aby bylo opět o trochu uchopitelnější a pochopitelnější.

4.2 Metoda získávání kvalitativních dat

Jako první krok před začátkem realizace mých plánů jsem si nastudovala doporučenou literaturu. Velmi nápomocnými a návodnými mi byly dva tituly a to „Kvalitativní výzkum“ napsaný Janem Hendlem (2005) a „Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu“ od Michala Miovského (2006). Zde jsem se dozvěděla potřebné informace jak o kvalitativním výzkumu obecně, tak o jeho postupech a zásadách při realizaci.

Hendl uvádí (205, s. 161), že kvalitativní data mají za úkol podrobně popisovat konkrétní příklad a odpovědět na otázky typu: Co? Jak? Proč? Má práce bude stát na pilířích fenomenologického zkoumání. To je zaměřeno na emoce, pocity i prožitky dotazovaného. Jak uvádí Hendl (205, s. 128): „Hlavním cílem tohoto zkoumání je popsat a analyzovat prožitou zkušenost se specifickým fenoménem, kterou má určitý jedinec nebo skupina jedinců.“ Mým úkolem, jakožto výzkumníka je vstupovat do vnitřního světa dotazovaného, a snažit se pochopit, jaký je jeho postoj k danému fenoménu a jaké významy mu přiřkládá. Aby to bylo možné, je třeba vytvořit jakési spojení mezi oběma aktéry rozhovoru, založené na empatii a porozumění stejně jako citu k tématům, která se v průběhu hloubkových rozhovorů mohou otevřít. Podstatou

celého zkoumání jsou sdílené prožitky respondentů, ve kterých se budu snažit hledat a propojovat konkrétní jevy. Jako součást analýzy sestavím zprávu popisující prožívané zkušenosti respondentek s cílem přiblížit každému čtenáři jejich situaci. Mou snahou je pomoci pochopit a porozumět situaci, ve které se moji respondenti nacházejí, aby bylo možné lépe reagovat na jejich potřeby a případně vytvořit určitá preventivní či ochranná opatření.

Prvním krokem k realizaci analýzy je definice samotných respondentů, od kterých budu informace získávat, za jakých okolností a podmínek. Po tomto uvážení pak vybrat konkrétní vhodnou metodu získávání potřebných dat. Protože se výzkumnému vzorku podrobně věnuji v následující kapitole, představím nyní metodu, která mi pomůže v získání informací. Zvolila jsem si narativní rozhovor, což je zvláštní forma nestrukturovaného rozhovoru. Samotný nestrukturovaný rozhovor je metoda, kterou bychom mohli připodobnit běžné konverzaci, kdy klademe důraz na nenásilný a přirozený průběh celého dialogu. Nemáme tedy předem vytvořený žádný konkrétní plán. Tato volnost struktury rozhovoru pomáhá respondentu hovořit o tom, co on považuje za důležité a podstatné sdělit a právě tyto informace jsou pro výzkum tak klíčové. Přestože se tato forma rozhovoru zdá na první pohled až primitivní, pro úspěšné získání potřebných dat, musí tazající plnit několik náročných úkonů. V prvé řadě jde o podněcování tázaného ve sdílení tím, že klade doplňující otázky, reaguje vhodnými komentáři a svou neverbální komunikací dává vyprávěcímu najevo, že je stále středem jeho pozornosti. Zde je však třeba najít správnou hranici v četnosti zásahů do vyprávění, aby ten kdo hovoří, například neztratil takzvanou nit, nebo mu tazající nepodsouval své názory, čímž by mohlo dojít ke zkreslení výsledných dat. Na stranu druhou, pokud by výzkumník respondentovi nerozuměl, nepochopil jeho sdělení, nebo si nebyl v něčem jistý, je velice důležité, aby se na danou věc doptal či požádal o detailnější přiblížení situace, protože cílem výzkumníka je získání co nejpřesnějšího náhledu do životní situace tázaného. Dalším velkým úkolem výzkumníka je držet jakousi pomyslnou linku výzkumného tématu a sledovat její rozvoj v kontextu definovaných výzkumných otázek. (Miovský, 2006, s. 157-159)

Když se vydáme touto cestou získávání informací, je třeba dát si pozor na několik situací, díky kterým by výzkum nemusel dosáhnout očekávaných výsledků. Ze strany tazatele to může být právě neschopnost držet se potřebné dějové linie,

takže nechá respondenta příliš odbíhat od daného tématu. Pro respondenta může být těžké vůbec hovořit o tématu, které je pro něj citlivé, nebo není dostatečně zdatný v samotném vyprávění, těžko se mu hledají správná a výstižná slova, hovor pak může působit chaoticky. Největší problém však může nastat při zpracovávání dat získaných právě narativními interview, protože každý rozhovor je specifický, má různé tempo, je odlišný ve struktuře, délce i komunikačním vzorci nebo slovníku, který respondent používá. Vzniká zde riziko, že se výzkumníkovi nepodaří takto různorodé rozhovory zpracovat. Přes všechny možné negativa jsem tuto metodu vyhodnotila jako nejvhodnější, a to hlavně kvůli formě, s jakou přistupuje k danému tématu, ale i proto, že s ní mám již zkušenosti při zpracování předchozích výzkumů. Správnost dekodování jsem navíc konzultovala s odborníky, čímž jsem eliminovala možné komplikace.

4.3 Popis výzkumného souboru a průběhu získávání dat

Výzkumný vzorek jsem vybírala prostým záměrným způsobem, kdy jsem si nejprve stanovila kritéria a pak podle nich vyhledávala vhodné respondenty. Daná kritéria mohou představovat například určitou vlastnost, její projevy či zkušenost s ní. Pokud se takový jedinec najde, poslední podmínkou je jeho souhlas a ochota se výzkumu účastnit. (Miovský, 2006, s. 135).

Své respondenty jsem tedy vybírala dle několika kritérií. První podmínkou bylo pohlaví, protože se zabývám vztahem mezi matkou a dcerou. Abych respondentky mohla do svého výzkumu zařadit, bylo žádoucí, aby měly blízkou zkušenost s pěstounskou péčí v jejich rodině a to nejméně po dobu 5 let. V tomto časovém období je již prostor pro projevení jistých změn ve vztazích i v rodině, které, jak doufám, mi respondentky budou reflektovat. Dále jsem si stanovila minimální věkovou hranici respondentek a to 15 let, kdy jsem uznala, že jsou již schopné vzpomínek a popisu klíčových situací i rekapitulace přichozích změn či výběru vhodných slov při vyprávění. Mým posledním požadavkem byl minimální počet přijatých dětí a to alespoň 3, aby se projeвили problémy, které by u jednoho přijatého dítěte nebyly tak zřetelné a viditelné. Tímto jsem se snažila dosáhnout co nejvyšší homogenity výzkumného vzorku.

Pro svou práci jsem tedy oslovila celkem 5 slečen z Moravskoslezského a Olomouckého kraje. Tři respondentky jsem vybírala ze svého okolí, z řad mých přátel, kdy jsem doufala, že díky vzájemné důvěře našeho vztahu budou ochotnější ke sdílení i nepříjemných a pro ně až někdy bolestných situací a mi se tak podaří získat důležité informace pro výsledky mého výzkumu. Mezi respondentkami jsou i dvě biologické sestry ve věkovém rozdílu 3 let, které jsem mezi tázané zařadila schválně, abych zjistila rozdílnost pohledů či potvrzení jejich zkušenosti se změnou rodinných vztahů po příchodu nových dětí.

Tabulka č. 1 – Základní informace o respondentkách

	Nynější věk respondentek	Počet biologických dětí v rodině	Počet pěstounských dětí v rodině	Doba od přijetí dětí do pěstounské péče
Tereza	22 let	5	3	11 let
Lucie	18 let	5	3	11 let
Magda	16 let	3	3	11 let
Anna	16 let	3	4	21 let
Radka	27 let	2	2	10 let

Tabulka blíže specifikuje nynější věk respondentů, počet biologických dětí v rodině, počet dětí, které byly rodinou přijaty a dobu, po kterou pěstounské děti v rodině žijí.

Jak jsem již zmínila, některé respondentky znám osobně, na jiné jsem dostala kontakt přes organizaci pracující s pěstounskými rodinami. Než jsme se společně sešli k rozhovoru, osobně či přes telefon jsem jim nejdříve ve stručnosti popsala téma a cíl mé práce a požádala je, zda by se staly součástí mého výzkumu, měly tak možnost dopředu si promyslet o čem chtějí hovořit a vůbec se nad proměnou vztahu s jejich maminkou v posledních letech zamyslet. Některé z respondentek také uvedly, že nikdy nad tímto tématem nepřemýšlely, nebo jsem první, kdo se jich na takové věci ptá. Když tedy souhlasily, domluvily jsme datum setkání. Bylo pro mě velice zajímavé, že už v tomto úvodním rozhovoru projevily některé respondentky sice ostych a nejistotu avšak většinou také vděčnost za zájem o jejich náročnou situaci. Rozhovor byl realizován nejčastěji u nás doma, výjimečně v místě bydliště respondentky, a jeden také v prostorách kavárny, o čemž si slečny rozhodovaly samy. Mým cílem bylo, aby se cítily co nejpohodlněji, bezpečně a dobře. Protože vím, jak vnější prostředí, může ovlivnit kvalitu získaných dat, snažila jsem se, aby

prostory i podmínky při rozhovoru vytvářely atmosféru soukromí i klidu. V případě, že je rozhovor realizoval u nás doma, po příchodu respondentky jsem ji nejprve nabídla čaj či kávu a nabídla drobné občerstvení. Na stole jsem měla vždy připraveny papírové kapesníčky, což bylo žádoucí vzhledem k citlivosti tématu. Chtěla jsem být připravena i na případ, že respondentka nezvládne své emoce a rozpláče se, což při takových rozhovorech není výjimkou.

Když nahlédneme do odborné literatury, najdeme zde širokou škálu způsobů, jak můžeme kvalitativní data získávat i získané informace uchovávat. Já jsem si vybrala jeden z nejčastějších způsobů a tím je audiozáznam. Oproti videozáznamu sice neuchovává tolik informací o neverbální komunikaci respondenta, avšak ten se při nahrávání cítí klidněji a bezpečněji. Na začátku jsem sice mohla cítit jistou nervozitu a zaznamenat několik pohledů směrem k nahrávacímu zařízení, ale během pár minut přestaly respondentky diktafon sledovat a plně se ponořili do sdílení. Pro mě, jsou nahrávky velkým ulehčením, protože v průběhu rozhovoru nemusím respondentky přerušovat, ani brzdit, abych si stihla dělat poznámky a mohla se soustředit přímo na ně. Audiozáznam poskytuje jednak zachycení toho, o čem tázaný hovoří, ale i projevy emocí, tón a sílu hlasu, délku pomlky, ale i smích či pláč (Miovský, 2006, s. 197 – 198). V některých případech jsem si napsala pár poznámek, až po dokončení hovoru jsem prosila o upřesnění toho, co jsem vypořadala, a v nahrávce nebylo slyšet. Abychom získali kvalitní materiál, je třeba k naslouchání přidat i zúčastněné pozorování. Spojením zvukového záznamu a pozorování výzkumníka pak dosáhneme zisku maximálního počtu pevných dat (Hendl, 2006, s. 206).

Jak jsem již zmínila, než k samotnému nahrávání došlo, informovala jsem všechny své respondentky o tématu i cíli mého výzkumu, seznámila je s průběhem rozhovoru i zpracováním jejich životních příběhů. Všechny mi poskytly ústní souhlas k využívání jejich sdílené zkušenosti. Dále jsem je ujistila, že nahrávku nebudu poskytovat jiné osobě a všechny informace, které od nich obdržím, využiji pouze pro účely mé práce. Důležité bylo pro respondentky i zajištění anonymity, takže jsem je ujistila, že změním všechna uvedená jména, o kterých se v rozhovoru zmiňují. Dále jsem po přepsání rozhovorů nabídla respondentkám možnost do přepisu nahlédnout a případně jej doplnit, změnit nebo úplně odstoupit a spolupráci ukončit.

Když jsem s respondentkami zasedla ke stolu a ony se cítily připravené začít, zahájila jsem rozhovor větou: „Povyprávěj mi, prosím, jaký jste měli s maminkou vztah před tím, než přišly do rodiny pěstounské děti, a co všechno se mezi vámi od té doby změnilo.“ Následné pokračování jsem již nechala na nich, ať hovoří o tom, co je pro ně důležité. Bylo pro mě zajímavé sledovat, jak vyprávění svého životního příběhu je pro některé slečny až terapeutické a protože se dotýkali velmi citlivého tématu, takřka pokaždé vyprávění doprovázel pláč. Nechala jsem jim tedy čas, případně podala kapesníky a snažila se s nimi prožít danou chvíli. Měla jsem samozřejmě i obavy, že se dostanu do situace, která bude vyžadovat odbornou terapeutickou pomoc, pro kterou nemám kompetence, avšak myslím, že jsme všechny situace zvládly. O tom jsem se také vždy přesvědčila na konci hovoru.

První tři rozhovory byly pro ně velice náročné, protože situace v rodinách těchto respondentek nebyla vůbec jednoduchá. Zcela odlišný byl rozhovor s Annou, protože ta má po celou dobu vztah s maminkou, dle jejich slov „krásný“ a není, co by ji mohla vytknout. Dokonce, nemohla pochopit, že je možné, aby v jiných pěstounských rodinách byla situace zcela jiná. Odpovědí jsem byla zprvu zaskočená, protože jsem se s takovou možností doposud nesetkala. Rozhodla jsem se ji však využít a zeptala se respondentky, co, dle jejího názoru, udělala maminka proto, aby jejich vztah fungoval i přes všechny starosti a těžkosti, které do rodiny pěstounské péče přináší. Využila jsem tedy její příběh jako příklad dobré praxe. Podobně dopadl i rozhovor s Radkou. I ona hovořila o fungující rodině a pěkným vztahům po celou dobu pěstounské péče. Sice i ona uvedla pár situací, které ji zaskočily nebo je popisovala jako nepříjemné, ale celkově byla pozitivně naladěná a pěstounskou péčí v její rodině popisovala jako dobrou zkušenost.

Vyprávění respondentek začínalo většinou dobou, kdy se v rodině rozhodovalo, zda pěstounské děti přijat, z čehož jsem cítila, že tento čas, je pro slečny opodstatněně klíčový. Protože u některých respondentek znám i další členy rodiny, bylo pro mě obtížné zachovat v určitých situacích neutrální postoj k jejich chování. Přesto jsem se snažila přistupovat ke sdíleným informacím objektivně a bez předsudků. Využívala jsem techniky aktivního naslouchání jako je pokyvování hlavou na vyjádření pozornosti či souhlasu, přiměřený zrakový kontakt, mimické výrazy či kladení doplňujících otázek. To, jak otevřeně respondentky hovořili, mě až překvapovalo. Některé z nich si našli blízkou osobu, se kterou by tyto životní strasti

sdíleli, pro jiné jsem byla první, která jejich těžkou situaci mohla vyslechnout a navíc tak detailně. O to více jsem se snažila dávat pozor a vnímat každé jejich sdělení. V průběhu rozhovorů, které trvaly v délce od 1 do 2 hodin, jsem mohla zaznamenat spoustu zajímavých a pro mě důležitých informací. Vždy, než naše setkání došlo konce, přesvědčila jsem se, že vyprávění nebo mé otázky nenechaly respondentku ve stavu, jenž by byl pro ni určitým způsobem ohrožující. Například že by nějaká oblast zůstala otevřená a ona nevěděla jak s tím dál pracovat. Jedná se o jakési ošetření celé situace, které doporučuje Miovský (2006, s. 168). Abych se ujistila, že se respondentky necítí nějakým způsobem pouze využity a neměly pocit, že můj zájem o jejich životní situaci skončil vypnutím diktafonu, kontaktovala jsem je ještě nějaký čas po našem prvním setkání, abych se zeptala, jak se jim daří, ujistila se, že je vše v pořádku a ještě jednou jim poděkovala.

4.4 Fixace a zpracování dat

Po dokončení rozhovoru jsem se snažila, v co nejkratším čase po nahrávání, data převést do textové podoby, což je tzv. doslovná transkripce. Doslovný přepis dat je sice časově náročný, ale pro následné vyhodnocování velice důležitý (Hendl, 2005, s. 208). Po každém přepsání rozhovoru jsem si vyprávění pustila ještě jednou a současně četla i přepsaný text, abych se ujistila, že jsem při přepisování neztratila žádnou důležitou informaci. Získaná data jsem dále zpracovávala za pomoci interpretativní fenomenologické analýzy, která, jak ji popisuje Hendl (2006, s. 267), se soustředí na význam, který respondent přikládá konkrétní vlastní zkušenosti s daným fenoménem. Výzkumník se pak snaží interpretovat sdělení, která mu informátor poskytl.

Po každém nahraném a následně přepsaném rozhovoru s jedním z mých respondentů, jsem si text přečetla ještě jednou a začala s kódováním, aby analýza probíhala paralelně se sběrem dalších dat. Miovský (2006, s. 210) popisuje kódování jako proces, kdy dochází k převádění prvotních dat do takzvaných datových jednotek. Hendl (2005, s. 228) pojem popisuje takto: „Kód nám pomáhá data lépe popsat a je ústředním bodem analýzy. Je to symbol přiřazený k úseku dat tak, že ho klasifikuje nebo charakterizuje.“ Kódování tedy provádíme klasifikací a tříděním dat, ke kterým přidělujeme různé nadpisy.

Protože radši než v elektronické podobě pracuji s materiály vytištěnými na papíře, hojně jsem využila i techniku barvení textu (Miovský, 2006, s. 211). Každou důležitou oblast jsem si označila jednou barvou, což mi pomohlo se orientovat v tak velkém množství dat, které se tak staly přehlednější. Několikrát se totiž stalo, že se respondent vracel k tématu, o kterém hovořil dřív, takže označení odstavců spolu souvisí, mi pomohlo k vytvoření systému vyčleňující jednotlivá témata. Další techniku, kterou jsem při práci s textem využila, bylo vkládání poznámek na kraj papíru, nebo přímo do textu. Psala jsem si myšlenky, které mi běžely hlavou při pročítání materiálů, projevy neverbální komunikace jako pláč, ironický úsměv, delší pomlky respondentů. Jak píše Hendl (2005, s. 269), práce s daty je eklektická aktivita, kde není jediná správná cesta, kterou je možno se při zpracovávání dat vydat, takže záleží jen na výzkumníkovi, který směr upřednostní.

Abych zvýšila validitu výzkumu, vždy jsem se snažila po určitém časovém odstupu respondentky opět kontaktovat. Dala jsem jim možnost nahlédnout do mých záznamů i analýzy a požádala je o případné potvrzení, doplnění či změnu těch odstavců, které zcela neseseděly s tím, co chtěly respondentky říct. Některé slečny výsledek mé práce pouze odsouhlasily, jiné měly potřebu detailněji popsat některou situaci nebo doplnit výpověď o další postřehy, které je v okamžiku rozhovoru nenapadly a obě jsme je považovaly za podstatné. Samozřejmě jsem znovu upozornila na možnost odstranění těch částí výpovědi, které by byly pro respondentky příliš citlivé, nebo by ještě neměly nepříjemné situace zpracované, takže by je nechtěly zveřejňovat.

Musím však zdůraznit, že výsledky mého výzkumu nelze zobecnit na celou populaci, k tomu by práce potřebovala vyšší míru externí validity. Mým cílem je, aby tento drobný výzkum sloužil pouze k hlubšímu nahlédnutí do komplikované situace vztahu matky a dcery v pěstounské rodině a podpořil tak prevenci vzniku negativních dopadů na tento vztah.

5 Nejčastější negativní změny ve vztahu dcery a pěstounky

V následující kapitole představuji oblasti, ve kterých respondentky nejvíce pocítili změnu ve vztahu s jejich matkou v důsledku příchodu pěstounských dětí do rodiny.

5.1 Nedostatek matčiny pozornosti a času

Není třeba odborných knih, abychom mohli říci, že každé dítě, v jakékoli věkové kategorii potřebuje čas, kdy si může užívat matčiny pozornosti. Ať už je to trávení času aktivně např. povídáním, společnou hrou, sportováním nebo pasivně díváním na film apod. Důležitá je při tom matčina blízkost a soustředěnost. A právě o této nenaplněné potřebě všechny respondentky hovořili jako o podstatné změně v jejich vztahu s matkou. Samozřejmě, že respondentky chápaly důvody, které jejich matky vedly k omezenému prostoru pro čas trávený s vlastními dětmi, přesto bylo pro ně těžké se s takovou situací smířit.

Tereza popisuje stručně: *„co se změnilo, tak to, že na mě měla míň času, protože se hodně věnovali oba rodiče děckám a říkali, že měli těžší to dětství, že se jim nikdo nevěnoval a že jim to teď jakoby na oplátku vraceli a tím pádem se k nám už tak úplně nedostali.“* Podobně popisuje situaci i Lucie: *„Maminka chodila dvakrát na noční přes týden, takže byla celý týden doma, byla s náma doma furt, ale věnovala se jenom jim. Pro Magdu je společně trávený čas klíčový. Nejprve popisuje, raný školní věk, kdy toužila po tom, aby ji rodiče večer ukládali spát: „já jsem měla strašně ráda, když mě mamka nebo tatka šli ukládat a to už mi bylo třeba 8, 9, ale pořád jsem prostě chtěla, aby tam se mnou byli a usínali se mnou. To normálně holky už usínaly samy, ale já jsem prostě chtěla, aby mamka nebo tatka, radši jsem měla mamku, aby byli se mnou. Jenomže mamka jednou musela jít za holkama a já jsem to prostě nedokázala pochopit, jak to, že ona prostě zase má jít za jiným a nemůže být se mnou, že normálně tak se mnou usíná, no a tak jsem začla dělat takový věci, že jsem se začala strašně klepat a úplně, no úplně strašně jsem se začala klepat v tý posteli a že nemůžu lapat po dechu a to už potom ale nebylo tak, že jsem to dělala, ale ono už to bylo tak nějak samo od sebe, že jsem dostala úplně strašný nějaký záchvat, nebo co. Tak potom mamka přišla a já jsem se jí pořád klepala v náručí, ale byla jsem strašně šťastná, že jsem s ní.“* Dále popisuje jinou situaci, kdy se snažila dosáhnout matčiny pozornosti: *„A potom něco podobnýho, že si mě máma jako moc*

nevšímá, nebo něco takovýho, tak jsem chodila potom po obýváku do kolečka a říkala „Já nevím, co mám dělat. Já nevím, co mám dělat.“. A třeba oni večeřeli a já jsem chodila tak furt do kolečka a říkala „Já nevím, co mám dělat.“. Jenže oni, abych toho nechala, tak si mě samozřejmě nikdo nevšímá, což mě strašně štvalo a přitom já jsem se snažila, aby si mě jako někdo všimnul!“ V následujícím sdílení se k času tráveného s maminkou vrací a popisuje situaci, kdy se matka rozhodla dceři pravidelně věnovat, avšak ne vždy se jí podařilo zachovat tento zaběhlý systém. Dále respondentka popisuje, jak takové narušení jejich společného času prožívala: „mamka si na mě dělala čas, když už mi třeba bylo 10, 11, tak to už jsme spolu jezdily do Olomouce, do Šantovky nakupovat, tak to jsem si strašně užívala. No ale to bylo něco úplně úžasného. Třeba jednou za měsíc jsme jely do Olomouce nakupovat. Já si prostě pamatuju, že mamku jsem měla na to, že jsme spolu jely do Olomouce, nejely s náma holky, a tak jsem si to s ní jako užívala. No a teď asi před měsícem jsme jely taky do Olomouce, ale mamka si naplánovala, že potom odjede, že potom pojedou sama domů, že se mnou nebude celou dobu a že ona potom odjede za nějakou kamarádkou. A mě to tak strašně naštválo, já jsem byla úplně v šoku. Úplně jsem zuřila, strašně chtěla brečet, protože vlastně to bylo to jediný, co jsem předtím jakoby s tou mamkou zažívala jako pěknýho. Že jsme byly obě dvě samy, spolu a jely jsme do Olomouce a mě to prostě strašně naštválo, že mamka místo toho, aby ten čas, kterej tráví jako kdyby jenom se mnou, že je ten čas jenom pro mě, takže si potom odjede za nějakou kamarádkou a mě potom nechá v Olomouci a že si potom mám dojet sama domů. Tak to vím, že to bylo pro mě takový dost těžký.“ Celou situaci ve vztahu rekapituluje takto: „mamka na mě nemá moc čas, teda najde si na mě čas, když už je něco vyhrocené, ale není to takový jakože, když jsem se třeba bavila s kamarádkou, že se těší na Vánoce, až s mámou budou pít cukroví vánoční a že to bude prostě pěkný a že jsem si jako řekla hmm, že budou pít s mámou vánoční cukroví, že já zase nic, že ona to bude pít s děckama a že už se mě ani ptát nebude a je to takovýto prostě že si řekneš, že kdybyste je doma neměli, tak by to bylo všechno jinačí, že mamka by na tebe měla víc času, že by to bylo takový že by sis řekla „Jé, pojedou s mamkou třeba do Prahy.“ jenom vy dvě. Teď si řekneš „Jejda, pojedou s mamkou do Prahy.“, ale stejně pojedou celá rodina, prostě všechny děcka, nebo že mamka vůbec nepojede, že se musí starat o děcka, nebo... To je tak vždycky, že prostě...“

5.2 Pocit odsunutí

Důsledkem toho, že matka neměla na své děti dostatek prostoru, se stávalo, že se respondentky cítily odsunuté, jakoby se v jejich vztahu s matkou prohlubovala propast, kterou bylo čím dál těžší, pro některé až nemožné, překonat. Toto odsunutí pak vyvolávalo v respondentkách další negativní pocity, jako je osamění i rozmrzelost z toho, že si pěstounské děti péče pěstounů neváží. To popisuje Tereza: „jakože když si to takhle zpětně vezmu, tak mně to připadalo, jako kdyby, když jsme si je vzali, tak nás odsunula na nějakou úplně jinou kolej.“ A dále respondentka vysvětluje: „Měla prostě tatínka, to je jasné, ale potom měla ty cizí děcka a pak až nás. Jakože se mnou vůbec nebyla, a když jsem něco potřebovala něco vysvětlit, nebo něco takového, tak prostě se věnovala jenom jim a mě řekla jenom at' prostě jdu, že jsem chytřejší, at' si na to přijdu sama, že nepotřebuju její prostor a čas. Jenomže člověk vidí, že děcka si z ní dělají srandu a vůbec je nezajímá to, že se jim maminka věnuje tak, jako bych to ocenila já.“ Lucie popisuje situaci podobně: „Protože se řešili jejich problémy, s nima se učilo, s nima se jezdilo po doktorech a tak různě a my už jsme pak byli tak někde na té vedlejší koleji... A taky to bylo pořád dokolečka, že oni neměli takové pěkné dětství jako my a že o ně se musíme starat a že jejich potřeby... A my jsme vlastně byly odloženy na druhou kolej.“ Magda hovoří i o potvrzení jejich pocitů psychology, když si její rodiče chtěli vzít další dítě do péče: „ale ty pocity, co jsem cítila, když mamka byla s holkama nebo s Hynkem, tak jsem se cítila taková dost osamocená. Já jsem se, když jsme si chtěli vzít Hynka, nebo další dítě, jsme chtěli holčičku, to už jsem byla starší, a byla jsem zase na nějakým školení, nebo že jsem s tou psycholožkou tam cosi řešila a měla jsem přiřazovat k členům naší rodiny jako takový papírky. Třeba jakože papírek „Nejradši bych mu dala facku.“ a teď bych to někomu měla dát. Jenže já jsem sobě nedala nic. Jakože jsem se úplně odřadila z toho. Že ona vlastně říkala, že bychom s tím ještě měli počkat a ještě mámě říkala, že by se měli víc zaměřit na mě, protože jsem se jak kdyby nevnímala, že jsem se nějak nebrala.“ Svůj pocit odsunutí ukazuje i v dalších konkrétních případech: „A nebo třeba, když někam jedou a ani se mě nezeptají, jestli třeba nechci jet s něma. Že třeba já bych jim řekla, jestli jo nebo ne, ale už jde jen o ten pocit, jako že se mě zeptají, jestli náhodou nechci jet s něma. Ale dva roky teď, se mě už skoro neptají. No tak teď se mě třeba zeptali, jestli nechci

na výlet, ale už bylo několik těch případů. Prostě, nebo když jdou koukat na televizi, tak je taky jako nenapadne, že se chci koukat taky.“

5.3 Ztráta prostoru pro komunikaci

Příchodem nových dětí a přibývajících starostí se v rodinách vytratil prostor pro každodenní komunikaci. V některých rodinách se tak stalo v důsledku změn celkového systému, protože místo maminky zůstal s dětmi doma otec, v jiných případech tomu bylo z důvodu velké zaneprázdněnosti rodičů, kteří museli řešit problémy pěstounských dětí. A i když se některé maminky snažili o pravidelné sdílení se svými dětmi, skončila jejich konverzace buď u problému pěstounských dětí, u zadávání úkolů nebo prostě nebyly obě naladěné na společný rozhovor. Takto situaci v rodině popisuje Tereza: *„maminka začala pracovat, to byla velká změna, protože do té doby byla více méně ona na mateřské, a teď se to změnilo, že tatínek šel do pěstounské, takže on byl doma. Takže i tak to bylo něco jináčího, že když člověk přišel domů a chtěl se s něčím poradit, nebo se svěřit tak o tom tatínkovi, přece jen je to jiný vztah než k mamince, ale když ona byla na noční, tak to nejde... a když měl někdo nějaký problém, něco, co jsem potřebovala jenom s ní, tak byla možnost za ní zajít do ložnice. To bylo místo, kde jsem za ní mohla jít v kteroukoli dobu. Ale to bylo takové, jakoby všem na očích, že on tam šel a něco řešil, že má nějaký problém. Mě to přišlo, no úplně mi ten způsob nevyhovoval. A navíc maminka se s nima buď učila, nebo byla v práci, takže na to stejně nebyl časový prostor. No, a když se to třeba po celém týdnu mělo shrnout, tak přišli děčka z intru a ti vykládali, co se dělo ve škole, takže jsem vlastně byla v blbě pozici.“* Dále popisuje snahu maminky se ke svým dětem přiblížit: *„Ale třeba vím, že maminka měla ty tendence, že každé den se chtěla věnovat jinému dítěti, ale stejně to sklouzávalo. Ona si psala nějaký deníček, ona má i nějaké záznamy z toho a vím, že mi to právě potom i říkala, že každý den měla jakoby pro někoho jiného, ale i večer, ten tak mívala, že každý večer si šla na chvíli lehnout k někomu, nebo si k němu sednou a něco řešili nebo se tak spolu bavili chvíli.“* Dále však její marné snahy hodnotí: *„No, ale stejně i ten její plán, se nám věnovat, jsem nepocítila, že by to tak bylo. Vůbec nevím, který den by na mě třeba vycházel, protože i kdybych to brala tak, že pondělí bude nejmladší segra, pak tři dny pěstounské děčka a v pátek už přijížděli zas děčka z intru a víkendy vždycky věnovali jim. Takže nevím, jak to měla, jestli jsem vůbec v*

nějakém tom dnu byla. Asi byla, ale vůbec si to nějak neuvědomuju. Vím, že sem tam si k nám sedla, ale nepřišlo mi, že by přišla za mnou, jakoby by byla v celém tom pokoji. A navíc ne vždycky je člověk naladěný na to se bavit, tak možná někdy přišla, ale třeba zas mi se nechtělo, nevím. Anebo jsem byla zaslepená už tolika událostmi kolem, že jsem ani nějak nevnímala, že jsem si možná ani nepřipustila, že přišla jen za mnou. A to jestli sedí u mě, nebo na vedlejší posteli, stejně se do toho rozhovoru nakonec zapojili všichni.“ V jiné části rozhovoru respondentka sděluje: „když už jsme něco řešili, nebo jsem měla nějaký problém, tak se to nakonec stočilo k tomu, že mám právě někoho pohlídat, nebo mám udělat toto a než jsem stihla něco říct, tak už jsem měla tři úkoly navíc. No tak to si pak člověk rozmyslí, jestli půjde něco říct, nebo neřekne.“ Bára popisuje komunikaci s rodiči jako nefunkční a nesoustředěnou na její potřeby: „s rodičema jsme neměli dobré vztahy, no. Nebo jako moc jsme spolu nemluvili, oni se víc věnovali jim, protože to potřebovali, podle jejich uvážení.“ Později dodává: „když k nám maminka večer chodila, tak nás jako, tak s náma řešila problémy jakože ty jejich, od těch děcek, a ne ty naše, to co vlastně chceme řešit my, co se nám děje, jaký máme my problém.“ Dále vysvětluje proč se s rodiči víc nesdílela: „Jsem byla jako dost výbušná a dost jsem ventilovala to, že je fakt nemám ráda a že s něma mám problémy. Když to pak maminka takhle v klidu šla řešit, tak to bylo prostě furt jsme se bavili o nich a ne vlastně o nás, takhle jako...“ Později se k tématu znovu vrací slovy: „když se někdo vysloví proti mně, že ho to nezajímá, nebaví ho bavit se o tom se mnou, tak se stáhnu a neřeším to, no. A potom vlastně (dlouhá pomlka) jsem to měla hodně dlouho v sobě. A díky tomu všemu, by se dalo říct, že se ten náš vztah na nějakou dobu úplně uzavřel a začalo se to zlepšovat až odchodem na střední.“ Magda sice hovoří o tom, že za ní přijde maminka do pokoje, když ji dcera požádá, avšak sama od sebe ji navštíví jen, když jí jde zadat práci: „když mamce řeknu, mamka někdy za mnou přijde, ale není to takový, jako že by za mnou přišla do pokojíčku si popovídat. Když už za mnou přijde do pokoje, tak že mám uklidit kuchyň. To není, že bychom si sedly a povídaly jenom tak.“

5.4 Ztráta matky jako důvěrné osoby

V některých případech docházelo ke ztrátě matky, jakožto důvěrné osoby, které by se respondentky mohly sdílet a radit. Absence člověka, ke kterému by respondentky mohly jít v případě potřeby, byla absolutní, protože tuto roli nenalezly

u žádného jiného člena rodiny, sourozenců, babiček apod. Dostávaly se tedy do těžkých situací, ve kterých bylo náročné se zorientovat a reagovat. Tereza hovoří o průběhu sexuálního zneužívání pěstounskými hochy, ze kterého byla nešťastná a nevěděla, komu o tak hroznou situaci říci, kde hledat pomoc. Byla totiž přesvědčená, že rodiče nebudou věřit, protože dle jejího myšlení měli pěstounské děti radši nebo ji v této nepředstavitelné situaci nechají, jako v jiných situacích, aby si poradila sama. „Fakt si myslím, že jsme se v průběhu té pěstounské péče hodně vzdálily, jakoby to úplně odešlo a největší ten důvod vidím v tom, že jsem si myslela, že oni mají víc teď rádi ty nevládní sourozence, protože s nimi trávili více času a proto jsem si i mylně myslela, že jim víc věří. Že kdybych něco řekla, tak mi neuvěří a budou to brát, jakože já jsem starší a že já za to můžu... A když jsem to pak zpětně mamince řekla, co se dělo, o tom sexuálním zneužívání, tak z toho byla úplně strašně smutná, že ji mrzí, že jsem k ní ztratila tu důvěru.“ Stejná respondentka sdílí i názor, že kdyby měla možnost se matce více svěřovat, lépe by se vyrovnávala s vlastními emocemi. Říká: „Nebo vím, že byl problém i s tím, že když mi bylo třeba něco vytknuto, tak normální člověk začne plakat a vím, že ony se nám strašně posmívaly ty děcka a tím pádem jsem to zadržela a do teďka mi to dělá problém se normálně rozbrečet. Jakože když mi něco je, tak to ze sebe nedokážu úplně upustit, že od té doby si to tak držím, což to si myslím, že by se jinak nestalo. I tím, kdybych se mohla svěřovat té mamince, kdyby tam byla, když jsem já potřebovala.“ Lucie zase se slzami v očích hovoří o čase, kdy dostala svůj první menstruační cyklus, o čemž nemohla mamince říci. Ta byla v té době zaneprázdněna jinými starostmi: „Docela mi vadilo i to, že když jsem dostala svůj první cyklus, tak maminka o tom ani nevěděla. Protože prostě neměla čas na to, aby se o mě zajímala nebo něco. Takže to mi přišlo hrozně smutné tenkrát, no. Ale to je asi takový největší moment, co si vybavuju, že mě to hrozně naštvávalo, že se maminka věnuje úplně takovým blbečkům, kteří si toho neváží a vůbec neví, co mi je (pláč).

5.5 Ztráta fyzického kontaktu

Vedle pozornosti, trávení společného času a sdílení je dalším projevem lásky rodičů fyzický kontakt. I v této oblasti se některé respondentky cítily velice nenaplněné a fyzický kontakt s rodiči jim chyběl. Zvlášť pro ně bylo bolestné sledovat, jak si pěstounské děti objímání a laskání pěstounů užívají. Příčin vytracení

doteků mezi pěstouny a jejich dětmi bylo hned několik: zvýšená sexualita pěstounských dětí, díky které se vytratila intimita i v původní rodině, nebo prostě fakt, že z pěti dětí je najednou 8, což se některé možnosti zkrátka zužují. Tereza o tomto tématu hovoří hned v několika částech rozhovoru. Vše začínalo nenápadně: „maminka nám vždycky dávala pusy na dobrou noc a křížek na čelo, později už jen křížek a pak už vůbec nepřišla každou noc, že to tak postupně vymizelo.“ Dále se rozpovídala více: „A taky hodně odešla intimita. Že jsme byli zvyklí jako malé děcka, že jsme se dívali společně ve vaně na pohádku. My děcka s tatínkem naskládání ve vaně, maminka už se tam nevezla, tak seděla na záchodě a vždycky jsme se dívali při večerním koupání. A to taky odešlo, protože jednak bychom se tam všichni nevezli a jednak i když jako byli naši sourozenci, tak stejně to jsou cizí lidé.“ Vzápětí uvádí další příklad omezení fyzického kontaktu s rodiči: „A ještě jsme se dost dívali na televizi FL věk a podobně na takové pořady, nebo jsme v neděli chodívali do ložnice na pohádku a to taky přestalo, protože oni měli od psychologa zakázané se dívat na televizi, protože je to strašně moc ovlivňovalo a ten starší měl pak problém, že si furt myslel, že ho někdo sleduje. Že z těch detektivek to bral do normálního života. Takže vlastně jakoby odešel další kontakt s těmi rodiči. A do ložnice jsme se v deseti taky nevezli.“ Později hovoří o blízkosti s rodiči: „v kostele, kde jsem byla s nima někdy do šesti let a jak jsem uměla číst tak šup na kůr a to mě taky hrozně štvalo, protože my jsme zpívaly na tom kůře, brácha byl dole, kde ministroval a ti tři seděli jim na klíně každou neděli, tak to je taky takové a dívat se na to každou neděli. Že ty zpíváš a díváš se na to, že ti rodiče jsou tvoji a ti blbečci tam s nima jsou. (delší pomlka, slzy)“ I Lucie hovoří o ztrátě fyzického kontaktu s rodiči: „Rodiče říkali, že na těch dětech prostě viděli, že potřebují jak fyzický kontakt, že si potřebují toho kontaktu jakoby nabrat. A právě jako je dost často takhle objímali a všechno a mě to bylo vždycky takové blbé, že bych v tom objetí měla být já.“ Radku také zarazilo, když si uvědomila, že najednou se o rodiče musí dělit a to i v projevech fyzických. Takto popisuje myšlenky, které ji běžely hlavou: „No ale toto je můj rodič, který se teď mazlí s někým cizím, kdo není náš...“

5.6 Ztráta vztahu s matkou

Některé z respondentek hovořily až o absolutním vytracení vztahu, což způsobila přílišná péče o děti pěstounské a málo pozornosti pro vlastní děti. V jedné

rodině pak celé situaci přitížila reakce respondentky, která se stáhla do sebe a úplně přestala komunikovat se svým prostředím. Návrat ke vztahu s rodičem byl neméně těžký a obě respondentky ho byly schopny až po té, co pěstounské děti z rodiny odešly. Tereza vztah s matkou popisuje takto: *„s maminkou jsem od těch deseti, až kolem té dvacítky, takže asi deset let mi trvalo, než jsem se vrátila k tomu vztahu a je to teda ještě lepší, jak to bylo. Ale jakoby deset let, jsem přišla o maminku, jakoby tam vůbec nebyla, protože byla s těmi dětmi, které to více potřebují.“* Lucie hovoří o návratu zpět těmito slovy: *„udělalo to dost velký propad mezi náma, jsme si hledali dost dlouho potom cestu jakože takhle k sobě zase. Já totiž reaguju tak, že když se někdo nezajímá o moje problémy, tak se prostě stáhnu a vůbec jako celkově se nebavím s nikým. Takže to trvalo zase dlouho, než jsem si vypěstovala zase ten vztah k mamince, abych se jí svěřila nebo něco takového“*

5.7 Nesoustředěnost na vlastní děti

Častým jevem v pěstounských rodinách je přílišná soustředěnost na pěstounské děti, díky které pak rodiče nestíhají sledovat chování a pocity dětí vlastních. Tento fakt sdílí Magda, když popisuje, jak její matka, díky velkým starostem s pěstounskými dětmi, už nedokáže vnímat dění okolo, takže ji unikají, pro respondentku, důležité chvíle a momenty. Ta pak popisuje, zklamání, kdy chtěla mamince udělat radost a v době její nepřítomnosti uklidila celý dům. Bohužel matka kvůli problémům, které se v rodině aktuálně vyskytly si takového činu vlastní dcery ani nevšimla. S nevšímavostí pak souvisí i nedocenení či absence pochval. *„Mamka mě ani moc nechválí. Ona spíš většinou, když něco neudělám, třeba neumyju koupelnu, tak to vždycky vypíchne. Ale třeba oni jednou byli pryč a já jsem byla sama doma dva dny. Ona mi napsala nějakou práci, tak tu jsem udělala a potom jsem jí ještě chtěla udělat radost, tak jsem jako ještě navíc, že prostě mamka má strašně ráda uklizeno a všechno, tak jsem jako poumývala všechno doma. Poumývala jsem ubrusy, udělala novou dekoraci, kuchyň jsem celou dala do pořádku, jídelnu, jsem ještě na stůl nachystala pití a mamka přišla a nevím, co tam řešili s holkama a vůbec si toho nevšimla. Jakože něco řešila s Leou, nevím, co to bylo, prostě byla taková nějaká našťvaná, takže si toho ani nevšimla ten den a já jsem byla strašně našťvaná a úplně vůbec jsem se s něma už nechtěla bavit, ale oni, jim to prostě vůbec nedošlo. Protože ona si toho vůbec nevšimla a já jsem z toho*

byla strašně smutná, a potom, když se mě ptala, jako jestli dobrý a tak, tak to jsem úplně strašně odsekla a radši jsem odešla. A potom druhý den se mě ptala, jestli jsem nevyměnila ubrus na stole. Jsem řekla že jo vyměnila a já jsem přitom uklidila celou kuchyň, to mě jako dost mrzelo. Jakože když mám nějaký koncert nebo tak, tak to jo, ale že by mě chválila, to asi ani moc ne.“ Ze stejných důvodů hovoří Lucie o nedostatečné podpoře v době, kdy procházela na základní škole šikanou. Tehdy ji rodiče pouze oznámili, aby si situaci vyřešila sama, zatímco když se obětí šikany stal jeden z jejich pěstounských bratrů, snažili se mu pomoci: „mě vlastně šikanovali na základce, tak to bylo takové nepříjemné, že jsem přišla domů s brekem no a maminka mi, jakože si to teda vyslechla a řekla „A co teďka, budeš jako brečet?“ Takže i takovou situaci jsem si měla vyřešit sama, ale co jsem mohla dělat? Musela jsem se prostě naučit být sama za sebe, což bylo dost těžké. Rok na to jsme byli, to bylo někdy v prváku, mě vezli do školy, tak se bavili o tom, jaké to má Roman ve škole a že ho tam asi začínají šikanovat a jakože říkali, že by se to mělo začít řešit a hrozně se bavili o tom v tom autě a jako to rozebírali, jak by mu měli pomoci a já jsem prostě říkala, že mám to samé a vůbec nic.,,

6 Negativní změny vyskytující se ve vztazích ojediněle

Přestože se v rozhovorech vyskytovaly i některé negativní dopady pěstounské péče na vztah mezi pěstounkou a její dcerou jen výjimečně, představím tyto jevy ovlivňující jejich vztah v následující kapitole. Považuji za důležité je zmínit a upozornit na ně, aby se i těmito situacemi mohlo v jiných pěstounských rodinách předcházet.

6.1 Častější konflikty s matkou

Magda zastává názor, že kdyby pěstounské děti v rodině nebyly, zmírnily by se i konflikty mezi ní a její matkou. K tomu názoru dochází z důvodu, že každá jejich hádka končí a mnohdy i začíná právě problémy s pěstounskými dětmi. *„No a potom bylo takový to, když já jsem byla na něco strašně naštvaná nebo jsme se pohádaly s mámou, tak vždycky za mnou přišla do pokoje, jakože si to vyříkáme, ale vždycky, když jsme si něco začly vyříkávat, tak to skončilo u holek. Prostě vždycky to skončilo u holek. Každý problém, co jsme začaly řešit někde, prostě sklouznul tam, k holkám. Takže většinou jsme nic nevyřešili. Asi všechno jako vzniklo, takový ty strašný hádky s mamkou, až kvůli těm holkám.“* A dále popisuje průběh snah najít výchozí řešení: *„vždycky to zůstalo tak, že hodinu nebo dvě hodiny potom jsme seděly a teď naposledy, to bylo asi tak před dvouma měsíci, jsem brečela strašně já i mamka a dvě hodiny jsme seděly v pokoji, v mém, a úplně jsme, no, prostě jsme jenom brečely. Hádaly jsme se a vím, že to bylo strašně ve smyslu o holkách a o Hynkovi, to je nejmladší pěstounskej brácha jak je to těžký, já jsem měla nějaký problém, a vždycky to sklouzlo v tý hádce, jako k tomu, vždycky jsme se dokopaly tam.“*

6.2 Závist mezi sourozenci

Velice mě zaujala i situace v rodině Lucie, která hovořila o vzniklé rivalitě mezi biologickými sourozenci. Ti si velice záviděli pozornost matky, která byla věnována některému z nich více než ostatním. Asi si každý dokáže představit míru citové deprivace, která hnala děti k takovému jednání. *„A to ještě potom aj mezi vlastníma se to potom tak, že když se věnovali trochu víc jednomu, tak jsme si mezi sebou strašně záviděli, takže jako mezi vlastníma děckama to dělalo hrozně velké rozepře...“*

6.3 Pocit nedostatečnosti

Magda hovoří o hrozném pocitu, který ji doprovázel ještě několik let po té, co si její rodiče vzali do pěstounské péče první holčičku. Důvody, proč tak rodiče učinili, si vysvětlovala tím, že ona zkrátka není hodná a tak chtějí děvčátko jiné. Přestože se její matka snažila situaci řešit a s respondentkou několikrát hovořila o naprosté mylnosti jejího názoru, respondentka si toto stopy tohoto vysvětlení nese dodnes: *„A taky mě napadaj takový ty otázky, jakože jestli si náhodou tu holčičku nechtěli vzít tak, jakože jsem jim nestačila, že jsem byla taková nějaká špatná, tak chtěly jako nějakou lepší nebo něco takovýho. Víš, nějakou náhradu. Náhradu za mě prostě. Že když už jsem já taková, protože jsem je jako štvála, tak že si vzali někoho jinýho, aby jim aspoň někdo dělal radost. No ale vždycky, když jsem to řekla mamce, tak to jakože, že je šťastná a že si s tátou strašně přáli jako holčičku, že už měli ty dva kluky, tak že už fakt chtěli holčičku a když jsem se jim narodila, tak že mi mamka vybrala jméno a jak byla strašně šťastná, že jsem prostě její holčička a tak, no. To jako tak vždycky mamka říká.“*

6.4 Absence společných zájmů

Stejná respondentka si povzdechla i nad vytracenými zájmy s matkou. To souvisí s nedostatkem společně tráveného času. To, že ji chybí stejné zájmy respondentka sdělila, když hovořila o tom, jak si představuje rodinnou situaci, kdyby v ní pěstounské děti nebyly. *„Myslím, že bychom znovu měly na sebe víc času, tím pádem, že bychom měly víc takových společných zájmů.“*

7 Další negativní dopady pěstounské péče

I když je má práce zaměřená na vztah mezi pěstounskou a její dcerou, ráda bych v této části představila další negativní dopady pěstounské péče, které mé respondentky sdílely, ale týkají se celé rodiny, rodinných rituálů, vztahy se sourozenci apod. Myslím si, že by škoda tuto část dodatečně nezařadit, když už respondentky našly odvahu situace sdílet, přestože jsem se jich na takové věci nedoptávala, z čehož usuzuji, že jsou pro ně tyto informace velmi důležité.

7.1 Srovnávání s pěstounskými dětmi

Tereza hovoří o ponížení, které zažívala, když musela poslouchat srovnávání s pěstounskými dětmi. To rodiče užívali zvláště v případě respondentčina nezdaru či neúspěchu. To, co ji na celé situaci vadilo, byl fakt, že děti, se kterými ji rodiče srovnávali, byly na nižší inteligenční úrovni, trpěli několika poruchami vnímání, myšlení i chování a ve většině věcí nebyly zdaleka tak schopné jako ona, takže takové srovnávání bylo nepatřičné. *„A tehdy, když tam ty děcka ještě nebyly, tak mi třeba nevadilo, když nás srovnávali, ale když tam byly a srovnávali nás s nima, tak to bylo takové těžké, protože to byl úplně někdo jiný, na úplně jiné inteligenční úrovni, tak to bylo pro mě strašně ponižující. Že se mám srovnat s někým, kdo je vlastně úplně mimo. A to bylo tak, že třeba ve třech věcech jsem na tom byla lépe, ale potom on správně umyl záchod a tobě se to jednou nepodařilo. To byly takové maličkosti, které mě dráždily.“* Srovnávání s pěstounskými dětmi zažila i Lucie, avšak ve smyslu toho, že ona je ta schopnější, tak by se měla postarat sama o sebe: *„A potom je prostě k nám furt přirovnávala. Že prostě „Chápej, že Ty jsi chytřejší než oni, Ty se s tím popereš sama.“, že „To takhle zvládneš, oni jsou ti pomalejší.“* Jednou mi připomněla, už nevím, co jsme to řešili, ale jednou mi říkala, jako kdybych byla já krásný střevíček a oni zašpiněné gumáky a že prostě taky musím dbát na to, aby se dokázaly očistit a udělaly se z nich ty hezké nové boty. A že prostě to mám chápat.“

7.2 Změna rituálů v rodině

Tereza dále hovoří i o změně rodinných rituálů. Ta se projevovala v každodenních situacích i při významnějších okamžicích. Jedním z příkladů jsou

gratulace oslavenci, kdy kvůli zvýšené sexualitě pěstounských dětí si členové rodiny přestali dávat políbení na ústa tak, jak to dělávali do příchodu přijatých dětí: „A i to bylo jinačí, že když měl někdo svátek nebo narozeniny a přáli jsme si, tak se dala pusa a oni, když přišli z toho dětského domova, tak to nebyla normální pusa, ale hned strkali jazyk do pusy. Takže v té sexuální stránce byly jako strašně napřed a nedokázali to asi úplně ovládat“. Dále hovoří o prožívání Vánoc, které pro ni přestaly být svátky klidu a pohody: „A taky se u nás hodně změnili vánoce, že vždycky to nějak probíhalo a jak přišly ty děcka, rodiče měli i víc peněz, takže bylo i víc dárku, ale oni si jich vůbec nevážili. Takže polovina věcí byla zničená do dalšího dne, úplně rozfláганé věci, které dostali. A tehdy jsem na ně byla strašně našťvaná, že jsem ani na půlnoční nechtěla jít. A to byly první Vánoce a od té doby jsme to tak těžce nesla, že ty Vánoce byly pro mě úplně utrpení, že jsem z tama nemohla odejít.“ Dále respondentka s radostí i lesknoucíma se očima popisuje, jak s rodinou prožili Vánoce letošní, které po deseti letech opět prožili jen v kruhu původní rodiny: „No a letos na Vánoce ten nejmladší byl u své biologické rodiny a ostatní jsou už pryč a to bylo úplně něco nádherného, úplně tak jsme si to užili! I když jsem proležela asi 4 dny, bo jsem byla nemocná, tak to bylo tak pěkné, hmm, to ani nejde popsat. To bylo úplně něco jiného než mezi tím těch deset let, kdy tam byli oni. To byly Vánoce, jak kdyby Tě to hodilo do těch dětských let zpátky.“

7.3 Ztráta soukromí

Dalším problémem v pěstounských rodinách je ztráta soukromí. To se děje zkrátka proto, že se zvyšuje počet lidí, avšak bytové podmínky zůstávají stejné. Původní děti v rodině tak musejí s pěstounskými dětmi sdílet pokoje, takže jsou s nimi, v některých případech, když chodí i do stejné třídy, i 24 hodin denně. O to větší je pak touha původních dětí po klidu a samotě. To potvrzuje i Tereza: „Já vím, že jsem od té doby, co jsme dostali ty děti, tak jsem nejvíce snila o tom, abych měla nějaké místo pro sebe. Že by mi stačilo úplně něco malého, kde si člověk může sednout s knížkou nebo si lehnout, ale aby to bylo ohraničené a abych tam byla jenom já, aby tam nikdo jiný nemohl jít, něco soukromého.“ Respondentka se tedy snažila najít cesty, jak z rodiny alespoň dočasně uniknout, protože trvalé odstěhování v té době nebylo možné: „pak jsem začala odcházet do kroužků a tam jsem to jakoby filtrovala, že jsem nedokázala být s tou rodinou dohromady. A taky jsem utíkala

jakoby do klidu, sice tak bylo taky rušno, ale byl to takový jiný ruch jak doma. A hodně mi pomohlo violoncello, že to byl jediná doba, kdy jsem byla doma a mohla jsem cvičit a nikdo tam nebyl. Že jsem se vlastně zavřela do toho pokoje a to byla jediná hodina za ten den, kdy jsem měla úplně klid. A možná proto, jsem vydržela hrát i čtyři hodiny v kuse, že když nebylo co, tak jsem se zavřela do pokoje, kde nikdo nepříjde, protože všichni slyšeli, jak cvičím, takže jsem měla ten svůj prostor. Tak jsem utíkala do klidu. Takže jediné to violoncello mě tak povzneslo dál. A taky to bylataková zástěrka, abych nemusela být v té rodině, ze které jsem se snažila pořád odejít, ale nejvíc mě drželo to, že jsem neměla 18 a žádné finance. Takže když se mi podařilo získat práce, tak už v tom třetáku jsem si vybojovala, abych bydlela u babičky, kde měli volný pokoj. Ale vlastně to už nebylo tak nutné, jako tehdy.“

7.4 Sexuální zneužívání

Dalším velice významným problémem v rodině Terezy bylo sexuální zneužívání za strany nevlastních bratrů. To začalo nehodou bratra vlastního, který ležel dlouhodobě v nemocnici a ona se tak musela přestěhovat na jeho místo do klučičího pokoje, protože bylo třeba, aby je někdo v pokoji hlídal. Klid nastal až po té, co si vymyslela, že trpí schizofrenií a sama se nechala odvézt do psychiatrické léčebny v Kroměříži. Na delší dobu se tedy od hochů vzdálila a ti po jejím návratu už dál v nočních návštěvách nepokračovali. Pocit strachu, že k ní v noci opět někdo přijde, ji však pronásleduje dodnes. Popisuje: „A to všechno se zhoršilo i tím, že jsem byla v tom klučičím pokoji s klukama nevlastníma. Kdy se můj brácha naboural na kole a tím pádem jsem tam byla s těma dvěma nevlastníma. A než se to všechno spravilo, tak mě kluci začali sexuálně zneužívat a v tehdy jsem se strašně uzavřela do sebe. A to si taky myslím, že je taky taková věc, která by se asi normálně nestala. Že kdybychom ty děti neměli, tak bych měla k těm rodičům blíž. Nebo kdyby v tom vedlejším pokoji byla alespoň jedna postel navíc. A i když jsem se pak snažila přejít na chodbu nebo někam jinam, tak stejně ten mladší za mnou docházel každou noc, že jsem se vzbudila v kteroukoli hodinu a byl vedle mě. A vím, že i po tom, co už za mnou nechodil, tak stejně jsem tam nemohla usnout. Doma prostě bylo pro mě strašně těžké spát a nebát se. A i do teď mám takový strach, že se radši zavírám na noc a nejradši bych si ten pokoj i zamkla, abych měla to svoje soukromí, tu jistotu bezpečí, že za mnou v noci nikdo nepříjde a nic se nestane.“ Důvodů, proč s rodiči

nesdílela své trápení a nehledala u nich pomoc bylo hned několik. Jak už jsem zmiňovala dříve, k matce neměla důvěru a protože byla přesvědčena, že rodiče mají radši pěstounské děti, protože se jim více věnovali a trávili s nimi více času, neměla odvahu rodičům o své situaci říci. Dále vysvětluje: *„Taky jsem to brala jako moje selhání a nechtěla jsem jim ani zkazit ten obrázek dokonalé rodiny, že to zvládají a ještě jim říct, že mají ještě další starost navíc. Nechtěla jsem jim asi přidávat starosti.“*

7.5 Starost o pěstounské děti

Asi málokdo si umí představit, jaké starosti a odpovědnost je předána biologickým dětem pěstounů, když k nim přijdou pěstounské děti. A nejedná se jen o drobnosti každodenního života, ale o situace vyžadující velké úsilí i statečnost. Tereza popisuje hlídání jedné z pěstounských dětí, která trpěla sebevražednými sklony: *„Takže místo toho, aby se někdo zajímal o nás, místo toho aby se o mě někdo staral, tak já jsem měla ještě navíc starosti. Třeba ta holka, co byla u nás, měla sklony k sebevraždě, takže jsem na ni musela dávat pozor, když jsem ji vodila do školy, tak jsem ji hlídala, ať ni neskočí pod auto, ať ni neskočí z okna, když jsme byli doma, ať si nebere tu žiletku do ruky, ať se neřeže nožem a podobně. Takže pořád to bylo místo toho, abych starala o sebe, nebo aby se o mě někdo staral v tu dobu, tak já jsem se najednou musela starat o ty lidi kolem. A moje potřeby byly v té době neuspokojené, úplně jinde.“* Kromě starostí, které ji s příchodem pěstounských dětí do rodiny přibyly, hovoří respondentka i o touze po péči o její potřeby, o ni samotnou, na což už v rodině nejsou kapacity. Podobnou situaci v rodině popisuje i Lucie: *„Tím, že byly hodně nesoběstačné, takže vlastně celá ta starost o ně a takhle jako o celou domácnost byla vlastně na nás, na těch vlastních dětech a na rodičích, samozřejmě. Ale třeba tím, že jsme chodili do školy, takže jsme já se ségrou, takhle jsme je museli usměrňovat po té cestě a tak, museli jsme dbát na to, aby ve škole měli všechny potřebné věci. Třeba mně hrozně moc vadilo to, že když učitelé měli nějaký vzkaz pro rodiče, jako ohledně nich, tak to posílali přese mě. Takže vlastně já jsem vlastně řešila jak svoje problémy, tak i těch pěstounských děcek. Což bylo takové, to je aj tím, že Roman je vlastně stejná věková kategorie a byli jsme v jedné třídě, takže jako tady tím jsem hodně trpěla...“* Celou situaci respondentce ztěžoval i neustálý kontakt s pěstounskými dětmi: *„když jsem jela třeba na týden ke strýcovi Zdeňkovi,*

jako do Českého Těšína, tak Roman samozřejmě chtěl jet se mnou, že jo. Furt byl na mně nalepený, mi přišlo. Nedalo se jich zbavit. Vlastně i potom, když jsem se rozhodovala pro školu, tak Roman si zvykl na ten luxus, že ti učitelé přese mě řešili nějaké věci nebo něco, nebo jsem mu takhle s čímkoliv pomáhala, tak on chtěl samozřejmě se mnou na střední školu. On si zjistil, že tam je učňák, že půjde na učňák. Na ten, co spadá pod naši školu a on chtěl jít přímo tam, kde by jsme byli spolu na intru.“

7.6 Změna rodinné atmosféry

Některé z respondentek hovoří o celkové změně rodinného klimatu. To zapříčil stres pěstounů, protože se dostávaly do těžkých situací, které je vyčerpávaly, ale také se musely vyrovnat například s nižší inteligencí pěstounských dětí, což znamenalo, že některé věci se v rodinách musely trpělivě opakovat pořád dokola a stejně se neshledali s pozitivním výsledkem, což pro pěstouny bylo také náročné. Tereza uvádí: *„Vždycky to byla taková napjatá situace, jak všichni byly doma a pak jsem začala odcházet do kroužků a tam jsem to jakoby filtrovala, že jsem nedokázala být s tou rodinou dohromady.“* Později popisuje průběh společné večerní modlitby: *„Nebo při večerní modlitbě, tatínek s nima vždycky řešil nějaké věci, a to mi vadilo, že furt omýlal do kolečka třeba to, co se stalo před půl rokem, před měsícem, furt dokola, ať přišla jakákoli návštěva, ale hlavně před tou modlitbou, to bylo i hodinové kázání. A to bylo hrozně nepříjemné v tom, že člověk si potřeboval ještě něco dopsat nebo udělat a teď tam hodinu seděl a čekal. A ani to nechceš vůbec poslouchat, když v tom celý den žiješ.“* Lucie hovoří o svých představách, jaké by to v rodině bylo, kdyby do ní pěstounské děti nevstoupily. Zde odráží nynější rodinnou atmosféru, kterou by asi málokdo chtěl zažít: *„Jakože prostě tatínek by určitě tolik nepil a jakože víc bysme se mezi sebou bavili, nebyl by u nás každý večer řev, což mi hodně vadilo. Protože fakt jako každý večer se s někým z těch tří se něco řešilo. Tatínek každý večer řval a furt a to bylo prostě nesnesitelné. A tím, že když si to takhle vezmu zpětně, tak u nás doma se takhle nikdy neřvalo, tolikrát jsme ani nedostali výprask.“* Ztrátu rodinného klidu popisuje i Magda: *„Jako docela mě to štvě, protože mě zase taková ta rodinná pohoda fakt chybí. Že přijdu domů a mamka tam řve po Lei, po Věrce, jakto, že si nedělají domácí úkoly a já se tam chci učit, ale*

je tam strašný ruch. To mě pak zase jako štve... ano, mám doma hodně, hodně, hodně, hodně živo, což taky není moc dobrý.“

7.7 Těžký odchod pěstounských dětí

Lucie popisuje jako velice náročný i odchod pěstounských dětí z rodiny. Tomu předcházely nejdříve útky od pěstounů a pak celkové osamostatnění se. Vzhledem k faktu, že pěstounským dětem – nyní již mladým dospělým se nepodařilo úspěšně začlenit do života, dle představ pěstounů, kteří jim obětovali maximum ze svých možností, si pěstouni nesou pocit viny, že nedokázaly pěstounské děti “napravit“, a jejich život nezačíná nejlépe. V takových případech je třeba si uvědomit, že o budoucím životě pěstounských dětí není možné mít stejné představy jako o dětí vycházejících z úplných a fungujících rodin. *„Vlastně teďkom, to je taky tím, jak odešli, že ten zásah rodiny jsem myslela spíš tak, že když odešli, tak nás to hrozně poznamenalo tu rodinu. Tím, že vlastně tatínek to začal strašně špatně brát a celá rodina tím, jak člověk slyší, že se jim vůbec nedaří, a že se prostě tak toulají světem, tak prostě přece jenom jako 11 let s náma doma byli a bere je člověk skoro jako vlastní a teďka slyší, jak se mají špatně, když Ela šla na potrat, tak jsme to nesli všichni špatně. Když dávala další dítě k adopci, tak to jsme nesli všichni špatně. A vlastně teďka jí chodí k nám domů dopisy o tom, kde to dítě je a všecko. Takže jako je to hrozné.“*

8 Pozitiva pěstounské péče z pohledů biologických dětí

V následující části mé práce se budu věnovat pozitivním aspektům pěstounské péče tak, jak je respondentky popsaly. Některé se tohoto tématu dotkly samy, jiné jsem o odpověď požádala. Pro některou z respondentek je důležitá osobní zkušenost s pěstounskými dětmi, pro jinou změna pohledu na okolní svět nebo samostatnost, které se musela již jako dítě naučit.

Tereza hovoří o schopnostech a dovednostech, které rozvinula a o zocelení, které bylo třeba, aby v těžké rodinné situaci obstála: *„Pozitiva vidím v tom, že jsem díky pěstounce spolehlivá, zodpovědná, cílevědomá a samostatná a myslím si, že ve větší míře, než kdybych to dětství potažmo dospívání prožila pouze s biologickou rodinou. Taky jsem se díky dětem v pěstounce naučila pořádně vzít za práci a rozvinout svůj talent v mnoha zájmových a sportovních dovednostech.“* Lucie odpovídá: *„Tak pěstounka mi myslím přinesla to, že jsem jakožto nejmladší unikla nějakému rozmazlení, díky tomu, že jsme si děcka vzali v mých 7 a pak taky k tomu, že jsem se díky nim musela postavit na vlastní nohy, takže jsem se učila od malička k samostatnosti.“* Magda sdílí: *„mě to změnilo v tom, že se prostě na svět koukám úplně no, asi jako jinak. A jinak jako i k věcem nahlížím než ostatní, třeba moji vrstevníci. Někdo se třeba strašně směje nějakému člověku na naší škole, ale já si třeba říkám, že co když je taky z dětského domova a co když to má těžký jako Lea nebo Věrka, ale to oni jako nechápou...“* Radkavnímá jako pozitivum zvýšení intenzity komunikace v rodině, která do přijetí dětí nebyla častá. Mezi členy rodiny chyběly hlubší rozhovory na osobní témata. Dále respondentka hovoří o přijatých dětech jako o prvku, který v rodině spoustu věcí rozhýbal a tím i ona musela nad sebou začít více přemýšlet. Popisuje: *„A myslím si, že kdyby tam třeba ti sourozenci nebyli, tak bychom na to ani nepřišli. Že bych se tím, ani sama sebou, tolik nezabývala, že by mě to nenapadlo. Že bych si myslela, že to je normální výchova úplně v pořádku, což by byla asi v pořádku úplně v běžné rodině a normálně bychom žili dál. Ale tím, že jsme tam měli takový prvek navíc, který to celé rozhýbal, rozkolísal, tak nás všechny donutil si jít sami do sebe a vyřešit si ty věci, které bychom normálně neřešili.“*

9 Ochota respondentek přijat v budoucnu pěstounské děti do jejich vlastních rodin

Další otázkou mého výzkumu bylo zjistit, jak moc jsou ochotny respondentky po zkušenosti z jejich původních rodin přijat v budoucnu pěstounské děti do rodin, které jednou založí. Odpovědi většinou doprovázel odkaz na budoucího partnera a jeho souhlas, který je pro respondentky klíčový. I tak se však odpovědi lišily.

Tereza by byla nakloněná přijetí cizích dětí pouze v případě, že by vlastní děti mít nemohla: „*Děti do pěstounky bych si zřejmě vzala, kdybych nemohla mít své vlastní děti s manželem, ale to je pouze kdyby. Ale kdybych už měla svoje, to už bych si další nepřibírala.*“ Velice striktní je odpověď Lucie, kterou situace v rodině natolik zasáhla, že i kdyby nemohla mít vlastní děti, tak se náhradní rodinné péči bude vyhýbat. Říká: „*Já bych do toho radši vůbec nešla. No, jako to je mi úplně jasné, že i když nebudu moct mít děti, tak adopce, ani pěstounská péče v žádném případě. Vůbec. Ne, já bych do toho nešla. To bych na tom musela být opravdu moc špatně, abych do toho šla. Protože vím, že mi to prostě jako vzhledem k těm sourozencům i rodině mi to hrozně ublížilo. Víím, že kdybych neměla svoje děti, tak bych vlastně neublížila svým dětem, ale nevím. Já bych to asi nezvládla. Takhle se s tím vlastně vypořádávat a všechno, nevím. Taky ty děcka z dětského domova přijdou ne všechny úplně v pořádku a je to fakt jako náročné se o ně starat a pomáhat jim. Snažit se je vypracovat někam, kde vlastně nikdy v životě nebyli. Je to takové, fakt náročné. Ono to hodně naruší tu rodinu, to je jako vlastně velký zásah.*“ Zajímavá je odpověď Magdy, která nejdříve hovoří o tom, jak je těžké si takové děti do rodiny vzít: „*Když jsem byla menší, tak jsem chtěla mít v té pěstounské péči, protože jsem se bála, že zemřu u porodu, ale teďka ne. Nebo já bych spíš, mně to přijde do té pěstounský péče, jako z mého pohledu, když tak vyrůstám, tak mi to přijde hodně, hodně, hodně těžký.*“ Dále pokračuje: „*U těch děcek, jestli bych chtěla mít, z dětskýho domova jako, v pěstounský péči. Tak jelikož jsem v tom vyrůstala a víím, jaký to je, tak mi to připadá, že na to, aby ty děcka do pěstounský péče se braly, tak jaký jsem to měla já, tak já bych to udělala ještě třeba, aby to děcko bylo starší, protože ono to je v pohodě, když je ti třeba 6, 7, 8, to je v klidu.*“ Později hovoří o tom, že by sice tyto děti mít doma nechtěla, zato by s nimi chtěla pomoci tím, že s nimi bude v kontaktu jako profesionál. „*Ale já bych spíš chtěla pracovat jako někde v tom oboru. Jako že bych se s tím chtěla setkat, se tím zabývat. Až potom v práci. Nevím. Jako je to pro*

mě i přínosný, tady toto, že to tak bylo, že to tak teda ještě je, že mám ty sourozence. Ale nechtěla bych mít ty děti z pěstounský péče doma. Já bych jim chtěla pomáhat v práci, myslím, že by to bylo dobrý, kdyby tam někdo tak byl, kdo si to jako i jako kdyby praxi prožil.“ Podobně hovoří i Anna, která by také chtěla s dětmi spíše pracovat: „Určitě chci mít první jako svoje děti a pak fakt nevím, to pak budu muset i s manželem, nebo jako nevím. Ale spíš možná bych s nima chtěla pracovat sociální pracovnice nebo v těch dětských domovech nebo něco takového. Já právě studuji i na pedagogické škole, tak spíš bych tím směrem chtěla takhle pracovat. Takže uvažovala jsem nad tím, ale nevím, jestli bych si je chtěla vzít.“ Pro Radku není téma příliš aktuální, protože právě čeká svého potomka. Pěstounské děti by byla ochotna přijat jen za stoprocentní podpory svého partnera. Odpovídá: „To je těžká otázka. Nejsem úplně tak nastavená, že bych řekla: „Nikdy ne.“. Ale vím, že je to náročné, že to není samo sebou. Že na tom ti pěstouni musí makat, aby z toho dítěte někoho vychovali, aby navázali ten vztah a podobně. Takže vím, že je to náročná věc a nejsem si úplně jistá, že do toho někdy půjdu. Ale nejsem tak nastavená primárně, že bych řekla: „Ne, nikdy.“. Navíc to není ani moje rozhodnutí. Jsme na to dva s partnerem. Ani jeho bych do toho nikdy netlačila, pokud by nechtěl, tak bych řekla spíš, že ne, i kdybych třeba chtěla v nějaké době. Kdyby nebyl on stoprocentně pro, kdybych si nebyla jistá, že on není stoprocentně nalazený na to, že do toho pudem a že to nedělá jenom kvůli mně, tak bych do toho určitě nikdy nešla. Já bych si chtěla být jistá, že tam mám tu stoprocentní podporu toho okolí, pokud bych někdy nad tím uvažovala. Takže vlastně nemůžu říct, že ano, že to někdy přijde, ale nejsem ani tak nastavená, že ne.“

10 Co dělat, aby to šlo

Jak jsem již zmínila dříve, dva z mých rozhovorů se lišili od předchozích třech. Rozdíl byl viditelný již v pohodové atmosféře setkání, ale hlavně v obsahu sdílení, kdy respondentky vnímaly pěstounskou péči v jejich rodině jako pozitivní a vztah s jejich matkou jen nepatrně narušený v drobných detailech. To mě velice překvapilo, protože jsem se s takovou odpovědí doposud nesečkala, přestože jsem vedla desítky rozhovoru s biologickými dětmi pěstounů i v rámci svých dalších výzkumů. Rozhodla jsem se tedy situaci využít a respondentek se zeptala, co podle nich, jejich maminky udělaly pro to, aby tato náročná situace neměla negativní dopad na vztahy v původní rodině.

Anna hovoří o vyjadřování zájmu, i pozornosti v časech, kdy respondentka potřebovala: *„No ona za mnou vždycky přišla a i když tu bylo to miminko, tak se mě ptala, jestli mě něco netrápí a ptala se mě. Prostě vždycky myslela i na mě a když viděla, že potřebuju, tak vždycky odložila ty starosti a šla za mnou (pláč). Když ji to prostě vyšlo, tak za mnou přišla a věděla jsem prostě, že za ni můžu zajít a popovídat.“* Radka vyjmenovává hned několik věcí, kterých si všimla: *„Myslím si, že nějakou prevenci mamka určitě dělala, je to dost z těch věcí, které už jsem řekla dříve a to, že se snažila na nás nepřenášet zodpovědnost za mladší sourozence, za jejich hlídání, případně psaní úkolů. Nemusely jsme do jejich aktivit být nijak zvlášť zapojení. Potom jsem už říkala, že se vlastně snažila, ať se můžeme vyhnout setkání se sociální pracovníci, aby nás toto nějak neobtěžovalo nebo abychom si u toho nepřipadala divně, že nás někdo sleduje. Myslím, že se také snažila najít si čas na nás na všechny i jednotlivě, i když ho určitě bylo méně, tak bych řekla, že rozhodně měla snahu se nám věnovat všem, i nám starším, jak to jen zrovna šlo. Taky, že obzvlášť na začátku měli rodiče snahu všechno doma udržet v těch kolejích, na které jsme byli celá rodina zvyklí. A snažili se o to do té doby, než jim tak nějak došlo, že to asi s dalšími dvěma členy úplně nepůjde a je potřeba abychom se i my přizpůsobili a našli si společně nový způsob fungování.“*

11 Diskuze

Ve své práci zprostředkovávám osobní zkušenost pěti mladých žen, jejichž matky se staly pěstunkami. Snažím se při tom poukázat na možné negativní jevy, které se po příchodu nových dětí mohou objevit ve vztahu mezi pěstounkou a její biologickou dcerou. Dalšími důležitými body mé práce jsou pozitiva, která může pěstounská péče do rodiny přinést i ochota respondentek stát se také, po vzoru svých rodičů, pěstouny. Po rozhovorech s informátorkami vyplynula i neplánovaná kapitola o negativních dopadech pěstounské péče na celý rodinný systém, protože bych považovala za ztrátivé, tyto sdílené informace nevyužít.

Na základech interpretativní fenomenologické analýzy jsem zpracovala pět rozhovorů s mladými ženami, ve kterých se respondentky dotýkají všech výše uvedených témat. Přestože jsem očekávala ve výpovědích jistou podobnost, má očekávání se nenaplnila, takže zatím co tři z výpovědí jsou laděny velice negativně, další dvě nesou pozitivní nádechy. Všechny rozhovory jsou však velice zajímavé a nesou poselství velké zátěže, kterou pěstounská péče na rodinu klade, takže potřeba změny fungování v rodinném celku bylo třeba ve všech pěti případech. Příběhy pak dělí schopnost rodinné jednotky tuto nutnou změnu zvládnout.

Výsledky výzkumu jsem rozdělila do několika částí, první z nich představuje negativa ve vztahu pěstounky a její dcery, způsobené příchodem nových dětí, která se objevují ve výpovědích několika respondentek. Velice silnou nenaplněnou potřebou respondentek je **trávení času s matkou a užívání si její pozornosti**. Tuto potřebu vlastních dětí totiž přebila stejná touha těch pěstounských, kterou pěstouni vyhodnotili jako důležitější a tudíž už nezbylo tolik prostoru pro ně. V jednom případě sice pěstounka nastavila pravidelné měsíční výlety jen se svou dcerou, o to zoufalejší pak bylo respondentčino zklamání, když pěstounka musela tento pouze jejich čas změnit.

S nedostatkem pozornosti rodičů, souvisí také silný **pocit odsunutí**. Ten zažívala většina respondentek, protože se najednou ocitly na okraji zájmu svých rodičů, přestože se doposud slunili v jeho středu. Teď je však vystřídal děti přijaté a jejich potřeby, často i limity, kterým se bylo třeba věnovat, limity odstranit, nebo alespoň zmírnit. Jedna respondentka sice vnímá tuto situaci jako pozitivní, protože

v době přijetí nových dětí byla v období puberty, takže snížený zájem doprovázený méně otázkami na studijní výsledky a jiné záležitosti ji vyhovoval, ostatní však tuto zkušenost popisují velice smutně.

S přibývajícími starostmi o děti pěstounské přichází ruku v ruce i **ztráta prostoru pro komunikaci** s členy vlastní rodiny. Omezenou možnost si s matkou kdykoli popovídat o starostech nebo jen sdílet zážitky ze školy přijímaly respondentky jen velice těžko. V některých rodinách navíc pěstounka odcházela do práce, a doma zůstával otec, avšak i kdyby byl pěstoun sebevíc láskyplný, nikdy plně nenahradí úlohu matky, zvláště když se jedná o potřeby dcery. Jiná pěstounka si zase psala deník, ve kterém si rozvrh udělala tak, aby každý den přišla za jedním z dětí a popovídala si s ním večer před spaním. Tento pokus byl však neefektivní, protože děti spaly v pokojích společně a do hovorů se přidávaly i ostatní spolubydlící, takže ve výsledku nebylo poznat, komu večer s maminkou patřil. V jiném případě zase sklouzávaly snahy pěstounky bavit se pouze s biologickými dětmi k problémům pěstounských sourozenců nebo k zadávání úkolů, což pak bylo demotivující pro respondentku, aby za matkou přicházela.

Úbytkem společných rozhovorů se však pomalu **vytrácí i důvěra k matce**. Přitom matka byla častokrát jedinou osobou, které respondentky svěřovaly své potíže. Některé z nich totiž příchodem nových dětí ztratili kamarády a se sourozenci se vzdálili natolik, že na všechno těžké, co je v životě potkalo, zůstaly samy. Jedna z respondentek s pláčem popisuje čas, kdy dostala první menstruační cyklus a nikomu o tom nemohla říci, jiná zažívala několikaměsíční sexuální zneužívání pěstounským bratrem jen kvůli tomu, že byla přesvědčená, že rodiče mají pěstounské děti radši, protože se jim více věnují a tráví s nimi více času a také proto, že si myslela, že by ji matka nevěřila. Vnímám jako nutné podotknout, že v obou případech pěstounka neměla tušení, co se v hlavě jejího dítěte odehrává.

Další velkou změnou byla pro respondentky **ztráta fyzického kontaktu** s matkou. To, že se matka přestala s dětmi fyzicky dotýkat, mělo různé důvody, jako je vysoká sexuální vyspělost pěstounských dětí nebo prostý fakt, že dětí je najednou v rodině více, avšak ruce pěstounky zůstávají ve stejném počtu, takže se dává přednost těm, kteří po hlazení a objímání více prahnou. Kromě polibků a pohlazení však z rodin mizí třeba i pravidelné společné sledování pohádek s rodiči v posteli,

zkrátka proto, že už se tam všichni nevejdou. Nejhorší však byly pro respondentky okamžiky, kdy museli sledovat, jak si pěstounské děti užívají laskání a objímání rodičů a přitom si přály být na jejich místě, protože i ony velice toužili po fyzickém projevu lásky ze strany rodičů.

Když si podíváme na všechna negativa, která se ve vztazích mezi pěstounkami a respondentkami objevují, nepřekvapí nás, že některé z respondentek hovoří o úplné **ztrátě vztahu s matkou**. Některé z respondentek popisují tuto ztrátu jako absolutní, jakoby matku, po dobu průběhu pěstounské péče, neměly a našli ji znovu až po odchodu pěstounských dětí. Když si uvědomíme, že pěstounská péče v rodině probíhala třeba 10 let, a stejný byl i věk respondentky při příchodu nových dětí, jakoby ona sama byla polovinu svého života bez tak potřebné osoby, jako je právě matka. Pozitivní na situaci je přístup pěstounky, která se nyní snaží vlastním dětem vše vynahradiť, otázkou však je, zda vlastní dospělé děti tuto její péči potřebují a jestli je možné takovou ztrátu něčím kompenzovat.

Posledním opakujícím se jevem v rodinách je **nesoustředěnost na vlastní děti**. Ta je stejně jako předchozí jevy způsobena příliš velkou starostí o děti svěřené. Pěstounům tak už nezbývá mnoho sil a energie k pozornosti vůči potřebám vlastních dětí. Jedna z respondentek popisuje zklamání, které zažila, když chtěla matce udělat radost a v době její nepřítomnosti uklidila celý dům, připravila na stůl drobné občerstvení a očekávala příchod rodiny. Po jejich návratu však pěstounka řešila problémy s pěstounskými dětmi a byla už natolik unavená, že si ničeho nevšimla, takže pochvala a ocenění, na které respondentka čekala, nebylo vysloveno. Jiná z respondentek zase popisuje starost a péči s jakou rodiče řešili šikanu jejího pěstounského bratra, ale nad situací, že ona sama se stala obětí šikany na základní škole se nepozastavovaly, ba naopak ji vyzvaly, ať ona sama si problém vyřeší.

V další kapitole představuji komplikace, které se v rodinách vyskytovaly ojediněle. Jedna z respondentek zastává názor, že kdyby pěstounské děti v rodině nebyly, **tolik by se s matkou nehádaly**, protože většina rozepří mezi nimi se dotýká právě problémů s nimi. Jiná informátorka zase popisuje jakousi **závist mezi biologickými sourozenci**, která vznikla žárlivostí na toho, kterému se matka právě věnovala. Tato rivalita je pak dále oddělovala, takže kromě rodičů se respondentka vzdálila i se sourozenci. Velice mě zaujal **pocit nedostatečnosti**, který popisovala

jedna z respondentek, když odkrývala své přesvědčení, že rodiče si vzali cizí děti, protože ona jim nestačila, byla nějaká špatná, nebo protože je zlobila a štvála. Tento názor si respondentka nesla ještě donedávna, přestože ji matka pokaždé ujišťovala o opaku. Posledním negativním dopadem, který respondentky sdělily, je **absence společných zájmů s matkou**. Ta se opět odvíjí od času, které pěstounky musejí trávit s pěstounskými dětmi a nemohou je tedy prožívat s těmi svými.

Přestože jsem se primárně nechtěla zabývat negativními dopady, které přináší pěstounská péče na celou rodinu, respondentky na ně samy poukázaly, takže by mi přišla škoda jim v mé práci nevěnovat samostatnou kapitolu. Velice těžce nesly respondentky **srovnávání s pěstounskými sourozenci**. Na světlo vypluly hned dva zcela odlišné případy, avšak oba byly pro respondentky velice ponižující. V prvním z nich se jednalo o situaci, kdy se respondentce něco nepovedlo a otec hned reagoval argumentem, že i ty pěstounské děti by to zvládli lépe. To, co respondentce nejvíce vadilo, byl fakt, že pěstounské děti měli sníženou inteligenci, jsou tmavé pleti a její neúspěch byl výjimečný a navíc nekomplikoval nic podstatného. Ve druhém případě hovoří pěstounka o své dceři jako o střevíčku, zatím co, o pěstounských dětech jako o špinavých gumácích. Cílem pěstounky však nebylo respondentku pochválit či povznést, ale podnítit soucit a pochopení, proč matka dává přednost péči o pěstounské děti před ní samotnou.

Příchodem nových dětí se změnilo i **prožívání rituálů**. To se projevovalo v drobných změnách, například, že si členové rodiny přestali dávat mezi sebou políbení na ústa, protože pěstounské děti měly tendence přidávat i jazyk, ale i v oslavě Vánoc, což už mělo pro respondentku velký význam a tyto svátky po dobu pobytu pěstounských dětí v rodině úplně nenáviděla.

Další těžkou změnou byla pro respondentky **ztráta soukromí**, protože respondentka najednou musela sdílet svůj pokoj s dalšími dvěma dívkami. Velice ji chybělo místo, kam by se mohla zavřít do klidu a kde by měla pouze svůj prostor, proto se začala utíkat k hraní na hudební nástroje, k divadlu a dalším kroužkům, kde si mohla odpočinout od náročné situace, která ji čekala doma.

Stejná respondentka sdílela i traumatické období, kdy zažila již zmiňované **sexuální zneužívání** ze strany pěstounských bratrů. To trvalo několik měsíců, a protože respondentka neměla nikoho, s kým by situaci mohla řešit, a ani neměla

kam utéci, nakonec se uchýlila k žádosti o umístění do psychiatrické léčebny z důvodu podezření na schizofrenii. Až toto čtvrtletní odloučení a přerušení kontaktu s oběma chlapci přerušilo jejich noční návštěvy. Zbytečný zápis ve zdravotnické dokumentaci jí už bude doprovázet do konce života a může ji komplikovat nejen žádosti o pracovní pozice.

Další zátěží pro některé respondentky byla **starost o pěstounské děti**. Před příchodem dětí je sice rodiče ujistily, že se jich péče o nové sourozence nebude týkat, avšak společné docházení do třídy základní školy, bydlení v jednom pokoji nebo nepřítomnost jiné starší osoby je postavila do pozice, kdy nebyla jiná možnost. Přestože se někomu může zdát tato drobná výpomoc rodičů jako samozřejmost, po sečtení všech úkonů, každodenně se opakujících i těch výjimečných, se před námi objeví významný časový prostor, který už může být pro respondentku zátěží. A nejde jen o čas, který museli respondentky s pěstounskými dětmi trávit, ale i odpovědnost za jejich bezpečí, což v některých případech bylo opravdu náročné, zvláště když jedna ze svěřenců měla sebevražedné sklony, jiný zase neznal realitu opravdového světa, protože žil dlouho jen z filmů, které sledoval v zařízení, odkud přišel.

Všechny tři respondentky popisují i **změnu rodinné atmosféry**, která nastala z důvodu větší vytíženosti i únavy rodičů. Jedna z nich se pozitivní rodinné klima snažila hledat v zájmových kroužcích, kde hledala klid a psychický odpočinek. Jiná hovoří o dopadech napětí a stresu jako je vysoká konzumace alkoholu otce, každodenní řev i fyzické tresty. Další hovoří o touze mít domov, kde je pohoda a člověk není účasten jen vyhocených konfliktních situací.

Jedna z respondentek hovoří o i **těžkém odchodu pěstounských dětí**, který velice poznamenal jejich rodinu, protože se, dnes již mladým dospělým, nepodařilo začlenit do společnosti tak, jak si pěstounská rodina přála. Protože pěstouni šli až za hranice svých možností i limitů celé rodiny jen proto, aby ze svěřených dětí udělali životaschopné samostatné jedince, ale jejich cíl nedokázali naplnit, dlouho bojovali s pocitem selhání. Ničemu moc nepomáhaly i informace, které k pěstounské rodině doléhaly a představovaly nynější život “jejich“ dětí, který doprovází nezdar, potrat i adopce malého novorozence. Nejhorší je pro pěstounskou rodinu fakt, že berou pěstounské děti jako vlastní, o to více se jich všechno smutné dotýká.

Další část mé práce je zaměřena na **pozitiva pěstounské péče**, které respondentky dokázaly pojmenovat a popsat a které vyhodnotily jako významné. Některé hovoří o formě nutného zocelení, aby obstály v tak náročném systému. S tím souvisí i větší všeobecný rozhled, samostatnost, cílevědomost i spolehlivost a odpovědnost. Pro jiné je důležitá osobní zkušenost, která jim změnila pohled na svět, i na pěstounské děti jako cílovou skupinu, které je třeba pomoci. Jiná z respondentek hovoří o pěstounských dětech jako o hybném prvku, který rozpochoval zaběhlý rodinný systém, který však nebyl dokonalý a potřeboval tedy transformaci a optimalizaci.

V závěru rozhovorů jsme se s respondentkami vždy dotkly tématu jejich **otevřenosti vůči pěstounské péči** ve vlastní rodině. Odpovědi byly velice různé. Jedna z nich si možnost stát se pěstounkou připustila jen v případě vlastní neplodnosti, pro jinou je taková představa natolik těžká, že pěstounské děti naprosto odmítá. Další dvě z respondentek se přikláněly pomoci těmto dětem spíše v pracovním než osobním životě a pro další, která už s nimi pracuje a zároveň očekává příchod prvního potomka, není toto téma aktuální.

Vzhledem k výpovědím mých respondentek, jsem životní příběhy pomyslně rozdělila do dvou skupin, přičemž první tři příběhy jsou laděny negativně, i když i ony se lišily mírou zatížení těžkých až traumatických témat. Další dvě respondentky hovořily o zkušenosti s pěstounskou péčí svých rodičů spíše pozitivně a nějakou velkou změnu ve vztahu s jejich matkou nedokázaly definovat. Abych využila i těchto rozhovorů, pobídla jsem respondentky k představení **preventivních opatření** jejich matek k ochraně jejich vztahu i chodu celé domácnosti. Co tedy tyto matky udělaly pro to, aby příchod pěstounských dětí nenarušil průběh společného soužití mezi původními členy rodiny? Jako základ pro zachování vztahu popisují respondentky opakované vyjadřování zájmu a starosti ze strany pěstounky, otevřenost pro potřeby vlastních dětí a nalezení času jen pro ně, důležitá je i starost a péče o svěřené děti, kterou pěstounky zatěžovaly vlastní děti jen zřídka.

Výzkum od začátku poukazuje na křehkost vztahu mezi pěstounkou a její biologickou dcerou, také na negativa, která pěstounská péče do jejich soužití přináší. Přestože respondentky hovořili i o pozitivních zkušenostech, neměly zdaleka takovou potřebu se u těchto momentů dlouze zastavovat a detailně je popisovat tak,

jak to dělávaly v případě těžkých až traumatických událostí, které je v průběhu výkonu pěstounské péče potkaly. Musím však podotknout, že výsledky výzkumu mohlo ovlivnit spousta faktorů jako je věk respondentek nyní i v době příchodu pěstounských dětí do rodiny, počet biologických i pěstounských sourozenců, pracovní doba rodičů i rozhodnutí, který z nich zůstane s dětmi doma, důležitou roli hraje i mentální a komunikační úroveň respondentek nebo cíl, se kterým pěstouni do pěstounské péče vstupovali.

12 Závěr

Ve své diplomové práci analyzuji příběhy pěti slečen a mladých žen, jejichž matky se rozhodly pro výkon pěstounské péče. Na základě životních příběhů poukazuji na vztah pěstounky a dcery i změny, které vznikly po příchodu nových dětí do rodiny. Prostřednictvím narativních rozhovorů zprostředkovávám čtenářům osobní a zcela konkrétní zkušenost respondentek s vlivem pěstounské péče na rodinné vztahy. Respondentky představují pozitiva i negativa, která náhradní rodinná péče do těchto vazeb přináší a sdílí vlastní postoj k pěstounství. Věřím, že příběh, je nejpřirozenější a zároveň nejšetrnější metodou vzhledem ke sdílejícím osobám i zvolenému tématu, a který poskytuje možnost přiblížit se samotnému prožitku.

Po té, co jsem detailně analyzovala jednotlivá sdělení, představuji témata, která se ve výpovědích několikrát opakovala, i ta, kterých se respondentky dotkly jen ojediněle, avšak není možné je opomenout. Dalo by se říci, že většina problémů a konfliktních situací vyplývá z přílišné soustředěnosti pěstounů na nově příchozí svěřence. Biologické děti se tak častokrát ocitnou v pozadí jejich pozornosti. Toto odsunutí doprovází myšlenky o nezasloužené lásce rodičů nebo pocity nedostatečnosti. Postupně se začne mezi pěstounkou a jejími dětmi vytrácet komunikace, fyzický kontakt, společně trávený čas a nakonec také důvěrnost k matce jako blízké osobě, což na sebe nabaluje spoustu dalších rizik, protože tak pěstounka ztrácí povědomí o tom, co se v myslích jejich dětí odehrává, co je trápí, co prožívají, s čím potřebují pomoci. Přitom některé s respondentek uváděly, že neměli nikoho jiného, komu by se mohly svěřit se svými problémy. Sdílení s matkou narušovalo i mnoho dalších aspektů jako její vyčerpanost, pracovní vyčerpání, nedostatečná soustředěnost, nadlehčování situace nebo otočení hovoru k tomu, jak je respondentka šikovná a v těžké situaci si musí poradit sama. Dalším důsledkem nezvládnuté situace v rodině je pak změna doposud pohodového rodinného klima i rituálů, které byly pro rodinný systém důležité.

Rodina je vždy originál a jsem přesvědčena, že každá pěstounka se snaží všem dětem poskytnout to nejlepší. Aby se vše zvládlo ke spokojenosti i psychickému zdraví všech členů je třeba prevence a někdy i odborná pomoc. A právě toto je další

kámen úrazu. Doprovázející organizace i další orgány sociálně právní ochrany jsou totiž často soustředěny pouze na pěstouny a pěstounské děti, psychická podpora i péče se k biologickým dětem téměř nedostane. Vinu za to nesou často i samotní pěstouni, kteří v dobré vůli posílají své děti v době návštěv sociálního pracovníka, ven s kamarády, na nákup nebo za babičkou, aby děti v době schůzky neobtěžovaly. Jsou také přesvědčení, že biologických dětí se sociální šetření nebo průběžný monitoring netýká.

Důležitou roli pro úspěšné překonání krizových okamžiků je i cíl, který si pěstouni nastaví před přijetím nových dětí. Pokud si stanoví, že z pěstounských dětí vychovají inteligentní a nadějně mladé jedince, kteří jednou založí své dokonalé rodiny, avšak mentální úroveň svěřenců něčeho takového není schopna, je ke škodě všech, se takový cíl snažit naplnit. A nejde jen o těžký průběh pěstounské péče a věčnou nespokojenost pěstounů, ale i o zoufalé zklamání při odchodu dočasně svěřených dětí. Právě takové snahy navíc často zaslepí oči pěstounů k potřebám vlastních dětí, protože důležitější se pro ně stává rozvoj a výchova těch pěstounských, což může být ve výsledku ke škodě i jim.

Když se zpětně podívám, co všechno pěstounská péče biologickým dětem přináší, s čím je konfrontuje a v čem všem jim může zásadně ovlivňovat průběh životní cesty, znovu se utvrzuji v myšlence, jak důležité je o těchto věcech hovořit a zvyšovat tak povědomí nejen samotných pěstounů, ale i pracovníkům doprovázejících organizací, orgánů sociálně právní ochrany i široké veřejnosti. Jsem přesvědčena, že efektivní prevence může pomoci mnoha pěstounům ochránit vztah s vlastními dětmi před zbytečnými propady a krizemi, a tím i ukázat pěstounským dětem pozitivní prožívání rodinných vztahů.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 - Základní informace o respondentkách	31
--	----

Seznam příloh

Tereza	70
Lucie	77
Magda	89
Anna	101
Radka	103

Zdroje

Bibliografie

- Biddulph, S. (1999). *Tajemství výchovy šťastných dětí*. Praha: Portál
- Clarke, J. I., (1998). *Growing Up Again*. Hazelden: CEF Press
- Hartl, P., Hartlová H. (2000). *Psychologický slovník*. Praha: Portál
- Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál
- Martin, G. (2003). Foster care: The protection and training of carer's children. *Child Abuse Review*, 2, 15 – 22.
- Matějček, Z. (1994). *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál
- Matějček, Z., Lankmeier, J. (1986). *Počátky našeho duchovního života*. Olomouc: PYRAMIDA
- Matějček, Z. (1986). *Rodiče a děti*. Praha: AVICENUM
- Matoušek, O. (2003). *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing.
- Nový, L. (1989). *Životní dráha jako sociologický problém*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně
- Plaňava, I. (2000). *Manželství a rodiny*. Brno: DOPLNĚK
- Sobotková, I. (2001). *Psychologie rodiny*. Praha: Portál
- Špechtová, H. (2016). *Rodinná socializace na příkladu českých a francouzských rodin se třemi dětmi*. Červený Kostelec: Pavel Mervalt
- Špatenková, N. (2004). *Krize: psychologický a sociologický fenomén*. Praha: Grada
- Šulová, L. (1995). *Jak učit výchovu k manželství a rodičovství?* Praha: Grada Publishing
- Vágnerová, M. (2000). *Vývojová psychologie; dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál
- Vágnerová, M. (2004). *Psychologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál

Kvalifikační práce

Homsí, H. (2007). *Význam rané vazby mezi matkou a dítětem a povědomí studentek vysokých a vyšších odborných škol o této rané vazbě* (bakalářská práce). Praha: Univerzita Karlova

Indrová, K. (2013). *Pěstounské péče očima dospívajících biologických dětí pěstounů* (bakalářská práce). Olomouc: Univerzita Palackého.

Kratochvílová, I. (2007). *Sourozenecké vztahy v pěstounské péči z pohledu dětí* (bakalářská práce). Olomouc: Univerzita Palackého.

Makanová, I. (2009). *Mezigenerační učení mezi matkou a dcerou* (diplomová práce). Brno: Masarykova univerzita

Schindlerová, A. (2015). *Zkušenost biologického dítěte v pěstounské rodině* (bakalářská práce). Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci

Legislativa

Zákon o sociálně právní ochraně dětí. Zákon č. 359/1999 Sb. V účinném znění ke dni
Občanský zákoník. Zákon č. 89/2012 Sb. V účinném znění ke dni

Internetové zdroje

Klimeš, J. (2012). Matky a dcery [on-line]. Dostupné 31. 1. 2017 z:
http://klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/matky_dcery.htm

Klimeš, J. (2008). Jak nepřecenit své síly? [on-line]. Dostupné 9. 3. 2019 z:
<http://http://klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/predimenzovani.htm>

Labusová, E. (2007) Jak se rodí matka [on-line]. Dostupné 2. 2. 2017 z:
http://www.evalabusova.cz/clanky/jak_se_rodí_matka.php

Přílohy

Tereza

Začnu asi svým dětstvím, to my bylo čerstvých 10, když jsme si vzali děcka. Řekla bych,, že do té doby jsem měla šťastné dětství, že maminka byla na tom místě, ale ne bych to považovala nějak extra. Normálně maminka a dítě, nepřijde mi, že bychom měli k sobě nějak extra blízko, ani extra daleko. Že to tak bylo všechno v pohodě všechno. No a co se změnilo, když děti přišly, tak třeba to, že maminka nám vždycky dávala pusku na dobrou noc a křížek na čelo, později už jen křížek a pak už vůbec nepřišla každou noc, že to tak postupně vymizelo. Nebo co se změnilo, tak to, že na mě měla málo času, protože se hodně věnovali oba rodiče děčkám a říkali, že měli těžší to dětství, že se jim nikdo nevěnoval a že jim to teď jakoby na oplátku vraceli a tím pádem se k nám už tak úplně nedostali. Protože se řešili jejich problémy, s nimi se učilo, s nimi se jezdilo po doktorech a tak různě a my už jsme pak byli tak někde na té vedlejší koleji. A taky hodně odešla intimita. Že jsme byli zvyklí jako malé děcka, že jsme se dívali společně ve vaně na pohádku. My děcka s tatínkem naskládání ve vaně, maminka už se tam nevezla, tak seděla na záchodě a vždycky jsme se dívali při večerním koupání. A to taky odešlo, protože jednak bychom se tam všichni nevezli a jedna i když jako byli naši sourozenci, tak stejně to jsou cizí lidé. Do teďka je to s tou intimitou i tak, i když si myslím, že za tu dobu, už jsme je přijali nějakým způsobem, tak stejně přes tu intimitu je to něco jiného. A tím pádem jsme se od sebe vzdálili od sebe jako sourozenci, si myslím. Že když to začalo postupně tak i od těch rodičů jsme se tak jako trochu odcizili. Nevím, jestli to byl jako nějaký důvod i v tady tom, ale i tak, že jako byla otevřená ta domácnost, i když šel někdo na záchod, tak nebylo zvykem, že by se zavíral. Normálně bylo zvykem, že jeden si čistil zuby, druhý šel na záchod, a další si šel umýt ruky a najednou to bylo všechno zavřené, klíčky se přidaly, protože když tam přišel někdo z těch třech, tak to byl už ten vetřelec. Už to nebylo tak, že by tam měl člověk tu svou identitu zachovanou. A taky byla změna, že maminka začala pracovat, to byla velká změna, protože do té doby byla více méně ona na mateřské, a teď se to změnilo, že tatínek šel do pěstounské, takže on byl doma. Takže i tak to bylo něco jináčího, že když člověk přišel domů a chtěl se s něčím poradit, nebo se svěřit tak o tom tatínkovi, přece jen je

to jiný vztah než k mamince, ale když ona byla na noční, tak to nejde. A v té době, v těch 10ti letech to nebylo jak teď, neměli jsme mobily, takže ta komunikace byla úplně jinde. A tehdy, když tam ty děcka ještě nebyly, tak mi třeba nevadilo, když nás srovnávali, ale když tam byly a srovnávali nás s nimi, tak to bylo takové těžké, protože to byl úplně někdo jiný na úplně jiné inteligenční úrovni, tak to bylo pro mě strašně ponižující. Že se mám srovnat s někým, kdo je vlastně úplně mimo. A to bylo tak, že třeba ve třech věcech jsem na tom byla lépe, ale potom on správně umyl záchod a tobě se to jednou nepodařilo. To byly takové maličkosti, které mě dráždily. Nebo vím, že byl problém i s tím, že když mi bylo třeba něco vytknuto, tak normální člověk začne plakat a vím, že ony se nám strašně posmívaly ty děcka a tím pádem jsem to zadržela a do teďka mi to dělá problém se normálně rozbrečet. Jakože když mi něco je, tak to ze sebe nedokážu úplně vypustit, že od té doby si to tak držím, myslím si, že by to se jinak nestalo. I tím, kdybych se mohla svěřovat té mamince, kdyby tam byla, když jsem já potřebovala. A i to bylo jinačí, že když měl někdo svátek nebo narozeniny a přáli jsme si, tak se dala pusa a oni, když přišli z toho dětského domova, tak to nebyla normální pusa, ale hned strkali jazyk do pusy. Takže v té sexuální stránce byly jako strašně napřed a nedokázali to asi úplně ovládat. Ale když se vrátím zpět k té mamince. U nás se hodně komunikuje, takže když měl někdo nějaký problém, něco, co jsem potřebovala jenom s ní, tak byla možnost za ní zajít do ložnice. To bylo místo, kde jsme za ní mohli jít v kteroukoli dobu. Ale to bylo takové, jakoby všem na očích, že on tam šel a něco řešil, že má nějaký problém. Mě to přišlo, no úplně mi ten způsob nevyhovoval. A navíc maminka se s nima buď učila, nebo byla v práci, takže na to stejně nebyl časový prostor. No, a když se to třeba po celém týdnu mělo shrnout, tak přišli děcka z intru a ti vykládali, co se dělo ve škole, takže jsem vlastně byla v blbé pozici. Takže to byla taková blbé shoda okolností. No, a když už jsme něco řešili, nebo jsme měla nějaký problém, tak se to nakonec stočilo k tomu, že mám právě někoho pohlídat, nebo mám udělat toto a než jsem stihla něco říct, tak už jsem měla tři úkoly navíc. No tak to si pak člověk rozmyslí, jestli půjde něco říct, nebo neřekne. A taky se u nás hodně změnili vánoce, že vždycky to nějak probíhalo a jak přišly ty děcka, rodiče měli i víc peněz, takže bylo i víc dárku, ale oni si jich vůbec nevážili. Takže polovina věcí byla zničená do dalšího dne, úplně rozflákané věci, které dostali. A tehdy jsem na mě byla strašně naštvaná, že jsem ani na půlnoční nechtěla jít. A to byly první Vánoce a od té doby jsme to tak těžce nesla, že ty Vánoce byly pro mě úplně utrpení, že jsem z tama

nemohla odejít. Vždycky to byla taková napjatá situace, jak všichni byly doma a pak jsem začala odcházet do kroužků a tam jsem to jakoby filtrovala, že jsem nedokázala být s tou rodinou dohromady. A taky jsem utíkala jakoby do klidu, sice tak bylo taky rušno, ale byl to takový jiný ruch jak doma. A hodně mi pomohlo violoncello, že to byl jediná doba, kdy jsem byla doma a mohla jsem cvičit a nikdo tam nebyl. Že jsem se vlastně zavřela do toho pokoje a to byla jediná hodina za ten den, kdy jsem měla úplně klid. A možná proto, jsem vydržela hrát i čtyři hodiny v kuse, že když nebylo co, tak jsem se zavřela do pokoje, kde nikdo nepříjde, protože všichni slyšeli, jak cvičím, takže jsem měla ten svůj prostor. Tak jsem utíkala do klidu. Takže jediné to violoncello mě tak povzneslo dál. A taky to byla taková zástěrka, abych nemusela být v té rodině, ze které jsem se snažila pořád odejít, ale nejvíc mě drželo to, že jsem neměla 18 a žádné finance. Takže když se mi podařilo získat práci, tak už v tom třetíáku jsem si vybojovala, abych bydlela u babičky, kde měli volný pokoj. Ale vlastně to už nebylo tak nutné, jako tehdy. Ale ještě jsem potřebovala získat odstup od té situace, abych to mohla nějak zpracovat a srovnat sama. Já vím, že jsem od té doby, co jsme dostali ty děti, tak jsem nejvíce snila o tom, abych měla nějaké místo pro sebe. Že by mi stačilo úplně něco malého, kde si člověk může sednout s knížkou nebo si lehnout, ale aby to bylo ohraničené a abych tam byla jenom já, aby tam nikdo jiný nemohl jít, něco soukromého. A to všechno se zhoršilo i tím, že jsem byla v tom klučičím pokoji s klukama nevlastními. Kdy se můj brácha naboural na kole a tím pádem jsem tam byla s těma dvěma nevlastními. A než se to všechno spravilo, tak mě kluci začali sexuálně zneužívat, a tehdy jsem se strašně uzavřela do sebe. A to si taky myslím, že je taky taková věc, která by se asi normálně nestala. Že kdybychom ty děti neměli, tak bych měla k těm rodičům blíž. Nebo kdyby v tom vedlejší pokoji byla alespoň jedna postel navíc. A i když jsem se pak snažila přejít na chodbu nebo někam jinam, tak stejně ten mladší za mnou docházel každou noc, že jsem se vzbudila v kteroukoli hodinu a byl vedle mě. A vím, že i po tom, co už za mnou nechodil, tak stejně jsem tam nemohla usnout. Doma prostě bylo pro mě strašně těžké spát a nebát se. A i do teď mám takový strach, že se radši zavírám na noc a nejradši bych si ten pokoj i zamkla, abych měla to svoje soukromí, tu jistotu bezpečí, že za mnou v noci nikdo nepříjde a nic se nestane. A s tou maminkou... Fakt si myslím, že jsme se v průběhu té pěstounské péče hodně vzdálily, jakoby to úplně odešlo a největší ten důvod vidím v tom, že jsem si myslela, že oni mají víc teď rádi ty nevlastní sourozence, protože s nimi trávili více času a proto jsem si i mylně

myslela, že jim víc věří. Že kdybych něco řekla, tak mi neuvěří a budou to brát jakože já jsem straší a že já za to můžu. Že jako to dítě jsem to neuměla vyhodnotit, že oni se tak vlastně chovali i k mamince a tatínkovi, jakože fakt jeli přes tu sexualitu trochu víc. A taky to bylo pořád dokolečka, že oni neměli takové pěkné dětství jako my a že o ně se musíme starat a že jejich potřeby... A my jsme vlastně byly odloženy na druhou kolej. Takže místo toho, aby se někdo zajímal o nás, místo toho aby se o mě někdo staral, tak já jsem měla ještě navíc starosti. Třeba ta holka, co byla u nás měla sklony k sebevraždě, takže jsem na ni musela dávat pozor, když jsem ji vodila do školy, tak jsem ji hlídala, ať ni neskočí pod auto, ať ni neskočí z okna, když jsme byli doma, ať si nebere tu žiletku do ruky, ať se neřeže nožem a podobně. Takže pořád to bylo místo toho, abych starala o sebe, nebo aby se o mě někdo staral v tu dobu, tak já jsem se najednou musela starat o ty lidi kolem. A moje potřeby byly v té době neuspokojené, úplně jinde. Taky jsem to brala jako moje selhání a nechtěla jsem jim ani zkazit ten obrázek dokonalé rodiny, že to zvládají a ještě jim říct, že mají ještě další starost navíc. Nechtěla jsem jim asi přidávat starosti. A když jsem to pak zpětně mamince řekla, co se dělo, o tom sexuálním zneužívání, tak z toho byla úplně strašně smutná, že ji mrzí, že jsem k ní ztratila tu důvěru. Jako oni věděli, že mi něco je, protože jsem furt chodila na nějaké psychologické vyšetření a snažila jsem se jakoby z té rodiny dostat pryč. To byl i můj důvod to uhrát o na tu psychiatrickou léčebnu, kam jsem nakonec odjela, protože tam jsem měsíc byla, kde mě nikdo neotravoval. Že i když i tam všichni věděli, že mi nic není, a když mě propouštěli, tak mi říkali, že buď mám nějaké trauma, o kterém nechci mluvit a nebo jsem ho zažila v dětství. A to byl ten první případ. A když jsem se vrátila, tak to bylo strašně dobře, protože to potom skončilo. Takže po mém prváku na střední jsme měla konečně klid. A postupně jsem se i víc zamilovala do toho dramatačku a tam jsem víc věřila těm učitelkám a nějak jsem to dostala ze sebe. A pak jsem to řekla těm rodičům, ale to už byl běh na dlouhou trať.

No a letos na Vánoce ten nejmladší byl u své biologické rodiny a ostatní jsou už pryč a to bylo úplně něco nádherného, úplně tak jsme si to užili! I když jsem proležela asi 4 dny, bo jsem byla nemocná, tak to bylo tak pěkné, hmm, to ani nejde popsat. To bylo úplně něco jiného než mezi tím těch deset let, kdy tam byli oni. To byly Vánoce, jak kdyby Tě to hodilo do těch dětských let zpátky (radost, lesklé oči). A i s maminkou mám teď úplně super vztah. Že i to, že se spolu snesem na pracovišti a že

se mnou jezdí na nákupy a to třeba s jiným sourozencem nedělá. Ona vždycky ví, že máme takové to svoje tempo a kolikrát mi napíše: No už bychom mohli někam vyjet. Takže to je úplně něco jiného. A teď jsem jejich jedináček, protože ostatní sourozenci jsou už poženění a povídání, takže oni i s tatínkem se mi teď hrozně věnujou, což už je teď celkem vtipné, protože už to jakoby teď už nepotřebuju, ale tak jsem jejich mazánek trochu. Tatínek je z toho úplně nešťastný, že všichni odchází a babička si mě strašně oblíbila. V tom třetíáku jak já jsem potřebovala někoho, ale nemohla jsme být doma, tak jsem často byla u ní a vyslechla si ji, že umyla nádobí tolikrát, takže já jsem teď její vnoučátko. Takže mě tam jakoby mají až moc rádi, což je takové vtipné (smích). A teď ráno jsem měla příslužbu a maminka byla po noční, takže jsem tam byla s ní a to se vždycky natáhne. Když jsem tam s jinou kolegyní, tak je to jinčí, ale když jsem tam s maminkou, tak je to jiné. A nevdá mi, i když tam třeba nemám cestu, tak tam prostě zajet jenom tak jako na návštěvu se podívat. Nebo jim kolikrát volám, jestli chtějí něco koupit, tak jako navíc no. A je to fajn, i to, že ten nejmladší tam taky není, hodně bylo dobré, když nejstarší odešel, pak ta jejich segra, tak ty starosti prostě ubývaly. A jak je ten nejmladší na té střední a vypadá to, že je všechno v pohodě, tak i ti rodiče se dali víc do klidu. Takže i ta atmosféra v rodině je prostě jiná. A i když ten nejmladší přijede jen na víkend a to kolikrát ještě někde je to jakoby už, už ta moje rodina, už tam jakoby nejsou. Ono to asi zní jako strašně hnusně, ale asi to tak prostě je. (pomlka)

Takže když to tak zhruba, tak s maminkou jsem od těch deseti, až kolem té dvacitky, takže asi deset let mi trvalo, než jsem se vrátila k tomu vztahu a je to teda ještě lepší, jak to bylo. Ale jakoby deset let, jsem přišla o maminku, jakoby tam vůbec nebyla, protože byla s těmi dětmi, které to více potřebují. Proto si myslím, že jsem hodně inklinovala k tomu dramatařáku, protože tam je přece jen jiný přístup a ta divadelní improvizace je strašně taková terapeutická věc, to jsme se bavili, že takovou věc nemůže člověk dělat dlouho, já už to teď ani neučím, protože už mě to tolik nenaplňuje, jakoby už nemám co uzdravovat v sobě a tím pádem jsem to předala dál. A má to tak víc lidí, co jsem se bavila s lidma, co taky vychodili to impro. Takže to je taková věc, že tam jsem se dokázala jakoby otevřít přes ty masky kolem a tím pádem jsem si jakoby tu náhradní maminku hledala v těch učitelkách. A teď už má našťestí zas tu pravou, tak už nepotřebuju žádné učitelky. Ale třeba vím, že maminka měla ty tendence, že každé den se chtěla věnovat jinému dítěti, ale stejně to

sklouzávalo. Ona si psala nějaký deníček, ona má i nějaké záznamy z toho a vím, že mi to právě potom i říkala, že každý den měla jakoby pro někoho jiného, ale i večer, ten tak mívala, že každý večer si šla na chvílku lehnout k někomu, nebo si k němu sednou a něco řešili nebo se tak spolu bavili chvílku. Ale tam to zase začal omezovat tatínek, že řekl, že v 8 je maminka jeho a konec. Takže když někdo něco potřeboval, tak vlastně nebylo kdy a na druhém stupni, kdo chodí spát v 8 hodin. Takže to bylo takové, že jsme se s tou maminkou mýjely. No ale stejně i ten její plán, se nám věnovat, jsem nepocítila, že by to tak bylo. Vůbec nevím, který den by na mě třeba vycházel, protože i kdybych to brala tak, že pondělí bude nejmladší segra, pak tři dny pěstounské děcka a v pátek už přijížděli zas děcka z intru a víkendy vždycky věnovali jim. Takže nevím, jak to měla, jestli jsem vůbec v nějakém tom dnu byla. Asi byla, ale vůbec si to nějak neuvědomuju. Víím, že sem tam si k nám sedla, ale nepřišlo mi, že by přišla za mnou, jakoby byla v celém tom pokoji. A navíc ne vždycky je člověk naladěný na to se bavit, tak možná někdy přišla, ale třeba zas mi se nechtělo, nevím. Anebo jsem byla zaslepená už tolika událostmi kolem, že jsem ani nějak nevnímala, že jsem si možná ani nepřipustila, že přišla jen za mnou. A to jestli sedí u mě, nebo na vedlejší posteli, stejně se do toho rozhovoru nakonec zapojili všichni. Ona to dělá do teďka, že za náma ještě přijde a kecáme, než jdeme spát, ale jestli chodí za mnou nebo za ségrou, to už fakt nepoznám člověk. A pro mě bylo i dost stěžejní, že jsme jezdily hodně na kole, tehdy. To mi přišlo, že nás tak spojovalo i s tou maminkou a to jsem měla ráda, protože nejmladší segra v té době jezdila ještě na sedačce za ní, takže já jsem jezdila před tou maminkou, a nebo jsem bývala u toho tatínka, jakoby u těch rodičů. Jak jsme jezdily za sebou, tak tím, že jsem byla ta čtvrtá tak jsem prostě byla u jednoho z rodičů. A mezi náma byly ty děcka. Že to bylo něco takového, že i když mi to tehdy nějak nepřišlo, tak to byla ta chvíle, kdy jsem byla s nima. Protože v kostele, kde jsem byla s nima někdy do šesti let a jak jsem uměla číst tak šup na kůr a to mě taky hrozně štvalo, protože my jsme zpívaly na tom kůře, brácha byl dole, kde ministroval a ti tři seděli jim na klíně každou neděli, tak to je taky takové a dívat se na to každou neděli. Že ty zpíváš a díváš se na to, že ti rodiče jsou tvoji a ti blbečci tam s nima jsou. (pomlka, slzy) A pak mi i vadilo, že mi lezly strašně i do osobního prostoru, že mi třeba ten mladší nosil i spodní prádlo. A to mi teda vadilo hodně, že jsme měli každý svůj ručník, každý své oblečení a když sis chtěla od někoho půjčit, tak mu to řekneš, že jo. Ale on si to vzal jenom tak, nebo že nepoznal, že je to jeho: „Jsem nevěděl, že to není moje,

jsem to měl ve skříni.. , ale do té skříně si to dal sám. Já nevím, oni si to možná ani neuvědomovali, ale tím mi taky nabourávali to jediné, co mi zbylo, ten můj prostor. A ještě jsme se dost dívali na televizi FL věk a podobně na takové pořady, nebo jsme v neděli chodívali do ložnice na pohádku a to taky přestalo, protože oni měli od psychologa zakázané se dívat na televizi, protože je to strašně moc ovlivňovalo a ten starší měl pak problém, že si furt myslel, že ho někdo sleduje. Že z těch detektivek to bral do normálního života. Takže vlastně jakoby odešel další kontakt s těmi rodiči. A do ložnice jsme se v deseti taky nevlezli. Nebo při večerní modlitbě, tatínek s nima vždycky řešil nějaké věci, a to mi vadilo, že furt omýlal do kolečka třeba to co se stalo před půl rokem, před měsícem, furt dokola, ať přišla jakákoli návštěva, ale hlavně před tou modlitbou, to bylo i hodinové kázání. A to bylo hrozně nepříjemné v tom, že člověk si potřeboval ještě něco dopsat nebo udělat a teď tam hodinu seděl a čekal. A ani to nechceš vůbec poslouchat, když v tom celý den žiješ. A tady ty rozhovory mám dokonce nahrané, dva večerní rozhovory, jak mě to vytáčelo, tak jsem si dělala takové protesty vůči tomu, tak tam dvě hodiny určitě budou. A to jsem měla vedle postele jednu věc, ale to spíš s tatínkem, kdy mi vadilo, jak se ke mně choval, to jsem měla tři barvy lístečků, a psala jsem si v čem mě třeba pochválil, kdy mi řekl něco škaredého a ten třetí už si nepamatuju, jestli to bylo, že mi s něčím pomohl, nebo tak. A vím, že těch pochvalných jsem tak za ten rok měla třeba tři a těch špatných, jsem tam měla, že třeba vypadám jak přejetá veverka a že jsem jako strašně unavená a že mě odhlásí ze všech kroužků a mě tohle přišlo hrozně jako vyhrožování, protože tam jsem mohla konečně chvíli svobodně dýchat. Takže ani by to věděl on sám. Ani mu to nemůžu mít za zlé, protože jsem jim nic neřekla.

Vidíš v tom všem alespoň nějaká pozitiva, které Ti pěstounská péče přinesla?

Pozitiva vidím v tom, že jsem díky pěstounce spolehlivá, zodpovědná, cílevědomá a samostatná a myslím si, že ve větší míře než kdybych to dětství potažmo dospívání prožila pouze s biologickou rodinou. Taky jsem se díky dětem v pěstounce naučila pořádně vzít za práci a rozvinout svůj talent v mnoha zájmových či sportovních dovednostech.

A myslíš, že by jsi dokázala vzít si sama děti do pěstounské péče?

Děti do pěstounky bych si zřejmě vzala, kdybych nemohla mít své vlastní děti s manželem, ale to je pouze kdyby. Ale kdybych už měla svoje, to už bych si další nepřibírala.

Lucie

Je mi 18, teďkom, vzali jsme si do pěstounské péče tři děti, mám vlastní čtyři sourozence. Vzali jsme si dva kluky a jednu holku. Byl to rok 2007, mně bylo 7let, vzali jsme si je na podzim, takže letos to je jedenáctý rok, co je doma máme ještě. No a takhle asi úplně, že když jsme si je vzali, tak ty děcka byly spíš pro mě jako kamarádi. Že jsem to nebrala jako nějaké narušení nebo rodinu, ale spíš jsem to jako začla vnímat až o něco později. Tím, že byly hodně nesoběstačné, takže vlastně celá ta starost o ně a takhle jako o celou domácnost byla vlastně na nás, na těch vlastních dětech a na rodičích, samozřejmě. Ale třeba tím, že jsme chodili do školy, takže jsme já se ségrou, takhle jsme je museli usměřňovat po té cestě a tak, museli jsme dbát na to, aby ve škole měli všechny potřebné věci. Třeba mně hrozně moc vadilo to, že když učitelé měli nějaký vzkaz pro rodiče, jako ohledně nich, tak to posílali přese mě. Takže vlastně já jsem vlastně řešila jak svoje problémy, tak i těch pěstounských děcek. Což bylo takové, to je aj tím, že Roman je vlastně stejná věková kategorie a byli jsme v jedné třídě, takže jako tadyk tím jsem hodně trpěla, ale jakože když si to tak vezmu, s rodičema byl jako problém v tom, nebo s maminkou... Maminka chodila dvakrát na noční přes týden, takže byla celý týden doma, byla s náma doma furt, ale věnovala se jenom jim. Jakože se mnou vůbec nebyla, a když jsem něco potřebovala něco vysvětlit, nebo něco takového, tak prostě se věnovala jenom jim a mě řekla jenom ať prostě jdu, že jsem chytrější, ať si na to přijdu sama, že nepotřebuju její prostor a čas. Jenomže člověk vidí, že děcka si z ní dělají srandu a vůbec je nezajímá to, že se jim maminka věnuje tak, jako bych to ocenila já. Takže jako to je asi takový největší kámen úrazu na tom. A nevím. Bylo to takové... jakože když si to takhle zpětně vezmu, tak mně to připadalo, jako kdyby když jsme si je vzali, tak nás odsunula na nějakou úplně jinou kolej. Měla prostě tatínka, to je jasné, ale potom měla ty cizí děcka a pak až nás. A to ještě potom aj mezi vlastníma se to potom tak, že když se věnovali trochu víc jednomu, tak jsme si mezi sebou strašně záviděli, takže jako mezi vlastníma děckama to dělalo hrozně velké rozepře. Mě začli vlastně starší sourozenci brát, až když jsem byla v osmé, deváté třídě na základce, protože jsem se bavila s „těma cigánama“, což mi vlastně taky vůbec nepomohlo. No a tím, že jsme potom, jakože já s Romanem, že jsme byli s něma denně, vlastně od druhé třídy až do devítky a potom, když jsem konečně odešla na intr, tak jsem si

odpočinula od nich. Ale jako bylo toho docela dost a potom s rodičema jsme neměli dobré vztahy, no. Nebo jako moc jsme spolu nemluvili, oni se víc věnovali jim, protože to potřebovali, podle jejich uvážení. Jako jo, pomohli jim hodně, ale nám to zase odebrali. Takhle si myslím, že by to bylo asi takové jako... úplně si to neumím představit, jako kdyby měla být s náma maminka takhle denně doma a my bysme tam měli být, tak bychom si asi lezli na nervy. Asi bychom měli možná horší vztahy asi, když by takhle byla maminka denně doma. Ale když by chodila do práce nebo tak, tak by to bylo asi jinačí, no. To je fakt těžko říct. Vůbec nevím.

Já jsem to brala prostě že k nám přišli nějakí noví kamarádi. Jsem to nebrala jako že to byla přímo rodina. Takže když k nám přišli, byla jsem malé děcko, konečně jsem měla někoho, kdo si se mnou bude hrát a bude se mnou doma denně. Až potom jsem začala to tak vnímat. To si budou spíš pamatovat ti starší, jaké to bylo než přišli. Ale určitě se mi naši věnovali mnohem víc, no. Ale myslím si, že kdyby u nás nebyli, určitě by tatínek nebyl celou dobu našťvaný, neřešily by se žádné problémy, takže by doma nebylo tak velké dusno a maminka by si nás víc všímala, víc by se bavila a věnovala se nám. Docela mi vadilo i to, že když jsem dostala svůj první cyklus, tak maminka o tom ani nevěděla. Protože prostě neměla čas na to, aby se o mě zajímala nebo něco. Takže to mi přišlo hrozně smutné tenkrát, no. Ale to je asi takový největší moment, co si vybavuju, že mě to hrozně našťvalo, že se maminka věnuje úplně takovým blbečkům, kteří si toho neváží a vůbec neví, co mi je (pláč). Jako postupem času jsem si na to začala zvykat a už jsem byla samostatná jednotka a už jsem to nepotřebovala. A vlastně později, když jsme se o tom začali bavit s našima o tom, tak maminka se nám to snaží vracet všechno. Jakože co nám takhle vzala v dětství. Jenomže to člověk prostě nedokáže vrátit. To je takové, že já už teď mám Ondru, Bětka sice nikoho nemá, tak ta to prostě ocení víc, ale já už ne. Jakože se stalo a už to nejde vrátit, no. Je tam asi dost velký propad mezi náma v tomhle. Ale jakože máme k sobě blízko, zas na druhou stranu, to jo. Ale myslím, že tomu dost pomáhá jenom to, že rodiče jsou tak vzdělaní, jezdí na nějaké vzdělávací programy a tím, že maminka dělá ve školství, tak ona ví, jak se chovat k lidem našeho věku a tak. Jinak si myslím, že kdyby nebyli tak vzdělaní a nebyli schopni na sobě tak pracovat, tak to je asi těžké u nás doma. Ale v té době jsem prostě neměla nikoho, za kým bych mohla přijít se svými problémy, nebo jen tak popovídat. Kamarády jsem neměla, ani, teď jich moc nemám a starší sourozenci mě zrovna moc nebrali. To pak až jako v té

devítce a v prváku. Oni byli hodně samotní tím, že vlastně odešli, žili hodně intrem, tím svým společením a doma byli jenom o víkendech a to jsme si moc neužili se bavit, to nešlo. Jsme se začali bavit až na té střední, na moji střední a to mě i začali brát víc mezi sebe, jakože mě začali brát, jakože jsem s nima byla doma na silvestra a tak, to se mi ani nesnilo. A doma, no, ve škole jsem taky nikoho neměla. Co mi takhle, mě vlastně šikanovali na základce, tak to bylo takové nepříjemné, že jsem přišla domů s brekem no a maminka mi, jakože si to teda vyslechla a řekla „A co teďka, budeš jako brečet?“, zvláštní, no. Takže i takovou situaci jsem si měla vyřešit sama, ale co jsem mohla dělat? Takže jsem chodila k psychologce. Tam jsem se dost o tom bavila a to bylo všechno. Musela jsem se prostě naučit být sama za sebe, což bylo dost těžké. A do toho vlastně ještě ten Roman byl ve vedlejší třídě jako, takže my jsme byli, vlastně já jsem byla v áčku, on byl v béčku, abychom spolu nebyli, aby nás to zbytečně neštvalo, ale stejně prostě. Za mnou chodila co chvíli nějaká holka, že ji Roman otravuje, že prostě že ji má rád a takové. Že jí píše na facebooku, to já jsem prostě nepotřebovala vědět. A potom prostě Roman ještě, i mezi sebou jsme neměli dobré vztahy, tak ještě ne jenom, že se se mnou nebavila moje třída, ale nebavila se se mnou i ta jeho třída, protože tam byl vlastně on a on se tam s nimi rozkámošil, takže to bylo takové těžké. To tak trvalo asi rok a půl. Ale jako nebyla to nějaká jakože překážka nebo něco, ale bylo to jako že se na facebooku o mě něco psalo, že mi to prostě nebylo příjemné, když se se mnou nebavila celá třída, jsem to potřebovala nějak řešit dál. Rok na to jsme byli, to bylo někdy v prváku, mě vezli do školy, tak se bavili o tom, jaké to má Roman ve škole a že ho tam asi začínají šikanovat a jakože říkali, že by se to mělo začít řešit a hrozně se bavili o tom v tom autě a jako to rozebírali, jak by mu měli pomoci a já jsem prostě říkala, že mám to samé a vůbec nic. No a to jsou asi takové největší momenty, co si takhle vybavuju, co mě jakože fakt ranily a jako udělalo to dost velký propad mezi námi, jsme si hledali dost dlouho potom cestu jakože takhle k sobě zase. Já totiž reaguju tak, že když se někdo nezajímá o moje problémy, tak se prostě stáhnu a vůbec jako celkově se nebavím s nikým. Takže to trvalo zase dlouho, než jsem si vypěstovala zase ten vztah k mamince, abych se jí svěřila nebo něco takového. My jsme teda měli možnost, když jsme chtěli něco řešit, tak jsme to vždycky řešili před večerní modlitbou. To jsme si vždycky sedli a bavili jsme se o čemkoliv. Navíc, co jsme nechtěli říkat takhle jako veřejně, tak jsme šli k mamince do ložnice. A toho jsme mohli využít kdykoliv. Ale zase když člověk takhle reaguje špatně jako na ten můj

problém, když jsem to potřebovala, tak jsem se stáhla a neřešila jsem nic takového, no. Takže jako kdybych byla jiná povahy, asi bychom to řešili jinak, ale nevím. Vím, že v tady tomhle mě to hodně omezuje. Aj když se někdo vysloví proti mně, že ho to nezajímá, nebaví ho bavit se o tom se mnou, tak se stáhnou a neřeším to, no. A potom vlastně (dlouhá pomlka) jsem to měla hodně dlouho v sobě. A díky tomu všemu, by se dalo říct, že se ten náš vztah na nějakou dobu úplně uzavřel a začalo se to zlepšovat až odchodem na střední. Tím, že jsem nebyla doma denně s těma děčkama a byla jsem doma jenom na víkendy. A to pak člověk je vzácnější pro ně najednou, tak se to prostě všechno zlepšuje. A taky vlastně v tu už jsme byli všichni starší, byli jsme všichni na středních školách a už jsme tak jako nějak... jak jsem vlastně nastoupila do prváku, tak Petr odešel z domu ten rok, nebo ještě rok předtím. No prostě doma už nebyl, takže už jsme se starali jenom o dva, což dost pomohlo jako celé situaci. Sice tatínek blbě snášel jeho odchod, vyrovnával se s tím dva roky, ale zase tomu pomohlo, že rodiče začali znova jezdit k psychologům, řešili to a tak si začali uvědomovat, jako že by mohli možná jako něco věnovat i nám a taky začali chtít jít do pěstounské péče jejich kamarádi, tak to zase s něma rozebírali a rozebírali i ty negativa a právě přišli na to, že o co nás asi mohli ochudit a my jsme se ani jako nebáli jim to říct, co nám jako vadilo a takhle. Takže vlastně rodiče si to začali uvědomovat a začali na tom pracovat a takhle jsme se vlastně zase vrátili k sobě. Sice to trvalo asi tak tři, čtyři roky, jakože jsme se o tom bavili zprvu tak jako opatrně a teďka jsme to tak jako začali víc rozebírat jako třeba po částech. A teď si myslím, že ví úplně všechno, jako takhle o nás, no.

Umíš si představit, kdyby Tys byla v situaci Tvojí maminky, co bys udělala jinak?

Nevím. To fakt nevím. Protože zas na druhou stranu když si to vezmu, tak vím, že dělala všechno jako nejlepší, co mohla pro ty děcka a že vlastně ze sebe vydávala maximum a že prostě už neměla tolik energie na nás. To chápu. Ale zase když si to vezmu, tak vlastně když známí, když šli do té pěstounské péče, tak měli jedno společné dítě a vzali si tři děti a oni zase upřednostňovali jenom to svoje dítě. A na tom šlo vidět, jak to je taky úplně špatně. Jakože tam nejde prostě najít ten zlatý střed, aby měli prostě všichni rovno, to prostě nejde. A takhle jako myslím si, že je mnohem lepší, jako aby, vlastně nevím, co je lepší. To nejde říct. Myslím, že když jsem viděla, jak vlastně tu svoji dceru vychvalují před těma pěstounskýmáma dětma, tak mi bylo za ně úplně strašně zle, protože jako oni si toho prožili hrozně moc jako

v dětství a jako potom jsou ještě prostě v rodině, kde nejsou úplně jako nejvíc vítání, jakože upřednostňují jenom svoji Hedvičku, tak to je takové taky smutné. Takže já nevím, co bych dělala, vůbec. Já bych do toho radši vůbec nešla. No, jako to je mi úplně jasné, že i když nebudu moct mít děti, tak adopce, ani pěstounská péče v žádném případě. Vůbec. Ne, já bych do toho nešla. To bych na tom musela být opravdu moc špatně, abych do toho šla. Protože vím, že mi to prostě jako vzhledem k těm sourozencům i rodině mi to hrozně ublížilo. Vím, že kdybych neměla svoje děti, tak bych vlastně neublížila svým dětem, ale nevím. Já bych to asi nezvládla. Takhle se s tím vlastně vypořádávat a všechno, nevím. Taky ty děcka z dětského domova přijdou ne všechny úplně v pořádku a je to fakt jako náročné se o ně starat a pomáhat jim. Snažit se je vypracovat někam, kde vlastně nikdy v životě nebyli. Je to takové, fakt náročné. Ono to hodně naruší tu rodinu, to je jako vlastně velký zásah. Když ta rodina nějakým způsobem funguje a prostě tam přijdou ještě děti, které člověk vlastně ani nechtěl. Jakože my jsme prostě žádali o úplně jiná děti a byli nám přiděleni cikáni. My jsme je neměli dostat. My jsme měli dostat normální děti, ale nám řekli, že jsou prostě opálení, že v zimě vyblednou. Nevybledli. :D :D :D Ani po těch 11 letech. Tak jako určitě jsou hodně poznamenání tím, co si zažili sami doma a jak byli 4 roky v dětském domově, to jo, ale když je člověk s nimi dennodenně, tak to není schopen snášet a nějak na to brát ohled, to nejde. Vůbec.

Myslíš, si, že kdyby k vám ty děti nepřišli, že by vaše rodina fungovala jinak?

Já si myslím, že by fungovala jinak. Jakože prostě tatínek by určitě tolik nepil a jakože víc bysme se mezi sebou bavili, nebyl by u nás každý večer řev, což mi hodně vadilo. Protože fakt jako každý večer se s někým z těch tří se něco řešilo. Tatínek každý večer řval a furt a to bylo prostě nesnesitelné. A tím, že když si to takhle vezmu zpětně, tak u nás doma se takhle nikdy neřvalo, tolikrát jsme ani nedostali výprask. Jakože nebyli jsme tak problémoví, dokud jsme je vlastně neměli. Protože jakmile jsme je dostali, tak se řešily ty jejich problémy. Takže se u nás pak fakt řvalo skoro denně. A předtím, to vím, to vždycky brácha něco provedl, ale to jako bylo všechno. To určitě. Uvědomuju si, že tatínek tolik určitě nepil, jakože aj když jsme mu dávali pusu, tak z něho nešlo cítit furt pivo každý den a všechno, tak to jo. To bylo doma takové víc na klid. Oba pracovali. Asi aj tím, jak oba pracovali, tak v tu dobu jsme si vlastně byli blíž se sourozencema. Jakože rodiče třeba odjeli nebo byli v práci, tak to se pustily písničky a byli jsme tam jako my sourozenci. Ale potom aj

když vlastně začali odcházet na ty intry, tak jsem je já vlastně svým způsobem ztrácela a ještě v tom ročníku ty děcka a tak jsem je ztratila úplně. Jakože se mezi náma úplně zpretrhaly nitě. Takže je to v tady tomhle asi jiné. To si nejsem schopna vybavit, jak to doma jinak fungovalo, jak to bylo jako třeba s pracema nebo něco, tak to vůbec. To jako si schopná vybavit nejsem. Byla jsem malá ještě, no. Já vím, že jsem se na ně strašně těšila. Oni k nám přijeli tuším dvakrát na návštěvu a vím, že jsem se na ně hrozně těšila, že budu mít nevlastního bratra, že bude se mnou sedět v lavici a tak, přitom to bylo nejhorší peklo. Nevím, já jsem se na ně strašně těšila a vím, že brácha je hnedka odsoudil, jenom jak byli u nás na návštěvě, protože Jarek neměl rád cikány a prostě k nám přišli nějakí cikáni a absolutně je od první návštěvy nechtěl. A já už jsem je pak taky nechtěla. To bylo. To bylo hodně náročné, i to, že vlastně tatínek zůstal doma a on si to hrozně bere na sebe. A tím, že byl pořád s nima doma, tak to ani neměl kde pořádně filtrovat. Vlastně jedině na hraní, když šel hrát. Tam se jako nevybouří tak, jako když je třeba v práci, že. Asi to bylo na nás, no, na děckách. Byl furt naštvaný, furt podrážděný a takhle jako byl furt.

Máš nějakou představu, jak Ty se budeš chovat ke své dceři jednou?

Tak asi bych chtěla být jako taková, jako víc se s ní snažit sdílet. Nebo jakože bavit se s ní o věcech různých a tak jako. Ať vím, jak se prostě cítí, jak se má ve škole. Jakože vím, že to je pro to děcko hrozně otravné. Asi bych chtěla zlepšit tadyktuhle stránku, abych věděla, jak se cítí, právě kdy má třeba ten první cyklus, jestli ji třeba někdo šikanuje ve škole.

Myslíš si, že to zvládneš, když se s Tebou maminka takto nebavila?

Myslím, že jo, jakože zábrany o tom, jak mluvit, nemám. Takže si myslím, že mi to nebude vadit, takhle se o tom s ní bavit. Nevím, myslím, že ani žádný velký rebel jsem nebyla, tak mi to nebude blbě se s ní bavit o něčem. Když se nebudu před ní stydět sama. Tak třeba maminka teď postupem času, co už jsme dospělí, tak začíná odkrývat nějaké věci, jak se chovala. Ale říkala, že některé věci ještě nemůže prozradit. Takže kdoví, co na sebe ještě vytáhne. Jako takhle se naši hodně svěřují, takže si myslím, že jsme to měli hodně usnadněné, aj ten návrat zpátky vlastně k tomu, k té konverzaci a tak. Ale vlastně tím, jak doma bylo dusno, tak vlastní sourozenci ani nechtěli být doma. Jana, ta vlastně jezdila od střední, už o víkendech doma nebyla, Alenka, taky si hledala všecko možné, Jeník taky. Vlastně jsme byli

doma furt jak přes týden, tak přes víkend, jenom vlastně s těma pěstounskýmá děčkama a to bylo, to je náročné nejenom pro toho, který je s něma denně doma, jako tatínek, ale i pro nás, pro děcka.

A vy jste jako děcka neměli kam vypadnout, třeba na víkend?

Ne. My jsme neměli ani nikoho takhle ve vesnici, jsme neměli žádné kamarády, že bychom s nima chodili někam ven. Vůbec. My jsme byli furt doma. My jsme jako se takhle hodně špatně zapojovali do kolektivu s Bětkou. To vlastně i Janča. Alča s Jeníkem neměli problém. A takhle na víkendy, když jsme jeli na nějaký farní výlet nebo tak, tak jsme tam byli zase s nima. Farní tábor, zase s nima. Furt jsme byli spolu. Takže když jsem potom třeba jela, nejhorší bylo, když jsem jela třeba na týden ke strýcovi Zdeňkovi, jako do Českého Těšína, tak Roman samozřejmě chtěl jet se mnou, že jo. Furt. Byl na mně nalepený. Nedalo se jich zbavit. Vlastně i potom, když jsem se rozhodovala pro školu, tak Roman si zvykl na ten luxus, že ti učitelé přese mě řešili nějaké věci nebo něco, nebo jsem mu takhle s čímkoliv pomáhala, tak on chtěl samozřejmě se mnou na střední školu. On si zjistil, že tam je učňák, že půjde na učňák. Na ten, co spadá pod naší školu a on chtěl jít přímo tam, tak by jsme byli spolu na intru, no. A potom, když vlastně už šel na tu stolařinu nebo co to má, tu v Novém Jičíně, tak když se mu tam nedařilo, tak samozřejmě by hnedka přešel za mnou na školu. Ho to vůbec jako neopouštělo, tahle myšlenka. A pak, když byl v třetíáku, tak říkal, že půjde na vařící školu, tak chtěl jít zase. Ho to vůbec neopouští ta myšlenka. Furt chce být se mnou. On do mě byl i zamilovaný, ale já jsem mu to jasně zadržela, že to si prostě nemůže dovolovat. My jsme se, já jsem ho hrozně nenáviděla, jakože takhle. Ale tolikrát, když mi jenom řekne ahoj, tak mě tak našťve. Vlastně teďkom, to je taky tím, jak odešli, že ten zásah rodiny jsem myslela spíš tak, že když odešli, tak nás to hrozně poznamenalo tu rodinu. Tím, že vlastně tatínek to začal strašně špatně brát a celá rodina tím, jak člověk slyší, že se jim vůbec nedaří, a že se prostě tak toulají světem, tak prostě přece jenom jako 11 let s náma doma byli a bere je člověk skoro jako vlastní a teďka slyší, jak se mají špatně, když Ela šla na potrat, tak jsme to nesli všichni špatně. Když dávala další dítě k adopci, tak to jsme nesli všichni špatně. A vlastně teďka jí chodí k nám domů dopisy o tom, kde to dítě je a všecko. Takže jako je to hrozné. Nejenom pro nás, ale i pro ni. Ona je tak rozumově na tom, že kdoví, co podepsala. Ale jako týden po porodu jí přišel rodný list dítěte, že se narodila Nejmenovaná Rusková, a pak jí přišlo rozhodnutí soudu

k jakým rodičům to dítě půjde, kde budou bydlet, kolik je těm rodičům, jak se jmenují a tak. Jí přišlo o tom dítěti absolutně všechno. Pak jí přišel ještě další dopis, že to dítě musí pojmenovat, jinak neproběhne soud. Rodiče to zaplatili, vlastně tím, že ona bydlí v Hodoníně na černo, je přihlášená furt u nás, tím pádem i to dítě, takže my platíme popelnice za ni i za to dítě. A my jsme byli v porodnici se za ní podívat, tak ona nám řekla, že nám neřeknou pohlaví dítěte, protože ona si to nepřeje. A potom jí přijdou takové dopisy? Jako je to hrozně zvláštní. No a vlastně třeba teďka vlastně umřel děda, měl pohřeb a tam přijel Petr. Roman si s ním totiž potajnu volá, protože se za to stydí si s ním volat. A pak přijde „Na, volá Ti Peťa“.

A proč se za to stydí?

No, já nevím. Protože, spíš proto, že on říká, že on za rodinou nikdy nepůjde, on se s ní nikdy nechce bavit, protože mu ublížila a takové a prostě že s rodinou nechce mít absolutně žádný kontakt. Ale vlastně telefonuje, baví se s nima a je s něma v kontaktu. A tím prostě, že si tak protiřečí, tak je mu blbě se o tom svěřovat i dál.

A jak se Petrovi daří?

Je úplně pohublý, má úplně jiný hlas, takový hrozně hrubý a furt se mi omlouval, až mi to bylo nepříjemné. Když mě viděl, tak mě hrozně objímal a prostě, nevím jako. Aj tím, jak nás vykradl jako, tak mi je nepříjemný ten člověk. Vzhledem k tomu, že prostě za ty poslední roky, co odcházel, co všechno doma dělal, tatínek byl našťvaný a hrozně pil, prostě je mi nepříjemný ten člověk a furt se mi omlouval. Říkal, že jsem hrozně vyrostla a že jsem úplně zkrásněla, a já to prostě nechci slyšet od takového chlapa, kterého jsem 4 roky neviděla. Takové, bylo to hrozně zvláštní...(delší pomlka) A právě jako takhle, když chodily ty nějaké zprávy jako o nich, třeba Ela, když přišla úplně vyklepaná, když bydlí na tom, v domově s pečovatelskou službou, žije s chlapem, kterému je 50, je na invalidním důchodu, je tam na černo a vlastně když byla těhotná, tak nemohla tam být s dítětem, že. Takže byla tam furt zavřená a ona má úplně sociální fóbie. Není schopná jít do autobusu a koupit si jízdenku, ona se rozklepe a prostě nejde. My jsme ji jednou vezli k němu a normálně se s náma v autě bavila. Jen co vystoupila z auta, byla úplně cizí člověk. Ani nás nepozdravila a odešla. Ona byla úplně mimo. Úplně. A to prostě jako je to drsné, takhle to vidět. Tím, jak vlastně o to dítě přišla, a sice si to nechce úplně přiznat, ale jakože už o tom normálně mluví, jako že jí to dítě chybí, že jí je to líto, tak ona vůbec nejí. Je z ní

anorektička. A přijde jenom taková kostra k nám domů, tak to jako není dobré vidět, no. I když vlastně mají co chtějí, protože tatínek jim celou dobu tloukl do hlavy, že pokud jsou pod jeho střechou, tak budou plnit jeho pravidla. Oni tam nejsou, chtěli se osamostatnit a taky proto, že u nás doma by byly ty pravidla, tak nechcou. Oni to přes svoji hrdost nejsou schopni udělat. A taky kdo by si je jako vzal zpátky, že. To je takové...

Mám z toho tvého vyprávění trošku pocit, že i když jsou ty děcka už pryč, tak se vás pořád nějak drží...

To jo, no. A myslím, že to bude ještě dlouho. To je potom mezi rodičema, protože tatínek je z toho podrážděný, maminka se radši stáhne nebo radši zůstane dýl v práci. A když se potom vyhýbají sobě navzájem, to je jako nedobré. A to ještě Petr u nás po tom dědovém pohřbu spal a byl u nás až do soboty, byl u nás myslím 24 hodin a choval se, jako kdyby vůbec neodešel. Jakože prvně říkal, že je u nás doma všechno nové, ale pak to bylo jako jestli může jít vyklepat koberečky a jestli chceme ještě s něčím pomoci, jako kdyby neodešel. Úplně stejné otázky, jako předtím. A mě to hrozně rozhodilo. Vlastně byl ten pohřeb, což bylo taky takové pro mě těžké. No a do toho ten Petr, to bylo prostě, mě to hrozně rozhodilo. Pak jsem jela na školu partnerství s přítelem a to bylo úplně, já jsem neměla na nic náladu, jsem prostě chtěla jít jenom do klidu a vůbec nad ničím už nepřemýšlet. Furt mi to šlo v té hlavě, no. Celkově, já jsem ho nechtěla vidět. Když jsem ho viděla poprvé, my jsme vlastně přišli na faru, viděla jsem ho, že je tam v kuchyni, tak jsem prostě šla na záchod a jsem to tam rozdýchávala jakože ho prostě nechci vidět, že je mi nepříjemný a nechcu s ním být a jen co jsem vyšla, tak už tam byli Slováci, tak jsem se s nima vítala, Roman mě vzal za ruku, vzal mě do kuchyně a řekl: „Tady máš Petra!“. Mě do toho vlastně úplně hodil takhle. Tak mě začal objímat a hrozně se ke mně měl furt by se mi omlouval a že nepřijel tomu na pohřeb a tak a že ví, co všechno udělal. Je těžké se s tím vyrovnat, no. Jako na druhou stranu, když si to tak člověk vezme, tak jako šel ke zpovědi, normálně byl u oltáře, jakože ministrantoval. Tak jako si člověk řekne, že by z toho měl mít jako křesťan a tak jako člověk celkově radost. Ale nějak to nejde. Nějak to nejde. Zas na druhou stranu je pravda, že jako čím dýl jsme spolu byli, tím míň mi vadil. Ale furt mi vadí. A myslím, že to jen tak nevyprchá. Jakoby nějaký blok k té osobě, k tomu člověku, nepotřebuju ho vidět. Aj když tam byl ten Petr, sice na mě mluvil, ale já jsem se bavila s Elou. Já jsem s ním nechtěla vůbec

mluvit. Prostě doufám, že nebude na naší svatbě. Tam nechcu ho tam. Jako on ublížil hodně celé rodině. To se nedá vrátit. Vlastně když Petr od nás odešel, tak jsme přišli o ty příspěvky jakože na něj, ale vlastně jsme ušetřili stejně 14 000,- měsíčně. Protože tatínek nemusel denně jezdit kvůli němu autem a tak. Takže si ho člověk nechce znova nastěhovat domů. Nechce ho mít zase poblíž. To je prostě mě překvapilo, že se s ním tatínek dokázal bavit. Normálně se spolu bavili. Nevím. Mně to bylo aj tak nepříjemné, když jsem viděla, jak ti dva spolu něco řešili, tak to vždycky dopadlo tím, že tatínek vybuchl anebo že dost se napil potom. A tak já jsem si prostě, když jsem viděla ty dva pohromadě, tak jsem šla někam jinam, protože mi bylo nepříjemné, že jsem věděla, že z toho může vyvstat kdykoliv konflikt. I když oni těm dětem vlastně chtěli hrozně pomoci. Oni si je nebrali kvůli tomu, že brácha chtěl bráchu konečně, ale brali si to kvůli tomu, aby mohli pomoci a udělali jim nový domov. Takže takhle k tomu přistupovali. Když si to takhle člověk vezme, že jim dávali úplně všechno, posunuli jejich IQ o čtvrtinu než měli předtím a všechno jakože takhle. Jim hrozně moc pomohli a vlastně si splnili ten úkol, s kterým do toho šli. Ale na úkor nás, no.

A myslíš, že teda, že rodiče vnímají, že ten úkol splnili, když teď vidí ty děcka, jak žijí? Je to vůbec možné těm dětem pomoci?

Není. Zvláště, když jsme si je vzali takhle pozdě. Oni už vlastně byli na hranici toho jako, že už by zůstali v tom dětském domově napořád. Takže jako tím, že oni byli, Petr byl do 6 let doma. To jako člověk je už prostě ne, že úplně vyzrálý, ale pamatuje si všechno. Pak 4 roky v děcáku a pak skončili u nás, s tím už se nedalo vůbec pracovat, vůbec. Takže si myslím, že když by to bylo adoptované dítě do těch 3 let maximálně, tak si myslím, jakože jim je člověk schopný ještě dost pomoci a změnit jim úplně celý život, jakože by z nich mohl vyrůst někdo úplně jiný. Ale to v našem případě absolutně ne. Aj prostě tam ty geny dělají a to nejde. Jakože už jenom to volání rodu, cikáni, jejich žhavá krev, jakmile přijede do Vítkova a vidí tady svoje lidi, tak to nejde. On nahodil kapuci a byl úplně jiný člověk. Byl z něho absolutní Rom. A to samé z Romana i Ely. Prostě byla mezi svýma, chovala se jako oni. To prostě jako nejde úplně udělat to, aby je člověk změnil. A ti cikáni je přijali, jen Romana nechcou přijmout, protože on je takový vůl, že dělá ze sebe, že je cikán, má ty rysy, ale dělá si z cikánů srandu. Což prostě oni nechápou, že proč si z nich dělá srandu, když je sám jedním z nich. Tak si častokrát naběhne a to je tak všechno. Ale

to je prostě blbec, no. Bylo by mnohem lepší, kdyby rodiče do toho šli třeba s tím, že nemůžou mít děti, bylo by to jinak. Ale oni do toho šli právě s tím, že jim chcou pomoct. To znamená, že jim prostě pomáhali úplně, jak nejvíc to šlo. Na ten úkor nás. Že se prostě nám tolik nevěnovali, věnovali se právě jim a právě proto aj tak špatně snášeli ten jejich odchod. Protože prostě viděli, že třeba nejsou ještě úplně hotoví a vyzrálí na to, aby mohli odejít a takhle je to více ranilo. A tatínek vlastně tím, jak odešel ten Petr, tak on si vyčítal, že on udělal chybu ve výchově. Ale to nebylo jeho vlastní dítě, měl ho doma prostě 8 let a to nejde prostě. A prostě si to takhle vyčítal. Bral to jako svůj úkol, on je vychová a dá jim všechno, co může. Takže v tomhle si myslím, že je to špatný přístup, Jakože... ale když si to tak vezmu, každý když jde do té pěstounské péče, tak chce těm dětem pomoct, i když má svoje vlastní děti, si myslím. Problém je v tom, že tak moc chtěli pomoct, že šliza hranice svých možností, za hranice svých dětí a celého okolí, za každou cenu prostě z nich udělat jako bílé. Což jako v chování a v životě, což jako je nemožné. I když asi původně, když si je brali, tak si to nastavili, že to budou děti, které budou mít domácí prostředí, které prostě budou žít jako lidé, původně do toho takhle šli. Ale myslím si, že kdyby zůstala doma maminka, tak to možná i tak zůstane. Ale maminka měla lépe placenou práci, což bylo lepší. A taky byla 14 let na mateřské a už nechtěla být dalších 11 let doma A tatínek měl špatnou práci a ještě k tomu zdravotní problémy, tak pro něj bylo lepší zůstat doma.. Tak si to vyměnili. Ale tím, že tatínek si to vzal jako úkol a každý den prostě na nich viděl, jak je to horší a horší, tak je chtěl vyšvihnout ještě někam výš, tak si myslím, že on, vlastně svou povahou je dostal tam, kam vlastně nechtěl. A dostal tam vlastně i celou rodinu takhle.

Napadá Tě ještě něco, co bych chtěla říct?

No možná ještě byl zvláštní jejich fyzický kontakt. Rodiče říkali, že na těch dětech prostě viděli, že potřebujou jak fyzický kontakt, že si potřebujou toho kontaktu jakoby nabrat. A právě jako je dost často takhle objímali a všechno a mě to bylo vždycky takové blbé, že bych v tom objetí měla být já. A taky jako ty děcka k nám přišly úplně šíleně prostě nabití sexualitou z dětského domova a prostě bylo divné, když jsme si mezi sebou dávali pusy, tak Roman prostě strkal jazyk mamince do pusy. Malý sedmiletý kluk. Jak je to prostě možné, tady tohle? A tak jako rodiče si potom začali dávat jako v tomhle jako docela jakože odmlku a pozor, ale stejně to bylo takové, já bych je taky mnohem radši objala a dala jim pusy. A je pravda, že oni

po tom hodně toužili, jenomže tam byla taková, mezi nima byla taková, mezi tím fyzickým kontaktem nenásilným a tím v pohodě byla taková tenká vrstva ledu, že to hrozně sklouzávalo, že třeba Ela sváděla našeho tatínka. Teď jsme na to nedávno vzpomínali, že maminka chodila vlastně dvakrát týdně na noční, tak jsme se střídali na jejím místě v ložnici. Že jsme tam spali buď já s Elou, nebo Roman s Petrem. A vlastně jsme se takhle střídali, protože chodila dvakrát a prostě jsme se o to prali, kdo bude spát vedle tatínka na té jejich velké posteli. A potom vlastně Ela to začala brát jinak a hnedka se to prostě zakázalo.

A ještě mě napadá s tou maminkou, když k nám maminka večer chodila, tak nás jako, tak s náma řešila problémy, jakože ty jejich, od těch děcek, a ne ty naše, to co vlastně chceme řešit my, co se nám děje, jaký máme my problém. A furt je omlouvala před náma, že to musíme chápat, že jsou prostě pomalejší a tak. A potom, je prostě k nám furt přirovnávala. Že prostě „Chápej, že prostě Ty jsi chytřejší než oni, Ty se s tím popereš sama.“, že „To takhle zvládneš, oni jsou ti pomalejší.“ Jednou mi připomněla, už nevím, co jsme to řešili, ale jednou mi říkala, jako kdybych byla já krásný střevíček a oni zašpiněné gumáky a že prostě taky musím dbát na to, aby se dokázaly očistit a udělaly se z nich ty hezké nové boty. A že prostě to mám chápat. A ona se mi to snažila několikrát vysvětlit. Jsem byla jako dost výbušná a dost jsem ventilovala to, že je fakt nemám ráda a že s něma mám problémy. Když to pak maminka takhle v klidu šla řešit, tak to bylo prostě furt jsme se bavili o nich a ne vlastně o nás, takhle jako... Tak mi potom jako úplně nepřiřostly k srdci. Jo, byli u nás dlouho, jsem schopná říct o tom, že je znám natolik, jako kdyby byli vlastní, ale stejně je furt rozdíl jako MY a ONI. Prostě nejsou to naše rodina. To si myslím, že na tom taky udělalo dost to, že jsme furt byli spolu, bavili jsme se. Ne jenom, že jsme spolu byli denně a o víkendu a všechno, o prázdninách, ale i v tom našem soukromí.

A zvládneš najít něco pozitivního, co Ti tato zkušenost přinesla?

Tak pěstounka mi myslím přinesla to, že jsem jakožto nejmladší unikla nějakému rozmazlení, díky tomu, že jsme si děcka vzali v mých 7 a pak taky k tomu, že jsem se díky nim musela postavit na vlastní nohy, takže jsem se učila od malička k samostatnosti.

Magda

Když jsme si, no spíš, když nám rodiče oznámili, že si někoho vezmeme, já si to teda moc nepamatuju, tak říkali, teda měli v plánu, že by nám mohli dát nějakou holčičku, stejně starou jak já. Jako že bych měla kámošku, to mi mohlo být tak pět . Jenže to samozřejmě nejde, jako to jsme zjistili, takže nám teda dali Leu, která měla asi tři roky, když k nám přišla. Ale ještě předtím jsme chodili na nějaký školení a to i s bráchama. A vím, že jsme tam měli kreslit nějaký obrázky a tak. Ale to jsem tak nějak nebrala. Prostě pohoda. Chodili jsme za nějakou paní a ta nám něco říkala. To jsem tak nikdy nebrala. No a potom přišla Lea. To si pamatuju. Bylo to večer, přišla Leonka a já jsem z ní měla úplnou strašnou radost. Už jsem byla v pyžamu, měla jsem z toho šílenou radost, prostě jsem měla ségru, a že to bude úplně úžasný, takže potom třeba týden to bylo, no, docela dlouho. To nebyl jenom týden, strašně moc dlouho to bylo a prostě moje Leonka, i když jako nechovala se jak normální dítě, který se narodí v normální rodině. Prostě omlouvala se cibuli, kterou omylem bouchla do skříňky. Jakože promiň, cibulko a na všechno byla taková přecitlivělá úplně. A to jsem tak jako nějak nebrala. Prostě to byla Lea, byla malá. A vím, co s mamkou, tak ona Lea dělává takový ty blbosti, jakože byla úplně strašně rozdivočená, úplně šíleně, no a mamka, ona dělá takový to pevný objetí a vždycky, když chytla Leu, tak já, jelikož jsem to brala jako strašnou věc, to pevný objetí, protože Lea u toho brečela, tak jsem ji strašně bránila a ukrývala jsem ji před mamkou. Prostě jsem na ni „Leonko, pojď za mnou,“, aby nešla za mamkou a ona samozřejmě za mnou šla, protože se jí taky to pevný objetí vůbec nelíbilo. Takže já jsem ji jak kdyby chránila před mamkou, a nevím prostě. Asi mě za to měla úplně strašně ráda nebo něco takovýho. Já nevím. No tak to, to bylo to pevný objetí. To je tak asi jediný, co si jako jenom s tou Leou pamatuju. A potom přišla Věrka asi za

rok, nebo za dva na to a ta byla malinká, neměla ani 2 roky. Takže už byla Lea, Věrka a já. A zase jsem je měla, teda ze začátku to bylo něco úplně úžasnýho, prostě jsem měla 2 malý sestry, jsem se měla o koho starat. No, jenomže potom už začaly růst a začaly být jak kdyby dvě proti jedný a ještě jsem měla teda staršího brácha Jirku. Akorát my když jsme si teďka s mamkou o tom povídaly, že Jirka si strašně stěžoval, že jsme tři proti němu, protože nejstarší brácha Přemek, už tam moc nebýval. Takže jsme, jako kdyby tři proti němu jsme ho zlobily a tak, ale to bylo vlastně tak, že já jsem skoro nikoho neměla. Protože ony dvě byly spolu a já jsem tak jako nějak snažila se štvát Jirku, abych byla s ním, a potom jsem byla s holkama, potom jsme štvaly spolu Jirku, tak to bylo takový jako dost náročný. No a už jsem potom tu Leu tak jako nějak odstrkávala, neodstrkávala, ale jsem spíš byla s tou mladší Věrkou spíš, protože to bylo prostě něco pro mě. Jakože Věrka byla taková vzácnější, byla i malá a nechala se jako opečovávat. No a s tou mamkou to bylo taky v pohodě. Už to pevný objetí, to už tak moc neřešila, už jsem se do toho moc nepletla. To už jsem, no, už jsem tak nechávala. To tak nějak pomalu plynulo.

A dělávala si na Tebe maminka čas?

No když už mi třeba bylo 10, 11, tak to už jsme spolu jezdily do Olomouce, do Šantovky nakupovat, tak to jsem si strašně užívala. No ale to bylo něco úplně úžasnýho. Třeba jednou za měsíc jsme jely do Olomouce nakupovat, to si pamatuju, že teď přeskočím jako teďka do této doby, to bylo strašný, nevím co jsem dělala. Já si prostě pamatuju, že mamku jsem měla na to, že jsme spolu jely do Olomouce, nejely s náma holky, a tak jsem si to s ní jako užívala. No a teď asi před měsícem jsme jely taky do Olomouce, ale mamka si naplánovala, že potom odjede, že potom pojedou sama domů, že se mnou nebude celou dobu a že ona potom odjede za nějakou kamarádkou. A mě to tak strašně naštvalo, já jsem byla úplně v šoku. Úplně jsem zuřila, strašně chtěla brečet, protože vlastně to bylo to jediný, co jsem předtím jakoby s tou mamkou zažívala jako pěknýho. Že jsme byly obě dvě samy, spolu a jely jsme do Olomouce a mě to prostě strašně naštvalo, že mamka místo toho, aby ten čas, kterej tráví jako kdyby jenom se mnou, že je ten čas jenom pro mě, takže si potom odjede za nějakou kamarádkou a mě potom nechá v Olomouci a že si potom mám dojet sama domů. Tak to vím, že to bylo pro mě takový dost těžký. Ale když se vrátím, tak to jsme teda s mamkou jezdily do Olomouce, to bylo tak třeba jednou za měsíc, takovej malej výlet, ale bylo to super. A potom, jo, to bylo nějak v tu dobu.

Nebo to možná bylo i dřív. Tak to já jsem měla strašně ráda, když mě mamka nebo tat'ka šli ukládat a to už mi bylo třeba 8, 9, ale pořád jsem prostě chtěla, aby tam se mnou byli a usínali se mnou. To normálně holky už usínaly samy, ale já jsem prostě chtěla, aby mamka nebo tat'ka, aby byli se mnou. Jenomže mamka jednou musela jít za holkama a já jsem to prostě nedokázala pochopit, jakto, že ona prostě zase má jít za jiným a nemůže být se mnou, že normálně tak se mnou usíná, no a tak jsem začla dělat takový věci, že jsem se začala strašně klepat a úplně, no úplně strašně jsem se začala klepat v té posteli a že nemůžu lapat po dechu a to už potom ale nebylo tak, že jsem to dělala, ale ono už to bylo tak nějak samo od sebe, že jsem dostala úplně strašný nějaký záchvat, nebo co. Tak potom mamka přišla a já jsem se jí pořád klepala v náručí, ale byla jsem strašně šťastná, že jsem s ní. No, to bylo strašný. Já jsem to začala dělat kvůli tomu, aby přišla, aby holky nechala a přišla za mnou a strašně dlouho jsem to potom dělala. Ze začátku jsem to dělala jako naschvál, ale potom už jsem to dělala hodinu, jsem se tak občas klepala, když jsem ležela, ale to už jsem potom naschvál nedělala, to tak nějak potom přišlo a měla jsem to jako nějakou poruchu úplně. A bylo to jenom jednou. A potom něco podobnýho, že si mě máma jako moc nevšímá, nebo něco takovýho, tak jsem chodila potom po obýváku do kolečka a říkala „Já nevím, co mám dělat. Já nevím, co mám dělat.“. A třeba oni večereli a já jsem chodila tak furt do kolečka a říkala „Já nevím, co mám dělat.“. Jenže oni, abych toho nechala, tak si mě samozřejmě nikdo nevšiml, což mě strašně štvalo a přitom já jsem se snažila, aby si mě jako někdo všimnul! A jako se zeptala proč chodím do kolečka a říkám „Já nevím, co mám dělat.“ no to muselo být strašný. No a potom bylo takový to, když já jsem byla na něco strašně našťavaná nebo jsme se pohádaly s mámou, tak vždycky za mnou přišla do pokoje, jakože si to vyříkáme, ale vždycky, když jsme si něco začly vyřikávat, tak to skončilo u holek. Prostě vždycky to skončilo u holek. Každý problém, co jsme začaly řešit někde, prostě sklouznul tam, k holkám. Takže většinou jsme nic nevyřešili. Asi všechno co jako vzniklo, takový ty strašný hádky s mamkou, to bylo, jakože něco ve vztahu kvůli těm holkám. Nevím nějaký příklad ani. Ale vím, že vždycky to zůstalo tak, že hodinu nebo dvě hodiny potom jsme seděly a teď naposledy, to bylo asi tak před dvouma měsíci, jsem brečela strašně já i mamka a dvě hodiny jsme seděly v pokoji, v mém, a úplně jsme, no, prostě jsme jenom brečely. Hádaly jsme se a vím, že to bylo strašně ve smyslu o holkách a o Hynkovi, to je nejmladší pěstounskej brácha jak je to těžký, já jsem měla nějaký problém, a vždycky to sklouzlo v té hádce, jako k tomu, vždycky

jsme se dokopaly tam. Ne jako dokopaly, ale prostě vždycky když se mě ptala „Proč?“ mamka, tak já jsem jí třeba řekla, Lea. Ta se chová, protože je strašně těžký mít ségru, třeba Lea je nejvíc, která se chová úplně jinak, než normální holky a většinou to bylo prostě kvůli holkám, jsme se pohádaly. Že já jsem něco hnusného řekla, nebo no, jsme se nějak neshodly a mamka jako se na mě hnedka naštvála a přitom mně to přišlo jakoby normální, že jsem jí to řekla jako Lei, že jsem si z ní dělala srandu. Jenže Lea to všechno strašně řeší. A nejdřív se pohádáme s Leou nebo Věrkou, potom se pohádám s mamkou, no a tam to skončí. Ale vždycky jsme všechno s mamkou jako vyřešily potom v pohodě už. Že se jako vždycky udobříme a tak. A když jsem byla menší, když mi bylo třeba 10, tak Věrka je taková jako fakt, taková dost rázná, no, prostě jsme se třeba mlátily s Věrkou pořád. A mamka vždycky chtěla, abychom se udobřily a já jsem nikdy nechtěla. Věrka vždycky jakože se se mnou udobří, ale já jsem prostě nechtěla se s ní nikdy udobřit. Vždycky mamka, že si musíme podat ruce, a to jsem nikdy nechtěla si s Věrkou podat ruky, protože to prostě nebylo možný, co dělala a mamka najednou přišla a nikdy to neviděla, co se tam dělo. Prostě jsme si musely podat ruku. To mě jako vždycky naštválo. Sice se zeptala, co se dělo, ale vždycky to pak nějak vyrovnala, aby nikdo nebyl horší a nikdo lepší a pak jsme si prostě podaly ruce a tím to jako končilo. A teďka s mamkou, to byla ta Olomouc a ta hádka. No to bylo asi tak největší, co kdy bylo. No jinak mamka na mě nemá moc čas, teda najde si na mě čas, když už je něco vyhrocené, ale není to takový jakože, když jsem se třeba bavila s kamarádkou, že se těší na Vánoce, až s mámou budou píct cukroví vánoční a že to bude prostě pěkný a že jsem si jako řekla hmm, že budou píct s mámou vánoční cukroví, že já zase nic, že ona to bude píct s děckama a že už se mě ani ptát nebude a je to takovýto prostě že si řekneš, že kdybyste je doma neměli, tak by to bylo všechno jinačí, že mamka by na tebe měla víc času, že by to bylo takový že by sis řekla „Jé, pojedu s mamkou třeba do Prahy.“ jenom vy dvě. Teď si řekneš „Jejda, pojedu s mamkou do Prahy.“, ale stejně pojedou celá rodina, prostě všechny děcka, nebo že mamka vůbec nepojede, že se musí starat o děcka, nebo... To je tak vždycky, že prostě...

Přemýšlela jsi o tom, až budeš mít svou rodinu, že by Ty sis vzala děti do pěstounské péče?

Když jsem byla menší, tak jsem chtěla mít v té pěstounské péči, protože jsem se bála, že zemřu u porodu, ale teďka ne. Nebo já bych spíš, mně to přijde do té pěstounský

péče, jako z mého pohledu, když tak vyrůstám, tak mi to přijde hodně, hodně, hodně těžký. Mně to přijde, že já jsem to, já jsem docela dost, mi to přijde, že jsem teď skoro nic neřekla, ale ty pocity, co jsem cítila, když mamka byla s holkama nebo s Hynkem, tak jsem se cítila taková dost osamocená. Já jsem se, když jsme si chtěli vzít Hynka, nebo další dítě, jsme chtěli holčičku, to už jsem byla starší, a byla jsem zase na nějakým školení, nebo že jsem s tou psycholožkou tam cosi řešila a měla jsem přiřazovat k členům naší rodiny jako takový papírky. Třeba jakože papírek „Nejradši bych mu dala facku.“ a teď bych to někomu měla dát. Jenže já jsem sobě nedala nic. Jakože jsem se úplně odřadila z toho. Že ona vlastně říkala, že bychom s tím ještě měli počkat a ještě mámě říkala, že by se měli víc zaměřit na mě, protože jsem se jak kdyby nevnímala, že jsem se nějak nebrala. Tak to vím, to odložili. U těch děcek, jestli bych chtěla mít, z dětskýho domova jako, v pěstounský péči. Tak jelikož jsem v tom vyrůstala a vím, jaký to je, tak mi to připadá, že na to, aby ty děcka do pěstounský péče se braly, tak jaký jsem to měla já, tak já bych to udělala ještě třeba, aby to děcko bylo starší, protože ono to je v pohodě, když je ti třeba 6, 7, 8, to je v klidu. Ještě když máš třeba jenom jednoho toho sourozence. Ale potom, když už ti rodiče ví, že si chtějí třeba vzít tři nebo čtyři, tak to vlastně jako jsem sama doma, tak jsem vlastně jedna proti třem. Vlastně tři, co se tak spolčili úplně a já jsem taková ta jako jediná, nevím. Nechci říct normální, ale jsem taková jiná, jako s jiným myšlením a jiným vším. Protože oni fakt jako Hyneček jako tak ne, ale prostě Lea s Věrkou, to ony když se dají dohromady, tak to potom jako už jako vůbec nemám šanci. Tak to bych jako vůbec nedávala. Moc bych to tomu dítěti fakt jako nedělala. A když bych jich mělo být víc, tak až když třeba tomu mému dítěti bude 10, tak potom. Bylo by to přijatelnější, ale kdybych si jich potom chtěla vzít tři ty děcka, nebo čtyři, víc. Ale kdyby třeba jenom jedno, tak by to nebyl až takový problém. Kdybych si vzala jedno dítě do pěstounský péče a tomu dítěti bylo třeba 5. A ještě když Lea je od vás jenom o tři roky ode mě vlastně, je to takový. Ale já bych spíš chtěla pracovat jako někde v tom oboru. Jako že bych se s tím chtěla setkat, se tím zabývat. Až potom v práci. Nevím. Jako je to pro mě i přínosný, tady toto, že to tak bylo, že to tak teda ještě je, že mám ty sourozence. Ale nechtěla bych mít ty děti z pěstounský péče doma. Já bych jim chtěla pomáhat v práci, myslím, že by to bylo dobrý, kdyby tam někdo tak byl, kdo si to jako i jako kdyby praxi prožil.

Co si myslíš, že by bylo jinak, kdyby u vás ty děti nebyly?

No v naší rodině, kdyby nebyla Lea, Věrka a Hynek, tak bychom byli jiní. Já, všichni okolo, protože děcka nás, hodně změnily a myslím, že i hodně naučily, že jsme jako takoví tolerantní vůči všem, protože to není jako takhle lehký takto s něma. Změnili nás třeba v tom, že se i na ten svět dívám jako někdy jinak, teda snažím se, koukat třeba i na ten svět jako jejíma očima, ale je to fakt hodně těžký. Když jsme se o tom s mamkou bavily, tak ona, že se mamka taky musela hodně učit jako je mít ráda, protože je to těžký prý pro tu mámu se naučit mít takový jako děti mít rád a zvlášť jako Leonku, která je taková a tak. Tak moje mamka, myslím, že je šťastná, že ji to hodně naplnilo, ale je to takový jakože všichni lidi, teda většina se vždycky ptá: „A to jsou tví vlastní sourozenci?“ jakože když jsou, když je nás tolik, zvlášť teďka ti noví spolužáci, tak jako všichni: „To jsou Tvoji vlastní?“. A nevím proč, jako hnedka se ptají, jestli to jsou mí vlastní. Tak jim hnedka potom řeknu, že ne, že to sice ne a oni prostě mají strašně moc otázek, což je normální, že jo, já bych asi taky měla tolik otázek, ale že to není zas až tak úplně příjemný. Protože se třeba ptají, jestli je beru jako vlastní, a jestli je mám ráda a tak, což je takový občas nepříjemný. Ale no mě to změnilo v tom, že se prostě na svět koukám úplně no, asi jako jinak. A jinak jako i k věcem nahlížím než ostatní, třeba moji vrstevníci. Někdo se třeba strašně směje nějakému člověku na naší škole, ale já si třeba říkám, že co když je taky z dětského domova a co když to má těžký jako Lea nebo Věrka, ale to oni jako nechápou ani moc, no. Je to těžký.

No ale, když se vrátím ještě k tomu, jak přišel Hyneček. Naši se nás ptali se, no spíš oznámili, že by požádali... protože my jsme s mamkou chtěly malý holčičky, Lea s Věrkou už se nechtěly česat, jakože bychom si vzali do party další ještě holčičku, že už teda, už jsme tři, tak že se o ni můžem starat a tak, že to bude pěkný, tak že by požádali jako o další malý dítě, třeba nějakou malou holčičku. Tak to jakože jsem souhlasila, že to bude super, to už jsem byla už strašně natěšená, protože by to byla prostě moje malá holčička, o kterou bych se mohla starat, nebyla by to Lea s Věrkou, který se prostě spojily, akorát nakonec mamce dali nabídku, už nevím, co to bylo, že je tam nějaký chlapeček malej, šikovnej, Hyneček, ale to hned řekla mamka, že má tatínka, který by se s ním stýkal, a to mi strašně vadilo. Já jsem nedokázala jako si představit to, že bych měla bráchu, kterej by se jako stýkal ještě s tím, i když je to jako krásný, ale bylo by to takový zase, že on se prostě bude stýkat s někým, jakože se svým vlastním tátou a že třeba ještě bude jezdit ten jeho táta k nám domů a že mně

to přišlo no strašný prostě. Úplně šílený prostě. Že je to jeho vlastní rodina, ale potom ještě my. Jakože dva úplně jiný tábory. To jsem úplně jasně, úplně rychle řekla, že ne, že to teda fakt ne, že to bych nezvládla. A rodiče i tak, nevím asi tak jakože to odsouhlasili a začali jezdit za tím Hynečkem, no a potom nás tam vzali taky, a když jsem ho viděla, já jsem nechtěla ani chlapečka, Strašně jsem nechtěla mladšího bráchu. A když už jsme tam jeli a já jsem ho viděla, tak mně to přišlo úplně strašně líto, ale zároveň jakože byl úplně úžasný, že to bylo úplně něco jinýho. Tak jsme nakonec jako řekli, že jo. Teda já jsem to řekla a rodiče už to beztak odsouhlasili jako předtím už. Nevím, nevím, co tam probíhalo vůbec. A potom, když se měl stýkat s tím tátou, tak já jsem se o Hynečka strašně bála, protože já jsem si myslela, že to je třeba nějakéj, jelikož se o něho nemůže ani starat, že to byl nějakéj konfliktní pán, jsem si myslela, že třeba utekl z vězení a takový úplně strašný věci jsem si představovala a že tam třeba bude Hynečka nějak využívat, něco takovýho. Úplně šíleně jsem se toho bála, protože jsem ho nikdy neviděla a teď prostě mamka řekla, že půjde za jeho tatínkem, já jsem se o Hynka fakt bála, ale potom, když jsem toho pana.... Jako viděla, tak jsem si řekla, že to je asi v pohodě, tak už jezdí i k nám domů. A jako nevadí mi, normálně když přijede pan Lacký tak si jdu s něma sednout ke stolu a povídám si a tak. Takže to už je nakonec jako v pohodě. Ale vím, že jsem z toho měla strašný strach. No, to bylo takový nepříjemný.

No, a když tak přemýšlím, co by ještě jinak byl, kdyby děcka nebyli u nás, tak myslím, že by byl větší klid a že by se z rodičů, z mamky a z tat'ky stali taková ti jakože třeba že si večer sednou a taková ti jako co už mají našetřeno na důchod a už jenom pracujou a mají tři, skoro dospělý, děti. Takovej ten pohodovej, že si někam do lázní a tak. Že by nevěděli, pro co jinýho by to jako obětovali a myslím, že by jim to chybělo. Teda, no, hodně mamce, ale jsou teď šťastní jako. Že myslím, ani bych si je nedokázala představit jako ty, co sedí s novinama v ruce a mamka lak na nehty. Jako docela mě to štve, protože mě zase taková ta rodinná pohoda fakt chybí. Že přijdu domů a mamka tam řve po Lei, po Věrce, jakto, že si nedělají domácí úkoly a já se tam chci učit, ale je tam strašný ruch. To mě pak zase jako štve. Ale zase je to sranda někdy s něma. No, mamka s tat'kou jsou taková mladší mi to připadá, oproti ostatním, že se tak i někdy chovaj. Ale ano, mám doma hodně, hodně, hodně, hodně živo, což taky není moc dobrý.

Říkala jsi, že když potřebuješ, mamka si na tebe čas udělá?

Jo. Já s většinou věcí fakt chodím za mamkou. Jakože o klukách nebo tak, to si fakt nepovídáme, to ne. Ale když mám nějaký problém, třeba se školou a tak, tak to jo. To se jakože třeba obejmeme s tátou a s mámou. Teď už je to takový víc klidnější, protože nevím. Nejhorší byly asi ty dva roky teďka, co jsem měla. To jsem měla tak jako i já těžký, no, tak všichni jsme to měli. Mně to teda připadá takový nejvíc krizový. A teď už je to v pohodě. Teď když mamce řeknu, mamka někdy za mnou přijde, ale není to takový, jako že by za mnou přišla do pokojíčku si popovídat. Když už za mnou přijde do pokoje, tak že mám uklidit kuchyň. To není, že bychom si sedly a povídaly jenom tak. Ale ani mamka jako. Jelikož toho má hodně, tak my prostě, myslím, že doma nemáme ani takovou pohodu, že to není tak, že by sis sedla ke krbu do obýváku šla si tam třeba číst knížku. Mamka přijde a vidí tě, že si prostě čteš knížku, tak ti dá hned nějakou práci. To ona ani tak jako asi na to povídání není. Ale když mám nějaký problém, tak to jo, to jo. I taťka. Jako s návštěvou si tak občas povídá, ale kdyby si sedla tak s Leou a povídala si, tak to by mi asi vadilo. Že se mnou ne a s Leou jo? Tak to jsou pak zase takový ty otázky a proč se mnou ne? A taky mě napadají takový ty otázky, jakože jestli si náhodou tu holčičku nechtěli vzít tak, jakože jsem jim nestačila, že jsem byla taková nějaká špatná, tak chtěly jako nějakou lepší nebo něco takovýho. Víš, nějakou náhradu. Náhradu za mě prostě. Že když už jsem já taková, protože jsem je jako štvála, tak že si vzali někoho jinýho, aby jim aspoň někdo dělal radost. No ale vždycky, když jsem to řekla mamce, tak to jakože, že je šťastná a že si s tátou strašně přáli jako holčičku, že už měli ty dva kluky, tak že už fakt chtěli holčičku a když jsem se jim narodila, tak že mi mamka vybrala jméno a jak byla strašně šťastná, že jsem prostě její holčička a tak, no. To jako tak vždycky mamka říká. Ale celkově si třeba myslím, že kdyby že bychom se spolu s mamkou tolik nehádaly. Jak jsem už říkala, že prostě většinou o holkách a kvůli holkám se jako hádáme. Že bychom neměly tak jako, že bychom nebyly tak na sebe naštvány, že bychom neměly takový ty nebavky, jak jsou někdy. Tak to by to jakoby nebyvalo. Myslím, že bychom znovu měly na sebe víc času tím pádem, že bychom měly víc takových společných zájmů. Já vůbec nevím, jak by to vypadalo, protože ani chvíli jsem to jak kdyby nezažila, nebo si to spíš vůbec nepamatuju. Já jsem jak kdyby nikdy neměla mamku jenom pro sebe. Což bylo jako kdyby dobrý, protože jsem měla dva starší bráchy a potom až jako přišly holky. Což si myslím, že by tak nebylo těžký, kdybych byla jedináček a potom tu najednou přišli jako třeba sourozenci a třeba po třech letech po sobě. To by bylo šílený. Že i když jsem měla

klukey, tak to bylo dobrý. Ale s mamkou... Já si myslím, že my teď máme dobrej vztah, ona ani mamka nevím, není asi taková jako, že by si nějak povídala. Ale já se třeba snažím, vždycky, když se hádáme, nebo když si vyměňujeme nějaký jako názory, tak já třeba říkám, jako dívej se na jiné rodiny, jak to tak šlape, ale pak když se bavím s holkama, tak zjistím, že to tak úplně není, tak nevím.

Ale vím, že to bylo úplně šílený s mamkou, jsme měly asi dva týdny, jsem na ni byla úplně strašně našťvaná, úplně strašně. Fakt jsem ji ty dva týdny úplně neměla ráda. Ale to fakt jako vážně. A to jsem se i koukala, proč třeba dcera nemůže mít ráda svou mámu, na internetu jsem si to tak vyhledávala. Já jsem byla na ni tak strašně našťvaná, úplně strašně (*pomlka... pláč.*) To vím, že jsem si hledala, no. Takový blbosti jsem si tam četla, protože jsme se pořád hádaly. „A proč Lea může toto, a proč nemůžu já toto?“ a „Proč se chováš takhle?“, no, a pořád celou dobu, jsem se s ní pak už radši nebavila, jenže to ona na mě zas byla našťvaná a holky se samozřejmě se do toho musely plíst, jako „Proč Lucka toto?“ a mamka jakože to nemáš řešit a jako prostě takhle. Nebo když, protože si ze mě začaly dělat srandu a já jsem to jako randu nebrala, jenže se zase smál taťka, mamka, holky a Hynek a já jsem tam seděla a vůbec mi to jako, třeba si dělali randu ze mě, a vůbec mi to nepřišlo vtipný a teď jsem si jako představila, že kdybych si takhle začala dělat já randu z Leony, tak bych z toho měla strašnej problém. A už to zase začlo navazovat, Lea, já a mamka, tak jsem se tak strašně zase urazila a já jsem odešla radši a tak to bylo třeba dva týdny. Prostě vždycky to většinou začne mamka, tak se začnou smát holky a Hynek a potom taťka a potom tam zůstanu já. A na můj názor samozřejmě jako většinou nikdo nebývá zvědavěj, že jo. Tak tak, no. To bylo asi tak před rokem. To jsem fakt, to bylo úplně strašný. To byl takovej krizovej týden. To jsem jim třeba ani dobrý ráno neřekla a večer, když jsem šla spát, tak jsem neřekla ani dobrou noc. A docela jako dost blbý je, když se do toho zase začnou plíst holky, začnou vyptávat a říkat: „Toto bych já nikdy neudělala.“ a tak, no.

Žárlila jsi někdy na holky?

Jo. Docela dost, no. A většinou to bývá jako čas s mamkou, co maj. A nebo třeba, když někam jedou a ani se mě nezeptají, jestli třeba nechci jet s něma. Že třeba já bych jim řekla, jestli jo nebo ne, ale už jde jen o ten pocit, jako že se mě zeptají, jestli náhodou nechci jet s něma. Ale dva roky teď, se mě už skoro neptaj. No tak teď se

mě třeba zeptali, jestli nechci na výlet, ale už bylo několik těch případů. Prostě nebo když jdou koukat na televizi, tak je taky jako nenapadne, že se chci koukat taky. Anebo teďka jsme vybírali, no, vybírali – bavili o dovolené, kam bychom tak jako jeli. A začala jsem tu debatu já, protože oni vijou, že jako bych strašně jela někam do zahraničí a tak, tak jsme se tak s taťkou o tom bavili, protože já se s taťkou jako docela dost bavím, i když tam jsou taky nějaký, jakože se na něho, nevím, to jsou takový prostě vůli nějaký blbosti. Ale s taťkou si myslím, jako víc bavím, s taťkou se skoro vůbec nehádám. A my jsme se bavili tak jako o dovolené a o autu, tak byla sranda, všechno, teď jakože kam pojedeme a teď jsme si říkali, kam bychom jeli, a moje mamka přišla, že pojedem prostě do Chorvatska. Teď najednou taťka taky, že pojedem do Chorvatska no a já říkala, že to je prostě strašná nuda, že jestli nemůžem někam jinam. A potom mamka řekla, že s něma jet nemusím, že jako na dovolenou. A to už jsem se jako fakt úplně rozbřečela, protože mi to přišlo tak strašný, že jsem se na tu dovolenou tak těšila a ona mi teď řekne, že jako vlastně s něma nikam jet nemusím. Tak jsem se naštvála a potom přišla a řekla, že to prostě byla jenom sranda, ale jako mě to v tu dobu, jako když jsme aj s taťkou měli takovou srandu a ona přišla, že jako vůbec nikam jet nemusím. Jako do toho Chorvatska s něma, tak to mi přišlo takový hnusný.

A u holek mě štve, jak se chovají. Protože se chovají úplně jinak. To sice jako, když je někdo třeba hod'ku, tak to nepozná. Říkají, jak jsou úžasní, jakože nechápou, co na nich mám, ale třeba ty názory a Lea si pořád ještě hraje, takže když vlastně říkám, že mám 13letou ségru a že bych si s ní mohla jako normálně povídat a chlamat se a tak, tak vlastně si Lea hraje se zvířátkama a je to takový fakt divný, že prostě máš sestru 13letou, ale ona je mentálně úplně někde jinde a nevidí to ani ostatní lidi. Takže když jsem s něma jezdila na tábory, mně to úplně sálo krev. Já jsem byla úplně strašně naštvaná, protože jsem tam byla jako s něma jako starší sestra, takže všechno, co ony dělaly divně, padaly otázky na mě a teď jako jak jsem jim já měla odpovědět, proč Lea si sedla a nechce hrát žádnou hru, jako normální děcka? A ještě mladší jak ona? Takže proč jako nechce TVOJE ségra hrát? A teď jsem jako, co jsem jim měla říkat? Že je mentálně postižená? To jako, to fakt ne. Tak, že se asi urazila nebo něco takovýho, jenže to je tak vždycky. Teď už se jako lepší a mamka pořád říká, jak dělá pokroky a tak, jenže to jsou takový jako malý krůčky jako aspoň něco. Ale je to takový divný. A potom ještě Věrka, ta je fakt taková otevřená huba, to je strašný.

Ona je fakt hrozná. S tou jsem se pořád mlátila, ještě třeba teďka, před třema měsíci jsme se pořád mlátily. Jako fakt normálně jsme se mlátily, že jsme se kopaly a bouchaly pěstěma. Jenže já to prala, jakože sranda, ale Věrka to už potom byla taková agresivní, že mě třeba fakt začala mlátit nebo kopat nebo tak. Hlavně my jsme se o tom bavily teďka na táboře, jak jsme byly s holkama, jako vedoucímá, že ony říkaly, že holky vypadají tak jako že jsou takový chudinky malinký, ale že vlastně když něco řeknou, tak je to nějaká nadávka, nebo nějaká, ne nadávka, negativní věc prostě. Takže to je u nich taky takový dost divný. Že ony když si hrajou s hračkama, tak jsou úplně jako andílci, že si člověk řekne „Jé, to je pěkný.“, ale potom, když něco řeknou, tak to je fakt jako většinou negativní věc, což je jako strašný. Jako člověk pozná jako aha, to je taky u nich takový dost divný. Ale Hynek je takovej jako v pohodě, mi připadá. On je jako takovej, no, na něm se jako ten dětskej domov podepsal tak jakože je dost živej. Hodně živej. Ale to je možná všechno. Není teda jako moc vychovanej, ale to je kvůli tomu dětskýmu domovu. A navíc já jsem starší, takže už to vnímám jinak. Ale je jinej jak holky. Lea, ta je úplně takovej extrém, potom je Věrka a potom je Hynek. No a Lea. To s mamkou nejvíc řešíme Leu, protože ona je ten extrém takovej. Jakože ona mi hodně říkala, pořád se mi to snažila vysvětlvat, že to, co já jsem měla, když jsem byla malá, že jsem byla milovaná a že jsem byla chovaná a všechno, ona neměla a teď se to tak na ní podepsalo. Takže vlastně ona ty tři roky, když teď jí je 13 a ty tři roky, co byla v dětským domově, vlastně jak kdyby ztratila. Že to jak kdyby vůbec nežila. Takže teď jde od znova, když přišla, jako jede od znova. Takže ty tři roky se jí jako kdyby odebraly. Takže teď se chová jako na 10letou v některých případech. Ale třeba mamka, to teď taky bylo, jsme to taky řešily. Jsme se bavily s mamkou a tak jak to bylo takový ty názory jsme si vyměňovali a ona říkala, že bude i ráda, že když Lea si na ni otevře pusku, že se třeba dostane i do puberty, že za to taky bude ráda. Že i třeba bude drzá a tak, protože to Lea nikdy. To Lea prostě byla hodňoučká a tu mamka vždycky měla ráda a v tom jsme se s Věrkou našly, protože my jsme s Věrkou byly jak kdyby normální, že jsme i štvály mamku, jenže Leonka byla pořád hodňoučká a to my vždycky na mamku, ne. Pořád to byla taková ta Leonečka a my jsme s Věrkou byly zlobivý, tak za to jsme úplně mamku vždycky jako „No, a Leonku máš ráda, a Leonku za to pochválíš.“ a takto. No, to jsme s Věrkou, v tom jsme s Věrkou jely spolu. A pořád jsme Lei říkaly jako starostko a tak, protože Lea byla prostě jako nikdy nic nechtěla dělat, že se všeho bála a my s Věrkou jsme tam měly srandu a

mamka zase jakože chudák Leonka a tak. No ale to, jak jsme se s mamkou bavily o tom, že bude ráda, když se Lea dostane i do puberty, tak teďka ona, no, to jsme byly zase s mamkou asi jako pohádaný nebo něco, vím, že jsme byly na sebe našťvaný a já jsem měla takovou zlost, že Lea si na ni otevřela pusu, že měla myslím, že umývat stůl nebo co a ona jakože „Já vím!“ a tak jako na mamku vykřikla a mamka jakože se na ni rozzlobila a já na mamku, jakože „Však tos chtěla, ne?“ a to samozřejmě zase byl obrovskej problém. Mamka jako nejdřív, že jsem ji zklamala strašně, že to je takový podraz, že mi něco řekla a teď to tady tak prostě řeknu normálně. Ale přitom Lea si to vůbec neuvědomila, že to vůbec bylo jako na ni. Jenže já jsem byla tak našťvaná, že všechno okolo, ten řev, teď Lea a Věrka, všichni, tak už jsem prostě vpálila tak to...

A Tebe maminka chválí?

Asi ani ne. Mamka mě asi ani moc nechválí. Ona spíš většinou, když něco neudělám, třeba neumyju koupelnu, tak to vždycky vypíchne. Ale třeba oni jednou byli pryč a já jsem byla sama doma dva dny. Ona mi napsala nějakou práci, tak tu jsem udělala a potom jsem jí ještě chtěla udělat radost, tak jsem jako ještě navíc, že prostě mamka má strašně ráda uklizeno a všechno, tak jsem jako poumývala všechno doma. Poumývala jsem brusy, udělala novou dekoraci, kuchyň jsem celou dala do pořádku, jídelnu, jsem ještě na stůl nachystala pití a mamka přišla a nevím, co tam řešili s holkama a vůbec si toho nevšimla. Jakože něco řešila s Leou, nevím, co to bylo, prostě byla taková nějaká našťvaná, takže si toho ani nevšimla ten den a já jsem byla strašně našťvaná a úplně vůbec jsem se s něma už nechtěla bavit, ale oni, jim to prostě vůbec nedošlo. Protože ona si toho vůbec nevšimla a já jsem z toho byla strašně smutná, a potom, když se mě ptala, jako jestli dobrý a tak, tak to jsem úplně strašně odsekla a radši jsem odešla. A potom druhý den se mě ptala, jestli jsem nevyměnila ubrus na stole. Jsem řekla že jo vyměnila a já jsem přitom uklidila celou kuchyň, to mě jako dost mrzelo. Jakože když mám nějaký koncert nebo tak, tak to jo. Ale že by mě chválila, to asi ani moc ne. Ale myslím, že je to i tím, že se s mamkou moc ne, že nevidáme, ale spíš že to je jenom ráno třeba je dvacet minut, kdy já vůbec nestíhám, maminka mi chystá svačinu, ještě se mě na něco ptá a já vůbec nestíhám na autobus, tak to jsem, to jsem prostě tak na ni našťvaná už. Jí nemám ani čas jako pěkně odpovídat, že jí prostě odsekávám. Jenže to zase ona začne, jakože jak jí tak můžu odpovídat a to jako už jsem úplně našťvaná, už radši za sebou zabouchnu

dveře, protože když jí řeknu, že mi za tři minuty jede autobus, ta ona jakože „A to se přece takhle neodpovídá rodičům.“, tak to je úplně strašný. Potom přijdu domů, řekne mi ahoj, co mám dělat a potom se mě zeptá, co to ráno mělo znamenat. Což zase začne prostě to, blbou náladu, tak se radši zavřu do pokoje. A potom klepe na dveře a zjišťuje, jestli jsem na mobilu, a jestli mám hotovou práci. No, to jako člověku to, nemá moc čas... My se ani moc nevidíme. Většinou potom u večere, to chytám záchvaty smíchu zase u modlitby, což je další problém. Protože taťka, mně to prostě připadá, že si hraje na pana faráře, když se říkají hříchy tam, ve zpovědnici, ale úplně. On se tak aj nadechuje, jak pan farář a úplně stejnou akustiku má, jak v tý zpovědnici. A tak to tam prostě taťka povídá a já se většinou začnu chlamat a to je další problém. Jako ne chlamat, ale třeba se tak pousměju. Mně to nejde prostě přestat. Nebo potom něco řeknu zase u večere a prostě mamka trvá na tom, že musíme společně večeret, ona sice nejdřív řekne, že se aspoň musíme pomodlit společně a potom můžem odejít. Jenže když se pomodlíme a já odejdu, tak „Ty si s náma nedáš ani čaj?“ a já „Ne.“. „No tak běž.“ a já prostě, jak kdyby úplně jako odmítla nebo něco takovýho, protože třeba nemám hlad nebo s něma nechci jako večeret. Že se potřebuju učit nebo tak nemám na to náladu. Ale není to tak jako každý den. To je třeba 2x do týdne.

Anna

Mám 16 let, a když jsme si vzali nového sourozence, co já si pamatuju, tak to byl Lukáš a měla jsem tři roky. A to už jsem měla dva starší sourozence biologické a dva starší v pěstounské péči a s nima jsem vůbec neřešila, že nejsou moji praví sourozenci, ale odjakživa jsem je brala, že to jsou moji brácha a segra. Ale to si moc nepamatuju, jak jsme si zvali toho Lukáše, byli jsme skoro ve stejném věku, asi jen o půl roku a rozuměli jsme si od malička, teď už je to trochu horší, že už se hádáme, ale jinak jsme si prostě rozuměli hodně. Neměla jsem s ničím problém. A potom, to mi byly asi čtyři, jsme se přestěhovali tady a to jsme spolu chodili do školky i potom do školy, do stejné třídy. A já je fakt brala jako vlastní sourozence a vždycky když jsem v nějakém novém kolektivu řekla, že mám tolik sourozenců, tak se divili, ale mi to bylo jedno, já jsem prostě byla ráda za ně. A potom, to bylo v moji páté třídě myslím, jsme si vzali Marečka, ten je dneska nejmladší a to vím, že jsem se na něho hrozně těšila, brala jsem ho jako mladšího sourozence, o kterého se můžu starat. No a potom jsem to začala pocítovat, až jsem byla starší, protože ta Mirka začala být problémová a Jarek taky, takže jsem věděla, když jsem šla spát, že rodiče tam večer něco řešili a že se hádají, ne přímo rodiče mezi sebou, ale spíš s ním, že řeší věci, kterým jsem zatím moc nerozuměla a nevěděla jsem, co se pořádně děje a nerozuměla jsem, že to bylo třeba něco vážného, to jsem se dozvěděla od mamky až teď. No a to já nevím, snažila jsem se to neřešit, ale věděla jsem, že všechno není v pořádku, že se furt něco řeší, že jsou nějaké problémy a tak. Ale byla jsem šťastná, a až tak mě to netrápila, jako věděla jsem, že se něco děje, ale potom to bylo zase v pohodě. No a potom přišla ta Mirka a šla do nějakého nápravného zařízení, ne přímo do pastáku a to mi bylo zas hrozně líto, že si pamatuju, že mi to bylo líto, že jsme ji tam vezli a byla jsem z toho dost smutná a taky jsem v podstatě nevěděla, ona totiž utíkala z domu a takové věci a já jsem nechápala, proč to dělá, jestli se jí tady nelíbí, nebo proč. No a potom zas nějak utíkala a byla těhotná, potom porodila a chvilku byla u nás i s tím miminkem a tak to jsem nějak pocítovala, že se mamka musí furt starat o to miminko a o Mirku. A nad tím jsem právě přemýšlela, že mi to trochu vadilo, ale taky jsem byla ráda, že jsem mohla být s tím miminkem. A jakoby takhle jsem vnímala, že mám ty sourozence ráda, ale taky že našim přibývají problémy s nima. A to si teď uvědomuju, že mě dost mrzelo, že naši mají víc trápení a starostí.

Ale jinak jsem byla dost spokojená, teda kromě některých částí, které si pamatuju, že mě zrovna mrzely, tak jsem byla ráda, že mám takové sourozence. No a co se týká našeho vztahu s maminkou, tak já si myslím, že máme úplně skvělý vztah, jako fakt. Protože já jsem teď šla na střední na intr a tam holky to mají tak, že jim neříkají nic, přes týden mamince nechtějí volat a tak to vidím, že mám prostě skvělý vztah, že jsem se s ní nikdy ani pořádně nehádala, že jsme si to vždycky nějak vyříkaly a to jsem moc ráda. Když potřebuju, vždycky mám možnost za ní zajít a popovídat si, nikdy jsme neměla pocit, že by na mě neměla čas. Možná když to miminko bylo u nás doma, tak jinak fakt jakože ne.

No tak to je skvělé. A dokázala bys mi teda říct, co maminka udělala, aby ten váš vztah byl takový dobrý vztah, i přes tu náročnou situaci, která doma byla?

No ona za mnou vždycky přišla, a i když tu bylo to miminko, tak se mě ptala, jestli mě něco netrápí a ptala se mě. Prostě vždycky myslela i na mě, a když viděla, že potřebuju, tak vždycky odložila ty starosti a šla za mnou (pláč). Když ji to prostě vyšlo, tak za mnou přišla a věděla jsem prostě, že za ni můžu zajít a popovídat. Já ji prostě vidím jako můj vzor, že i když ty děti byly problémové, tak to všechno vyřešili, se vším si poradili a zároveň já k ní mám krásný vztah.

Uvažovala jsi někdy nad tím, že ty si vezmeš děti do pěstounské péče?

Jo a nevím. Určitě chci mít první jako svoje děti a pak fakt nevím, to pak budu muset i s manželem, nebo jako nevím. Ale spíš možná bych s nima chtěla pracovat sociální pracovnice nebo v těch dětských domovech nebo něco takového. Já právě studuji i na pedagogické škole, tak spíš bych tím směrem chtěla takhle pracovat. Takže uvažovala jsem nad tím, ale nevím, jestli bych si je chtěla vzít. A i ségra nad tím teďka uvažuje, oni mají teď malého, ale ona se mě taky ptala na názor, jestli si myslím, že by si je měla vzít, jestli na to má. A já jsem ji říkala, že určitě jo, že i viděla tu mamku,

že už s tím má zkušenosti, ale to je do budoucna, to ne hnedka. No a ještě k té mamce, když jsem byla třeba menší, tak jsme se spolu dívaly na film a když už jsem byla větší, tak jsme spolu jeli na kosmetiku, co dostala z práce, nebo na pedikúru. A nebo, když jsem byla menší, tak jsem za ni přišla a pomazlili jsme se a tak. No ale napadá mě jedna věc, to teda není ze strany rodičů, ale ze strany sociální pracovnice,

že se vždycky ptala právě jenom na ty pěstounské děti, to oni byly středem pozornosti a právě já jsem taky chtěla něco říct. A to se mě nikdy na nic nezeptaly.

Radka

Moje mamka pracovala v dětském domově už delší dobu a to už jsme byly straší, já mám ještě starší sestru. A v podstatě si tam vybrala 2 děti, v tom dětském domově, dvě děti, u kterých jsme se nakonec rozhodli, že budou bydlet s náma. Tam to bylo tak, že ty děti měli ještě další dva sourozence, to byla taková větší sourozenecká skupina a ti mladší od těch našich dvou už měli šanci jít jinam, do jiné pěstounské péče a ji hrozně mrzelo, že ty starší se už nikam nedostanou. Ty starší děti už nemají moc šanci na to, aby byly někde umístění a tím, že ona už je znala a věděla, že v podstatě ani nepůjdou k nikomu cizímu, že ta starší holčička je hrozně uzavřená a že si cizí pěstouny ani neoblíbí, tak se toho tak nějak zhostila sama. A co se týče věku, tak těm pěstounským sourozencům bylo asi devět a jedenáct, takže byly už větší a mě byla asi patnáct a mám o necelé dva roky starší sestru, takže té bylo skoro sedmnáct, takže to už jsme byly docela velké. Takže se nás i rodiče ptali, jestli chceme, jestli nás to zajímá, jestli bychom do toho šli a říkali nám, že můžeme říct i že nechceme. A nevím, jestli by se to tím uzavřelo, že by si je nevzali, to nevím. Ale to jsme neřekli, tak nevím, jestli by to mělo dopad, kdybychom to se sestrou řekli. Je fakt, že mi pak segra říkala, že si myslela, že to ani nemůže říct, že je nechce, ale já jsem to tak třeba neměla, já jsem byla celkem pozitivně naladěná. My jsme někdy chodili i s mamkou do práce, tak jsme ty děti znali. Jako ne nějak důvěrně, ale věděli jsem o koho jde, takže jsme si to uměli nějak představit. Je pravda, že tehdy jsme bydleli v třípokojevém bytě, takže jsme se se sestřehovali se sestrou do jednoho, měli jsme každá svůj a oni dostali ten druhý. Ti sourozenci byli kluk a holka. No a mě to tehdy připadalo, že to bude úplně v pohodě, protože my jsme byli už v té pozdní pubertě, takže ať se ti rodiče zabývají někým jiným a ne námi a to bude úplně ideální a bude to vlastně všechno fungovat. Takže oni budou mít zábavu a my volno pro sebe. To byla taková představa na začátku. Ono to tak nakonec úplně není, to jsem rychle zjistila, že člověk si říká: No ale toto je můj rodič, který se teď mazlí s někým cizím, kdo není náš. Je pravda, že ti sourozenci byli docela nároční. Že byly z takového prostředí, že už nějakou dobu byli v to domově a ještě byli z prostředí, které nebylo kdo ví jak láskyplné, takže měli co dohánět. A teď když to vidím zpětně, tak šli i dost do nějaké té regrese, že si odžívali nějaké věci, že se dost chtěli i chovat na klíně, což bylo dost neúměrné, tomu jejich věku, protože už byly fakt jako

velcí a my jsme od nich očekávali, teda alespoň já a segra, nevím jak ti naši rodiče, ale ti možná taky, že se budou chovat úměrně tomu věku a oni se tak třeba vůbec nechovali. V podstatě se chovali, jako o dost mladší děti, obzvlášť na začátku u nás doma. Takže to bylo takové překvapení. Ono v té době moc přípravy nebyly a obzvlášť, prme do toho všichni nějak spadli jakoby bez ničeho, bez informací. A i když mamka měla v té době vystudovanou pedagogiku, ale myslím si, že to se člověk nenaučí všechny tady ty podrobné věci o pěstounské péči nebo o psychologii pěstounských dětí. A taky najít nějakou osobu, odborníka, který by vyloženě věděl, o čem je řeč, mohlo být těžší jak dneska. Tím jak fungují doprovázející organizace, tak už je to dost na vzestupu, posledních pár let. A v té době doprovázející organizace nebyly, byl jenom OSPOD, i když mamka byla spokojená s paní, co byla na OSPODu, ona byla takové rozumná, ale stejně, to není úplně odborná pomoc. Takže to bylo v té době takové náročnější. A i jsme byli dost překvapení, protože ta holčička se po nějaké době začala úplně chovat, jakože u nás vůbec nechce být. I když oni byli na začátku pro a chtěli a byli na začátku spokojení, tak ona se po nějaké době začala chovat jako fakt, že tam nechce být. V podstatě se navázala na nějakou paní učitelku ve škole, která to teda úplně profesionálně neustála, protože ji to asi lichotilo, že se ta sestra na ni tak navázala, takže ji jakoby podporovala v tom vztahu ještě, nějakým způsobem, což nebylo moc dobře, protože ona se potřebovala uchytit u nás, ale paní učitelka to jakoby nějakým způsobem, možná kdyby ji nepřijímala až tak otevřeně, tak by to třeba bylo jednodušší, ale je pravda, že to je třeba právě dítě, které je s poruchou attachmentu, které se prostě naváže na kohokoliv, kdo je zrovna vhodnější. Než ten, kdo chce třeba ty pravidla, nebo kde je to těžší. A za chvíli se naváže zas na někoho jiného, ikdyby chtěla paní učitelka zakročit, tak by se navázala na někoho dalšího, pravděpodobně. Takže vlastně i z toho důvodu si myslím, jako já ne, ale ti rodiče museli hledat ty informace. Protože nevěděli, co s tím. A je to takové jakoby, že to mělo, si myslím, dopad i na nás, jako na mě a na sestru. Protože v té rodině byli najednou dva členové navíc, to je jasné, to se pozná, ale už je to takové – jsou mladší, takže prostě pomáhat s úkolama, teď ten brácha, ten byl na speciální škole, nebyl moc chytrý a není. A potřeboval podporu, potřeboval pomoci s tou školní přípravou, protože to nezvládal. Byl hodně takový uvztekaný, špatně zvládal, až do teďka špatně zvládá svůj neúspěch, takže potřeboval spoustu práce s ním. Takže po dlouhé době, my jsme byly dvě holky, naprosto bezproblémové, víceméně, samozřejmě, pubertální věci, ale víceméně. Na gymnáziu,

v podstatě studentky celkem ucházející, takže úplně jako bezproblémová výchova, která jde a plyne tak nějak sama o sobě a najednou to samo o sobě nebylo. Najednou tam byly dvě děti, které samy o sobě vůbec nechápaly. Ti rodiče vůbec nechápali, že oni nechápou a my jsme taky nechápaly, co se děje. Takže to bylo v tomhle jakoby taková změna, že jsme to nejdříve museli tak jako, co se to teda děje. Ani nevím, jak dlouho tady ten proces trval, to si teď nevybavuju úplně, že bych řekla od kdy to skončilo, ale myslím si, že ten první rok mohl být takový jako náročný. No, to určitě. Ale myslím si, že jsme to ustáli docela dobře. Je fakt, že v tu chvíli jsme byli i u psycholožky, kde jsme se v podstatě měli vyjádřit k tomu, jestli vůbec pokračovat v té pěstounské péči, u té sestry teda. U toho bráchy ne, ten byl sice, v něčem potřeboval více péče, ale on byl naprosto spokojený tam, kde je. Ikdyž potřeboval v tom učení a tak pomoci, tak on, co se těch vztahů týče, tak on to tolik neprožíval. Prostě věděl, že tam mu je dobře, že tam má to jídlo a tak a neřešil to. Zatímco ta holka, ještě k tomu byla fakt nejstarší ze všech sourozenců a měli jich víc. Jich bylo tehdy 5 a právě 2 šli do jiné pěstounské péče, do jiné rodiny, tak ta to nesla všechno hůř.

A Vás se odborníci ptali, jestli chcete pokračovat nebo ne?

Mě jo. Nejsem si jistá, jestli ta moje starší ségra tam byla někde, ale já jako jo. A myslím si, že teda kdyby se někdo ptal té moje starší sestry, tak ta by řekla, že ne. Ona to měla hodně jinak, než já, si myslím. Ona je obecně méně sociálně založená, než já, je to i vidět. Já jsem sociální pracovník teďka a ona teda nejde vůbec tímto směrem, takže ona to měla jinak. Spíš na ten svůj klid, což rozhodně na to má právo, to ne, že ne. Ale vím, že to měla trošku jinak postavené a jí to štvalo.

Byla byste schopná popsat jaký vztah s maminkou byl, než ty děti přišly?

Já si právě myslím, nebo jak jsem si to vyhodnotila, tak v podstatě, říkám, my jsme byly v podstatě bezproblémové děti, víceméně, až na nějaké... Možná by to rodiče tak neřekli, ale já si to myslím, víceméně v rámci nějakých možností jsme byli doma, na všem jsme se domlouvali, chodili jsme do školy, neříkám, že jsme měli jedničky, ale byly jsme na dobré škole, měly jsme našlápnuto na tu vysokou a všude, a ona se ta výchova nějak odehrávala jako sama. Bez nějakého velkého plánování a podobně. A je fakt, že naši jsou celkem jako rozumní rodiče, takže jsme měli v rámci možností nějakou volnost, tak jsme jí využívaly. Důvěřovali jsme si v tomhle, takže když jsme

řekly, jsme mohly chodit i docela ven a celkem i do večera. Když jsme daly vědět, kdy přijdem, že se zpozdíme, tak to nebyl problém. Existují přísnější rodiče, aspoň co vím od různých spolužáků, tak my jsme měly docela jako volnost v tomhle. Ale zároveň jsme to nezneužívaly. Takže to fungovalo dobře. A šlo to tak nějak přirozeně samo. Zatímco najednou v tom s těmi sourozenci jsme přišli na to, že to není až taková samozřejmost vždycky. To, co nám připadalo naprosto samozřejmé, najednou tak samozřejmé nebylo. A i na tom našem vztahu se to, myslím, projevilo. Myslím, že s tím začala i mamka, i taťka, asi oba dva s tím, že jsme se doma dřív až tak neobjímali. Jsme nebyli na to až tak zvyklí, že když přijdeme domů, že bychom se pokaždé objali, nedělali jsme to nějak zvlášť a v podstatě jsme se to naučili tady tím, víceméně. Když se přivítáme, loučíme, to tak vedlo k takovému většímu uvědomění toho, co se v tom vztahu dá dělat. A možná kdybychom ty děti neměli, tak bychom na to možná ani nepřišli. Takže nám to jakoby ukázali, ale ta jejich potřeba. S tím, že oni najednou potřebovali hodně kontaktu fyzického, tak naši asi nechtěli, aby nám to bylo líto, tak začli i nás do toho přibírat.

A Vám to bylo líto?

Možná na začátku. Já jsem to měla vždycky tak postavené, že jsem věděla, že oni si to zaslouží, že to potřebují, takže mi to nebylo až tak, že to nebylo tak, že bych jim to záviděla nebo nepřála, to jsem jim určitě přála, ale je fakt, vidět toho vlastního rodiče, který se najednou mazlí s někým cizím, je to zvláštní pohled. Je to něco, co člověk nečeká a chtělo to si zvyknout i na tohle. Z toho mého pohledu to nebylo tak, že bych jim to nepřála. Ale je fakt, že to je něco, jako najednou takové „Aha, to k tomu taky patří?“, tak je to takové zvláštní. Člověk prostě není zvyklý na to, aby rodiče vyjadřovali tolik té lásky a vlastně k nějakému cizímu dítěti.

Na něco, na co ani Vy jste nebyli zvyklí.

No, v podstatě jo. Že to nebylo tak běžné u nás doma. My jsme byly velké už, což už není ani až tak běžné třeba vždycky. Tím nechci říct, že bychom byly nějak zanedbané v tomhle ohledu, ale v tom věku jsme nebyli na to zvyklí. A vlastně jsme se to postupně naučili. To přišlo tak časem, to nebylo úplně hned, že bychom se všichni začali hromadně objímat, ale na tom začátku, když právě ti sourozenci to nějak, byli takoví, že lozili na klín mamce a když si to tak teď vezmu, teďka, jak to hodnotím, tak oni si něco sytili z dětství, úplně maličkého, asi. Oni se v podstatě

tulili jak miminka. Oba dva, skoro jedenáctiletá slečna, což je takové zvláštní. Když to viděli, tak přibrali i nás. My samozřejmě už dospěleji, ale tak nějak chtěli, ať nám to není líto. Myslím si, že si v tom taky nepřipadali úplně dobře. Protože nečekali, že ti sourozenci budou až takoví. Oni taky mamku znali vlastně jako tetu, děti v dětském domově jí říkaly teto a okamžitě, jak se přestěhovali k nám, jakože teď už je to na furt, tak začali mami, tati. Okamžitě, aniž by jim to někdo nabízel. Samozřejmě jim to nikdo nezakázal, ale to taky nečekali ti rodiče. Oni si mysleli, že budou teta a strejda. Že jsou velké ty děti, navíc jsou na to zvyklé, na to oslovení, ale okamžitě začaly říkat mami, tati a hnedka si to oblíbily. Že to bylo taky vidět, že to potřebují, nebo že to chtějí. Když bych měla zhodnotit úplně ten vztah matky a dcery, to mě úplně zaujalo. Nad tím jsem musela přemýšlet trochu, protože tohle jsem viděla u vztahu obou těch rodičů, i když je pravda, že tatka náš moc nemluví, on se moc nezměnil, to zůstalo při starém, ale u té mamky vidím teďka, že rozhodně se začala zdaleka víc snažit i u nás. Snažit, to zní blbě, ne, že by předtím se nesnažila, ale vidím to, že ona do toho začala vkládat hodně zamyšleného. Díky té sestře, která má asi nějakou tu vadu attachmentu, což jsme tehdy neznali tyhle slova, ale časem, to nemluví už o tom prvním roce, to už pak v těch letech dalších, roky, roky nějakého soužití, kdy na tohle tak nějak přišla studiem nebo vzděláváním se samotným, tak začala víc i té vědomé péče vkládat i do nás. Akorát že to přišlo v době, kdy už jsme o to úplně se sestrou už nestály. Nebo to mohlo být i v době, kdy už jsme ani doma nebydlely. A ona začala. Ale my už jsme byly starší a už to nebylo tolik třeba. Tak jsem si říkala, že jo, myslí to dobře, to vím, ale už mě to až tolik nezajímá. Už chodím na vysokou, tak to nepotřebuju. A to jsem si myslela v té době, během té vysoké, že se mamka snaží, ale nevím, co tím chce říct. Ale vždycky jsme se cítily v tom vztahu s rodiči jistější. Tím, že to bylo jiné, tak nám to přišlo zbytečné, že teďka do toho vkládá tolik energie, když není třeba. Možná spíš tak mi to přišlo. Ne, že bych ji chtěla poslat někam, ale spíš jsem si říkala, že to třeba přehání, nebo že nemusí. Ale je fakt, že teďka s odstupem času, si myslím, že to bylo hezké, že nás to zase někam posunulo po nějaké době. Teď mi je 27, takže je to více, než 10 let, co k nám ti sourozenci přišli, ale není to zas tak dlouho, vlastně. Mně to přijde dlouho, ale výsledku je to jenom 12 let. Ale jim už je teďka taky 20, přes 20, už žijou oba dva samostatně, taky už jsou odstěhovaní. U toho jejich života je to třeba jen půlka. Je to takové, že jsme víc na stejné vlně. Jak bych to řekla.. že se máme rádi.

Bylo něco, co Vám chybělo v té době, když přišly ty děti?

Myslím si, že se s námi vlastně o tom nikdo moc nebavil. O tom, co se děje, o těch změnách a podobně, že my jsme to prožívali všichni, ale vlastně že bychom si třeba s těmi rodiči sedli a řekli si: „To jsou ale změny, že?“ ... možná, jenom takové popsání té situace a pochopení toho, že je to pro nás taky těžké. Kamarádům ve škole jsem všechno řekla, že s námi žijí další 2 děcka a podobně a já jsem hrozně dlouho všude chodila a všichni se ptali: „Tak co, tak jaké to je?“ a já jsem řekla: „Jo, úplně v pohodě, dobrý, není problém.“ A hrozně dlouho jsem tohle říkala, i když tam ten problém byl. A já jsem to neuměla nikomu říct, že to není až tak v pohodě.

A co myslíte, že Vám v tom bránilo?

Asi všechno dohromady. Že jsem si to nechtěla přiznat, nebo jsem nechtěla, aby ta rodina vypadala špatně. Ale je to možná i moje osobnostní nastavení. Já jsem taková, jak jsem to řekla na začátku. Já jsem jim to přála, že jsou u nás a chtěla jsem, aby to bylo dobrý, aby u nás zůstali. I v té době, kdy byly ty problémy, tak jsem to říkala i té psychologce, že si neumím představit, že by odešla, ta sestra. Protože bych to brala jako selhání, v podstatě. I svoje, i celé rodiny. Neuměla jsem si představit, že když už jednou u nás je, že zas půjde pryč. I když to nebylo lehké, tak mi to připadalo hrozně.. Třeba ta moje starší sestra, ta by si to uměla představit, že by šla pryč, ale pro mě to bylo těžké, nevím, jak bych se s tím srovnala, kdyby se rozhodli: „No, tak ji vrátíme.“ „To by bylo hrozně kruté. Ale nestalo se to, našťastí a srovnalo se to všechno. Takže to bylo dobrý. V té době, když to bylo takové nahnuté, tak by mi to přišlo docela blbě. A já jsem to dlouho neuměla nikomu říct.

A měla jste komu?

Asi jo, já si myslím, že jsem mohla i kamarádům asi říct, to jako jo. Ne, že bych byla nějaký samotář, ale prostě se mi nějakým způsobem nechtělo, nebo mi to nešlo vůbec říct, že je něco špatně. A říkám, to je moje věc. To je nějaké moje osobnostní nastavení, nechat si ty problémy spíš neřešit, ale neříkat veřejně. A je pravda, že ani ti rodiče nás k tomu úplně nevedli v té době. Oni asi měli dost starostí se sebou a s dětma, takže nás ne, že by nás upozad'ovali, ale vedli nás furt stejně, ale to, co se děje s těma sourozenci jsme moc neprobírali. Mamka se nás snažila do toho úplně netahat. Oba dva se snažili. Nemuseli jsme je třeba hlídat odpoledne a ten brácha

někdy vyžadoval, nebo že bychom s ním psaly ty úkoly, to prostě ne. To dělala mamka, nechtěla to po nás, abychom do toho byli moc zapojení, protože nechtěla, abychom tím byli nějak zatížení víc, než je potřeba. Což by se mi možná i líbilo, kdyby mě víc zapojila v té době, možná že jo, ale nevím. Možná, kdyby to bylo povinně, tak ne. Že by to tak nebylo. Takže jsme to ani tolik neprobírali, co se vlastně odehrává a že jsme třeba, tak jsem to vnímala, přišli o nějaký klid doma. Protože jsme byli zaběhnutí, relativně klidnou domácnost, když to tak řeknu a tím, že tam byl najednou ten kluk, byl rachot doma, víc lidí, víc pohybu všude, ještě v bytě, víc různýh dohadů, protože s tou ségrou museli hodně něco probírat a často se zvyšoval hlas, jako ne, že by se křičelo, ale už to nabralo, ta diskuze, takové obrátky, takže už to bylo takové víc... víc se toho muselo řešit. Já jsem si třeba ani nezvala domů kamarády. Ale to nedělalo hodně lidí. Ale i z toho důvodu jsem to právě věděla, že nikoho. Jsme chodili s kamarády ven nebo někde, ale ne domů. Tam bychom stejně neměli co dělat, protože tam nebyl klid na to, co bychom chtěli třeba dělat. Takže to s námi nikdo moc neřešil. A je pravda, že tehdy to probíhalo i tak, že paní s OSPODu chodila na kontroly, nevím, jednou za půl roku asi, tak to bylo v té době, ale vždycky, když měla přijít, tak mamka řekla: „No, tak přijde ta paní sociální, tak jestli chcete, tak si zařídte něco odpoledne, nemusíte být doma.“. Ona přišla totiž za těma pěstounskýmá dětma. Takže jsem ji vlastně nikdy neviděla. Fakt nikdy. Takže třeba ani ta to s námi neřešila. A nebylo to zvykem v té době. My jsme problémy ve výchově neměly, ve škole jsme problémy neměly, takže nebylo co řešit. Oni se určitě bavili s dětma, s těma pěstounskýmá, určitě měli nějaké zprávy ze školy o nich, to určitě měli a vím, že mamka se docela obávala právě toho, že v té škole Nikča řekla, že by chtěla odejít a tak. A ona to řekla v té škole a právě té paní učitelce, kterou si tak oblíbila a paní učitelka jí na to řekla, že by si ji klidně vzala, taková šikovná holčička. No, a tím to celé domotala, protože té holce to pletlo hlavu hrozně. A jí možná nedošlo, že ona se toho hned tak chytne. Jenomže to nikam nevede potom samozřejmě. Tak z toho byla taková špatná, co na to ta sociálka řekne samozřejmě, protože tohle děti nemůžou říkat, že to vypadá, že se jim doma něco a ona byla rozumná a byla ráda, že jsme to spolu řešili a řekla, že chápe, že to fakt je nějaká fáze. A následně jsme šli právě na nějaký ten pohovor k psychologce, tam jsem byla jednou, víceméně jsem tam byla proto, abych doprovodila tu Nikču. Paní si mě taky pozvala teda, abych jí řekla, co si o tom myslím a to je všechno. Ale to bylo s cílem zmapovat, jak to doma je. To nebylo s cílem, aby zmapovala, jak to

mám já, jak to dlouhodobě prožívám, já bych jí to možná ani neřekla, to zase neříkám. Je možné, že by to ze mě ani nevytáhla. Já jsem to tak úplně neuměla všechno popsat v té době, asi. Nebo jsem si to tak neuvědomovala všechny ty věci, co teďka. Tak to se mě jednou takhle někdo zeptal, co si o tom doma myslím a to bylo všechno.

Měla jste maminku i jen pro sebe, když jste potřebovala?

Ale jo. Myslím, že jsme si nějaké chvílky našli. Že to nebylo úplně, že by se nám nevěnovali vůbec, to ne. Snažili se to hodně rozprostrít. Měly jsme toho času samozřejmě méně, ale už jsme ho tolik nepotřebovaly a myslím, že jsme si našli nějaký ten čas pro sebe, že to nebylo až takové... A když už jsem byla na vysoké, tak jsme se o to bavili, ale mi připadalo pozdě, ale právě tehdy jsem se dozvěděla od té ségry, že ona si spíš myslela, že to spíš říct nemůže. Že ona na začátku, když by se cítila, jinak, tak by řekla, že je doma nechce. Ale těžko říct, co by se stalo. Jestli by do toho šli nebo nešli vůbec a ona to taky neřekla. Neřekla jim to, takže mysleli, že je to v pohodě. Ale asi to neměli až tak úplně zmáknuté v tomhle, že by zjistili, co si ty děti myslí opravdu. Ne jenom co řeknou. Možná, že to trošku tušili a nechtěli to vědět, protože mě se mamka zeptala, a to jsem mladší, na tohle dřív, než té starší ségry. Takže možná trošku tušili, že to vidí jinak.

A nebylo to tak, že jste byla mladší, že se Vás to mohlo dotknout víc?

Možná jo. Já jsem si to vyložila takhle, ale možná jo. Anebo měla dřív příležitost, protože se mě ptala samostatně bez ní. Zrovna jsme někde spolu byly, tak se třeba zeptala a já jsem byla automaticky pro. A fakt jsem si to myslela, to zase ne, že bych si říkala něco špatného. Myslela jsem, že to bude v pohodě. Že budu s nimi jezdit na víkendy, my už jsme s nimi na víkendy, jako na chalupu nejezdili, tak jsem si to představovala. Budu mít zábavu s někým jiným... My jsme znali ty děti, my jsme věděli, že jsou víceméně hodné. Je pravda, že jsme neměli představu, jak to bude chodit takhle s mladšíma dětma. I v rodině jsme neměli moc mladší děti. Jsme byli stejného věku, víceméně všichni bratřenci, sestřenice, takže jsme neměli představu, co to může všechno znamenat.

A co to je, co to může všechno znamenat? Protože na jednu straně říkáte, že ten vztah byl stejný, v čem byla ta změna? Krom toho, že jste se začali víc objímat a víc si sami

mezi sebou projevovat potřebu té lásky a fyzického kontaktu, nebyl tam ten klid doma, ještě v něčem se to projevilo?

No, mamka tak nějak začla víc vyžadovat, aby se taťka víc angažoval v té výchově. Mamka je upovídaná, dost, a my jsme holky. Takže jsme tíhly k té mamce víc. Samozřejmě taťka je taťka, ale víc jsme tíhly asi k ní, s ní řešily všechny věci. Jsme šly za mamkou nejdřív a mamka až když nevěděla, tak řekla: „Tak si to vyřeš s taťkou.“. Takže on byl ten poslední, ta poslední štace u všeho. Vždycky „Mami, můžu si něco koupit?“, mamka nechtěla, tak řekla: „Zeptej se taťky.“. Takže v podstatě začal mít víc práce i on, protože už na to mamka nestačila, si myslím. Že se to snažila všechno zvládat s těma dětma. A taťka byl myslím, trošku překvapený. Že se ho ta výchova taky takhle týká. Protože s náma to měli takové jednoduché, když to tak řeknu. Oproti tomu, co přišlo, to s náma měli celkem jednoduché. Takže tam to fungovalo tak nějak přirozeně. Nemusel se moc snažit. Vždycky co řekl, to platilo. A najednou to tak nebylo. Nechtěli poslouchat, anebo musel už jako první zakročít v nějakých věcech, něco říct. A je fakt, že my máme taťku, který je vysoký, takže když něco řekne, tak má takový přirozený respekt. Takže to funguje. Takže i na něj to mělo určitě dopad. Já si myslím, že i to mít kluka najednou, byla možná změna. Ale i u té holky. Oni měli 2 holky, které fungovaly dobře a ta třetí najednou nebyla stejná v tomhle. Určitě nikdo nechtěl, aby byla stejná, ale najednou to nefungovalo. Najednou tam ta důvěra nebyla a nevěděli, co s tím a neuměli to řešit na začátku. Neustálé domlouvání, neustálé vysvětlování, přitom to bylo furt dokola nějaké vysvětlování toho, proč zalhala, to z ní tahali. A to prostě nemá moc efekt, protože to je furt dokola. To až fakt po nějaké době, to chtělo čas, určitě, aby se tyhle věci srovnaly. Aby ona si zvykla na spoustu nových věcí. Třeba pro mě to bylo, já jsem byla mladší a najednou jsem povyroستla o něco, protože jsem měla mladší sourozence. Proto mě to možná i zajímalo, že bych pomáhala, že jsem najednou mohla být starší. Najednou jsem mohla něco těm mladším něco říkat, jako „Já jsem tady ten starší.“. Ale třeba jim i pomáhat, mě by to nevadilo. Byla to pro mě zase novinka a takový problém jsem s tím neměla, že by mi to nějak vadilo. A přitom ten věkový rozdíl byl mezi námi docela velký, takže tam nešlo o nějakou rivalitu, protože oni fakt byli mladší o dost. Takže mi to nepřipadalo, že mě někdo o něco připravil až tak extrémně.

Myslíte si, že kdyby ty děti přišly dřív, že byste to nesla hůř? Že jste byly s tou sestrou fakt větší, takže to mělo menší dopad třeba i na ten Váš vztah potom, s tou maminkou teď myslím?

No, to nevím. Já si trochu myslím, že kdyby byly ty děti mladší, ať už bychom byly ale v jakémkoliv věku, tak že bychom uměli spíš pochopit, že se nechovají tak, jak očekáváme. Nejde až tak o ten můj věk, ale kdyby oni byli mladší, že bychom měli daleko větší pochopení, že se neumí chovat tak, jak si představujeme. Ale tím, že oni už byli i výškově, i vzhledově celkem velké děti, tak najednou tam jsou ty očekávání vyšší a nebyly splněné, protože je neuměli splnit, nemohli ani. Neměli jak to vidět. Takže bylo i těžší pro nás i pro ty rodiče, pro všechny kolem pochopit to, proč se tak chovají. Třeba nezvykle, proč potřebují lhát, když nemusí. A myslím, že jsme měli taky tendenci se sestrou tu ségru poučovat, tu mladší: „Co blbneš.“. Ona fakt lhala ve věcech, kde nebylo třeba. Šla někde ven s kamarádkou a řekne, že jde s někým jiným. Nepochopitelné úplně. Pro nás naprosto nepochopitelné. Jsem říkala: „Proč to děláš? Pak se na to přijde a chcou to s Tebou řešit.“, protože vlastně je to lež, tak to nechcou nechat být, ikdyž vlastně o nic nejde, ale ve výsledku by se to nemělo a tímpádem se to probírá doma a řeší, proč se tohle děje. A my jsme jí to taky chtěly říct. „Tak to našim řekni, ne?“, ale ani od nás to tehdy neuměla pochopit, to nejde hned.

Myslíte, že tahle zkušenost, to Vás právě přivedlo do doprovázející organizace? Nebo jste to tak měla už nastavené dřív, že jste chtěla jít tou sociální cestou?

Jo, to určitě. Já jsem věděla, že budu nějak humanitně zaměřená. Je fakt, že jsem si úplně nemyslela, že budu pracovat s dětma, což teďka víceméně dělám. Měla jsem takovou jinou představu o sociální práci. Jsem byla na gymplu a nevěděla jsem až tak, o co jde, než jsem šla na tu vysokou. I během toho studia se to tak nějak utřepávalo. Neměla jsem ani nikoho v okolí, no, mamku, která byla v dětském domově, ale nebyla přímo sociální pracovník. Takže jsem neměla až takovou představu, co ta práce obnáší. Ale já jsem ani nestudovala přímo sociální práci, studovala jsem sociální pedagogiku, protože mě to zajímalo víc, ten pedagogický směr. A měla jsem i představu, že budu pracovat s dospělými lidmi. Ale nevím, nemyslím si, že by mě to úplně nutilo pracovat s pěstounskými rodinami. To spíš bylo tak, že já jsem po škole hledala práci prostě všude, ve všech oblastech, zrovna

v té náhradce to vyšlo. Nevím, jestli to byl nějaký osud nebo nějaké řízení shůry, že mi to takhle vyšlo. Je pravda, že jsem psala i tu bakalářskou práci na náhradní rodinnou péči, protože to bylo takové téma, které mi bylo nejbližší a já jsem chtěla zpracovat něco, co už trošku znám aspoň, abych si nemusela, ono to bude znít blbě, ale já jsem šla tou cestou takového nejmenšího odporu, tam, kde už jsem věděla, že seženu respondenty, věděla jsem, že už něco trošku vím, že se mám s kým poradit v tomhle už ze svého okolí v téhle oblasti. Zatímco kdybych psala o seniorech, tak bych musela začínat úplně od nuly. Takže jsem začala psát tady na tohle téma ani ne z toho důvodu, že bych nutně měla potřebu to nějak řešit, ale spíš proto, že to bylo něco, co mi už bylo známé. Při té diplomce, to už bylo něco jiné. To už jsem měla o to větší zájem v tomhle ohledu. Ale na tom bakalářském studiu jsem to měla spíš takhle postavené, abych to napsala. A pak když mě přijali do práce, už jsem věděla, do čeho jdu a byla jsem ráda, že mě přijali, protože jsem byla bez praxe, po škole a možná je to trošku oslovilo, protože během toho pohovoru vím, že jsem i řekla, že jsem psala o té pěstounské péči a podobně, a když jsem zjistila, že hledají právě na tuhle pozici někoho, takže mě vzali. Možná to byla trošku výhoda pro mě, v té době. Protože mě na tu pozici přijali tím pádem. Jsem tam doteď.

A když jsme u těch dětí, byla byste ochotná přijmout děti do pěstounské péče?

To je těžká otázka. Nejsem úplně tak nastavená, že bych řekla: „Nikdy ne.“. Ale vím, že je to náročné, že to není samo sebou. Že na tom ti pěstouni musí makat, aby z toho dítěte někoho vychovali, aby navázali ten vztah a podobně. Takže vím, že je to náročná věc a nejsem si úplně jistá, že do toho někdy půjdu. Ale nejsem tak nastavená primárně, že bych řekla: „Ne, nikdy.“. Navíc to není ani moje rozhodnutí. Jsme na to dva s partnerem. Ani jeho bych do toho nikdy netlačila, pokud by nechtěl, tak bych řekla spíš, že ne, i kdybych třeba chtěla v nějaké době. Kdyby nebyl on stoprocentně pro, kdybych si nebyla jistá, že on není stoprocentně naladěný na to, že do toho pudem a že to nedělá jenom kvůli mně, tak bych do toho určitě nikdy nešla. Já bych si chtěla být jistá, že tam mám tu stoprocentní podporu toho okolí, pokud bych někdy nad tím uvažovala. Takže vlastně nemůžu říct, že ano, že to někdy přijde, ale nejsem ani tak nastavená, že ne. Možná, že jo, tím pádem. Ale jelikož my se teď chystáme na naše první dítě, takže takové myšlenky úplně ještě nemáme. Takže se teď soustředíme spíš na tu svoji rodinu, než abychom řešili něco takového. Ale rozhodně když se mě někdo zeptá, tak já rozhodně říkám, že jo, ať do toho jdou.

Vždycky říkám, není to lehké. Mě se někdy známí ptají, nebo že mají někoho. Tak říkám: „Běžte do toho, proč ne?“. Myslím si, že to určitě stojí za to. Když člověk fakt chce a ví, do čeho jde, tak to může být obohacující úplně pro všechny. Ale musí vědět rizika a musí vědět, že to bude náročné. Musí vědět, do čeho jde, podle mě.

Já se ještě vrátím zpátky k těm rodičům, měli třeba rodiče tendenci Vás srovnávat s těmi dalšími dětmi? Vzhledem k tomu, že Vy jste byly ty bezproblémové a oni byli ti nároční, když to tak řeknu?

Jéé, tak to si nevybavím teď úplně. Tím, že mě neporovnávali s těma mladšíma, protože nebylo moc s čím, tak se mě to asi nijak nedotklo. Je fakt, že určitě porovnávali tu ségru v něčem, ne tak, že by jí to říkali, jako: „Podívej se na ty holky!“ a tak, ale vím, že potom jí mamka říkala... ona když k nám přišla, byla hodně na krátko ostříhaná, chodila jenom v kalhotkách, nechtěla nosit sukně a my jsme teda taky doma nenosily kdoví jak často sukni, ale ona byla hodně, fakt hodně na tu klučičí stranu zaměřená. Chodila do thai-boxu a šlo jí to docela, že se spíš v tomhle orientovala na tu klučičí stránku svoji, než na to, že by byla holka a vůbec se s těma holčičíma věcmi se neuměla moc srovnat a nevěděla, jak to chodí. A my, i když jsme nebyly kdoví jaké, že bychom se moc malovaly doma, byly v růžovém a tak to ne, ale chodily jsme třeba do tanečních a mamka mi říkala, že si myslí, že i tím, že viděla, co my děláme, že chodíme do tanečních, že si někdy vezmeme ty šaty, když jdeme do divadla nebo někde aspoň, že se aspoň naučila, jak to ta holka může mít, že to může vypadat i jinak.

Takže jsme pro ně byly v něčem možná vzorem. Takže to asi srovnávala v tom, že viděla, že to není úplně standardní pozice, kde by ta holčička musela být. Ale nemyslím si, že by to dávali najevo těm sourozencům, že by je porovnávali: „Podívej se, ty už jsou na tom takhle...“.

Zase reaguji na tu změnu. Když přišly ty děti, jestli se tam něco změnilo?

No, to si nějak nevybavuju. Ne, že bychom byly bez pochval, ale zároveň jsme tak nějak věděly, že jsme oceňované za to, co děláme a asi se to nezměnilo nějak výrazně. Pořád jsme si dělaly to, co jsme měly svoje koníčky, svoje zájmy, v tom jsme pořád pokračovaly nějak stejně. Ani to nebylo tak, že jsme něco zhoršily záměrně nebo tak. Je pravda, že já jsem ten první rok, kdy se k nám ty děti

přistěhovaly, jsem chodila na neurologii, protože mě začla bolet hlava pravidelně. Dlouho nikdo nevěděl proč, protože jsem všem tvrdila, že nechápu proč, že nemám žádný stres, i těm lékařům. Ale já jsem si to fakt myslela. To nebylo tak, že bych si vymýšlela, ale já jsem si to tak myslela, že mi nic není a nechápala jsem, proč mě bolí hlava pořád a často. Takže jsem chodila po různých vyšetřeních s mamkou a doteď si říkám, že nechápu, jak je možné, že to nikoho nenapadlo. On když je člověk v tom, tak to prostě nevidí. Takže jsem měla mamku i pro sebe, chodila se mnou po doktorech. A pak už ne, pak už jsem chodila sama. V těch 16ti jsem už chodila sama na nějaké vyšetření nebo nějaké kontroly. Ale nějakou pozornost jsem v tomhle měla. Ono to časem odeznívalo. Toho asi bylo najednou na tu psychiku moc – tak jsem si to vyložila už teďka. Že ani mě to dlouho nenapadlo, než jsem si to srovnala, že to bylo asi tím. Nějaký stres tam proběhl určitě, i když jsem to pořád vnímala víceméně pozitivně za sebe, tak tam nějaká reakce byla. A tím, že jsem to neuměla moc ventilovat slovy a neuměla jsem to pojmenovat, tak se to přeneslo jinam.

Vy jste mluvila o tom, že maminka je upovídaná, tak jste si povídaly?

Ale jo, povídaly. Ale nemyslím si, že všechny ty rozhovory v té době, nebyly tak cílené na nějaký ten problém. Běžný rozhovor denní, určitě jsme doma spolu mluvili hodně, ale ne všechny ty rozhovory byly cílené. Když šlo o nějaké těžší téma, jednou se mě mamka ptala, myslím, strašně záludně, jestli náhodou nejsem na holky. Nevím, proč jí to přišlo, jsem dlouho neměla kluka, asi. Šlo vidět, ne, že je jí to hrozně nepříjemné, ale že neví jak na to a snažila se to ze mě vytáhnout a tak jsem jí řekla, že ne, ale že se mi prostě žádný nelíbí. Tak to chtěla asi zjistit, možná hledala nějakou tu příčinu něčeho, někde úplně jinde. Ale bylo vidět, že je to pro ni dost náročné, ale chtěla.

A teď mluvíte o situaci, ještě než přišly ty děti?

Ne, to už bylo v té době, někdy potom. Takže těch rozhovorů, které by byly na takové důležitější téma, které už jsou víc na dřevě, tak těch zas tolik nebylo.

Bylo by jich potřeba? Z Vaší strany nebo ze strany té maminky? Což teď už se asi nedozvíme, ale jaký jste z toho měla pocit?

Tím, že jsme na to nebyli zvyklí, tak mě to dost znervózňovalo tím pádem jsem ani neměla potřebu to vyhledávat. A i jít do takových věcí, jako mluvit o těch nějakých

osobnějších věcech, takových těžších věcech, citlivých, protože jsem na to nebyla zvyklá si takhle doma s někým povídat, tak jsem to ani nevyhledávala a naopak bych z toho spíš utekla z takového rozhovoru, si myslím, v té době. Pokud by mi dal někdo příležitost se z toho nějak vyvlíknout, tak bych to nechala být, bych z toho radši zdrhla, abych to nemusela řešit, abych nemusela jít do nějakých svých citlivých témat v té době. Možná, že by jich bylo potřeba, ale ani já jsem to neuměla a asi ani ti rodiče v té době. A myslím si, že kdyby tam třeba ti sourozenci nebyli, tak bychom na to ani nepřišli. Že bych se tím, ani sama sebou, tolik nezabývala, že by mě to nenapadlo. Že bych si myslela, že to je normální výchova úplně v pořádku, což by byla asi v pořádku úplně v běžné rodině a normálně bychom žili dál. Ale tím, že jsme tam měli takový prvek navíc, který to celé rozhýbal, rozkolísal, tak nás všechny donutil si jít sami do sebe a vyřešit si ty věci, které bychom normálně neřešili. A myslím, že to se dotklo i těch rodičů i mě a řekla bych, že i té starší sestry.

Ale tak to ve výsledku může být i pozitivum?

Ano, jo, myslím si, že jo. Že kdyby tam nebyli, tak bychom na tyhle věci vůbec nepřišli, že třeba si tolik nepovídáme úplně o osobních věcech a nevadilo by to. Nějaké vnější projevy toho, že je něco v nepořádku nebyly a neměli bychom vůbec důvod to řešit. Protože to člověk začne řešit, až když na něj přijde ten stres, když na něj přijde nějaká ta zátěžová situace. Takže kdyby tahle nebyla, tak bychom se k tomu takhle neposunuli.

Je ještě něco, co Vás napadá, že by bylo jinak, kdyby tam ty děti nebyly? Ať už v tom pozitivním směru nebo třeba i v tom negativním?

Já to vidím pořád jako plus, že se to takhle odehrálo všechno, protože nejenom tohle, ale je daleko víc životních situací, které mě stále posouvají, ale že to právě už jako člověka donutilo uvažovat co dělá, proč, jak se chová k těm lidem, že třeba každý potřebuje něco jiného. Že je třeba vidět i ten jeho pohled a víceméně že nestačí jenom chtít pomoci, ale že ty způsoby se musí hledat. Že to není tak, že někomu řeknu, že se má chovat jinak, protože on to neudělá jen tak, z ničeho nic.

Takže Vás to v tom osobnostním rozvoji posunulo?

Asi jo. A v tom negativním, jestli to přineslo něco negativního? Nějakou zátěž asi jo, na tu rodinu. Ale to bylo tehdy, to už je teďka pryč, si myslím.

A ustáli jste to.

Ano, což je vlastně ve vývoji hodně pozitivní. Oni už jsou oba odstěhovaní, té sěgře se daří úplně výborně, pracovně a tak určitě dobře, ve vztazích má prostě ještě pořád trošku guláš, obzvláště blízkých, ještě se to pořád učí a to už má skoro 25, ale to je takový dlouhodobý běh v tomhle, protože to fakt neměla lehké, tak se pořád má co učit. Ten základ tam prostě chybí a je to vidět, ale určitě se posunula úplně ohromně. A ten brácha je takový, on má zas problémy spíš s tou sebekázní, sebekontrolou, takže sice pracuje, ale jak kdy, jak se mu chce a jak potřebuje. Takže je tam pořád potřeba nějaká podpora nebo něco trošku pomoci, trošku vysvětlit některé věci. Ale pořád se scházíme, běžně na nějaké oslavě rodinné, že ikdyž jsou odstěhovaní. Takže ikdyž tam pořád nějakým způsobem jsme zapojení do toho jejich života v tom, že už to není tak, že už by nepotřebovali nic, tak mi to přijde, že to funguje dobře. A že už je to normální, že je to standardní stav, že to není, že bychom byli pořád v nějaké zátěži, to už asi není. Je to už normální, že si pomáháme v tomhle. Takže už v tom člověk nevidí nějaký stres nebo něco, si myslím.

Tak to je taky ta lepší varianta.

No, jako jo, docela jo. Na druhou stranu jo, taky to pořád umí právě tím, že se vidíme na nějakých rodinných oslavách, oni už ani nebydlí tady v okolí. Brácha bydlí v Praze, je to daleko, takže dojíždí občas domů k rodičům. A když během rodinné oslavy si to chceme užít, se řeší: „Za co jsi zase utratil ty peníze všechny, které sis vydělal? Proč sis něco neušetřil?“, tak nás to taky někdy štve. Protože mamka je pořád ten, kdo vychovává, taťka taky. Pořád, pořád, pořád vychovávají, snaží se. Samozřejmě to dělají pro jeho dobro, snaží se ho někam vést, ale už nás to taky někdy otravuje. „Máme oslavu, tak to můžete řešit jindy, ne?“ Ale to jsou takové menší věci, bych řekla.

Ještě něco Vás k tomu napadá? Dotýká se Vás nějak to téma, když pracujete s těmi pěstounskými rodinami? Že přemýšlíte nad tím, jak to třeba berou ty biologické děti? Dotýká se Vás to nějak v té práci? Anebo to máte uzavřené, to je rodina a tady je ta práce?

Já jsem se to snažila docela od začátku oddělovat. Ani jsem to moc v rodinách neříkala, že jsem taky z pěstounské rodiny. Moc jsem neměla potřebu to někomu

říkat. A v práci se mě to dotýká, ale stejně jsem, obzvlášť na začátku v té praxi jsem se musela spoustu věcí naučit, jak pracovat. To, že jsem uměla ty problémy pochopit nebo vidět co se děje, ne vždycky jsem uměla něco udělat nebo tam vyloženě udělat nějakou změnu v té rodině. Že jsem se musela naučit ještě spoustu další práce, nějakých technik práce s těmi klienty nebo postupů tak, aby se dosáhlo nějaké změny v té rodině. Naopak mě to možná tím, že jsem ty problémy viděla, nepřipadala jsem si kompetentní v tom, že umím s tou rodinou na tom pracovat, aby se něco změnilo, tak mě to někdy daleko více stresovalo, frustrovalo, že vím, že je tam něco špatně, že se tam něco neodehrává úplně správně v té rodině, ale že to neumím změnit. Tak mě to víc frustrovalo, že jsem to uměla vidět, ale neuměla jsem pracovat na tom, aby došlo k nějaké změně. To jsem se musela naučit až pak praxí, tak nějak samostudiem, takže to bylo náročné pro mě, ten začátek. Ale to je třeba zase nějaké moje osobnostní nastavení, které nemusí mít vůbec každý. Možná, že někdo je větší talent na tuhle práci, že já jsem musela, aspoň jsem měla takový dojem, v té práci fakt odedřít i nějaké blbé momenty a i nezdary v té práci, jsem to brala jako nezdary, než jsem se naučila pracovat tak, abych viděla ty výsledky té svojí práce. Aby to někam vedlo, aby to nebylo jen takové plácání na místě s lidmi, kteří jsou zrovna pěstouny. Aby to nebylo o nějakém tlachání a povídání si o prázdninách, ale aby to někam vedlo, ta práce. Tak jsem se musela naučit tyto postupy zapojovat opravdu reálně. A je možné, že mi to trvalo dýl, než někomu jinému, nevím. Ale vím, že jsem to na začátku hodně řešila. Že jsem to viděla a neuměla jsem využít všechno, co ta sociální práce nabízí k tomu, aby se ti lidi někam posunuli.

Zajímáte se o biologické děti v pěstounských rodinách? Ptáte se jich?

Hodně. Já teďka zrovna aktuálně už skoro 2 roky nepracuji přímo s klienty, protože dělám něco trochu jiného v práci, ale jo, určitě. Myslím, že k tomuhle mě to vždycky vedlo tam zapojovat právě všechny. A právě i to, že je hrozně jednoduché je opomenout. A to jsem taky zjistila právě a neměla jsem to těm sociálním pracovnícům za zlé, protože je fakt hrozně jednoduché ty děti, které tam jsou, ty hodné, vychované, ty, co nemají problémy, opomenout.

A nejsou doma...

A třeba nejsou doma, je fakt hrozně jednoduché je opomenout. Viděla jsem, že to fakt jde. Že i ten pracovník se musí hodně snažit, aby to všechno zapojil. Protože je

to zčásti práce těch pěstounů. Oni vlastně sami o sobě už je vynechávají z té sociální práce, od toho sociálního pracovníka, protože jim připadá, že oni toho sociálního pracovníka nepotřebují. Ten přece není přijatý, toho nebudou zatěžovat, nebudou ho otravovat tím sociálním pracovníkem, když to řeknu tak, co si myslím. Že si myslí, že to dělají takhle dobře. Že ono i takhle u toho pěstouna je potřeba se propracovat k tomu, aby oni chtěli tam zapojovat všechny i do této práce s rodinou. Protože oni to tak sami nevidí a myslí si, že to bude jednodušší, když tam nebude. Že se řeší hlavně tento a tohohle nebudou otravovat, aby tam musel sedět se sociální pracovníci. Ten rozdíl v tom je a potřeba právě na to cílit. Mít tam to uvědomění, že je to potřeba dělat a jít za tím.

Ale zase na druhou stranu, nevím, jestli to omlouvá ty pěstouny, právě o tom, jak jste mluvila o tom, jak je to těžké to vidět, když jste v té situaci.

Je, rozhodně. Je to tak. Je právě potřeba, aby ten pracovník věděl, co chce a věděl kam míří a tím pádem i uměl ty dospělé lidi, se kterými hlavně pracuje naladit na to stejné, aby jim to uměl podat a aby je na to nastavil. Rozhodně je to profesionální pracovník a měla by to být jeho odpovědnost, že to zorganizuje v rodině tak, aby byli přijati všichni. To stoprocentně.

A ještě se Vás zeptám. Co podle Vás dělala maminka, aby příchod nových dětí nenarušil Váš vztah?

Myslím si, že nějakou prevenci mamka určitě dělala, je to dost z těch věcí, které už jsem řekla dříve a to, že se snažila na nás nepřenášet zodpovědnost za mladší sourozence, za jejich hlídání, případně psaní úkolů. Nemusely jsme do jejich aktivit být nijak zvlášť zapojení. Potom jsem už říkala, že se vlastně snažila, ať se můžeme vyhnout setkání se sociální pracovníci, aby nás toto nějak neobtěžovalo nebo abychom si u toho nepřipadala divně, že nás někdo sleduje. Myslím, že se také snažila najít si čas na nás na všechny i jednotlivě, i když ho určitě bylo méně, tak bych řekla, že rozhodně měla snahu se nám věnovat všem, i nám starším, jak to jen zrovna šlo. Myslím si, že obzvlášť na začátku měli rodiče snahu všechno doma udržet v těch kolejích, na které jsme byli celá rodina zvyklí. A snažili se o to do té doby, než jim tak nějak došlo, že to asi s dalšími dvěma členy úplně nepůjde a je potřeba abychom se i my přizpůsobili a našli si společně nový způsob fungování.